

БҮРЯАД АРШИ

Бүгэдэ арадай сонин

1921 оной
декабриин
21-нээ гарана

1999
июлиин
15

Зунай һүүл
сагаагшан хонин
харын
3
гарагай 5
ЧЕТВЕРГ
№ 74 (20134)

№ 28 (122)

ХАЛХА РИМБҮҮШЭ ІХ ДЖЭБЗУН ДАМБА ХУТУГТА БУРЯАД ОРОНДО ЗАЛАРХАНЬ

Халха римбүүшэ, юхэдүгээр Джэбзун Дамба хутугта Улаан-Удэхи шабинарайнгаа, «Ногоон Дара Эхэ» Дхарма-түбэй Дажэнгын аймагай хүзэгтэнэй урилгаар 1999 оной июлиин һүүл багаар Буряад орондоннай залархань.

Гэгээн түрэлтэ Халха римбүүшэ, юхэдүгээр Джэбзун Дамба хутугта болбол Монголой буддын шажанай дээдын толгойлогшо Богдо гэгээнэй юхэдүгээр дүрэ болоно. Гэгээн түрэлтэ XIV Далай Лама Халха римбүүшэ ІХ Джэбзун Дамба хутугтыг зиндаа зэргэдэнь хаха ёһолол 1992 ондо бүтээһэн байна.

Монгол угсаатан Богдо гэгээн Джэбзун Дамба хутугтыг удха шагнаарнь Далай ламын, Баншан Богдын удаалагша, Дуйнхорай арсаан шэрээе баригша гэжэ хэр угһаа шүтэдэг байгаа.

Агваан Доржиевай жасын урилгаар 1997 ондо Буряад орондо түрүүшынхичэ заларханайн удаа Буряад орондо, Хальмагта, Россин бүгэдэ хэдэн хотонгуудта Богдо Джэбзун Дамбын шабинар би боллоо хэн. Хальмагай хүзэгшэдэй, Богдо Зонхобын Москвадахи буддын шажанай түбэй урилгаар гэгээн багша 1998 ондо Россида дахин залархан байна.

Богдо Зонхобын Москвадахи буддын шажанай түбэй урилгаар, мун Хальмагай Президентын, Тывагай Президентын албан ёһоной урилгаар Богдо Джэбзун Дамба хутугта байгша оной июниин эсэс багаар Россида заларба.

Джэбзун Дамба хутугтатой сугтаа Джампа Тинлэй багша, хутугтын хубуун эрхим хүндэтэ ноён Чопел үдэшэжэ ябалсаха.

ПРОГРАММА

Эрхүүһээ поездоор ерэлгэ.

Ивалгын дасанда заларалга.

Улаан-Удэдэ Ном табилга.

«Бодисадын 37 бүтээл» гэхэн Ном табилга.

«Чод» гэхэн Ном табилга.

Ута наһа үршөөдэг Сагаан Дара Эхын бүтээлэй Ном табилга.

Хэжэнгын аймаг заларалга. Сагаан Дара Эхын Ном.

Яруунын аймагай Эгэтэ нууринда заларалга. Зандан Жууда

шүтэн мүргэлгэ. Нүзэгшэдтэ маани, тарниин лүн, адис хүртөөлгэ.

Хэжэнгэ бусалга.

Хэжэнгын дасанда Отошын Ном табилга.

Улаан-Удэээ бусалга, Байгал ошолго.

Улаан-Удэһөө үдэшэлгэ.

МАЙДАРИ БУРХАН МОРЛХОНЬ

Россин Буддын шажанай заншалта Сангхын мэдээсэлэй түб июлиин 15-17-ной үдэрнүүдтэ Ивалгын болон Дээдэ Онгостойн дасануудта Майдариин хурал үнгэргэгдэхэнь гэжэ дуулгана. Тус хурал Майдари бурханда (Ерээгүй сагай бурхан) зориулагдана. Энэ хабаадабал, Майдари бурханай үедэ дахин түрээжэ, тэрээнһээ заабари абаха аргатай.

«Майдариин сансарай» ёһолол нэн түрүүн агууехэ багша Цзонхова байгуулан юм. Анхан сагта дасануудтай тус бурханда зориулагдана онсо дугануудта заншалта хуралууд үнгэргэгдэжэ, түгэсхэлдэнь «Эргэн гурбан наадан» эмхидхэгдэг байна.

Июлиин 16-да дасануудта Майдари бурханай морлоолго тэмдэглэхэн ёһолол болохо: дасан тойроод Майдари бурханай дүрсэ тээхэй нангин ногоон морин гороо хэхэ. Тэндэ хабаадагшаг бурханай түргөөр морилхын тула мүргэдэг.

Тус хуралууд хамба-лама Д.Аюшеев болон дасануудтай шэрээтэ ламанарай ударидалга дор үнгэрхэ.

Б.ДОНДКОВ,
Россин Буддын шажанай заншалта Сангхын мэдээсэлэй түбэй секретарь.

САНАТОРНО - КУОРТНЫЕ УЧРЕЖДЕНИЯ ПРОФСОЮЗОВ РБ «БАЙКАЛКУРОРТ» ПРИГЛАШАЮТ НА ЛЕЧЕНИЕ И ОТДЫХ

В санаториях «АРШАН», «САЯНЫ»

ЛИЦЕНЗИЯ № 703; 705; 706
от 30.06.98

Комплексное лечение
болезней органов пищева-
рения, кровообращения,
органов дыхания, мочевы-
делительной системы,
обмена веществ и
заболеваний эндокринной
системы.

«ГОРЯЧИНСК»

ЛИЦЕНЗИЯ № 704; 707; 708
от 30.06.98

Комплексное лечение
заболеваний опорно-
двигательного аппарата,
нервной системы, органов
пищеварения, кожных
заболеваний,
гинекологических
болезней.

В комплексное лечение входят
бальнеотерапия, грязелечение,
физиотерапия, массаж, ингаляции,
фито-психо-иглорефлексотерапия,
кабинет спелеотерапии.

Сочетание новых методик с
природными лечебными факторами –
минеральными и термальными водами, иловыми грязями
– дает прекрасную возможность для оздоровления
организма.

Круглогодично работает отделение взрослого с
ребенком.

В санаториях имеются бар, сауна с бассейном,
тренажерные залы, библиотека, клуб, видеозал, фитобар,
косметический кабинет.

Обращаться:

670001, Республика Бурятия,
г. Улан-Удэ, ул. Коммунистическая, 49.
Тел. 8(3012) 21-61-69, 21-57-98,
21-62-79 факс.

РПС ЯАГААД НЭБТЭРҮҮЛХЭБ?

Республикын түлбэрийн системэ (РПС) гэжэ юун гэжэ? Яагаад энэиимэ нэбтэрүүлхэб? Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхэ орглогшо В.К.Агалов түрүүтэй бүлэг энэ асуудалаар журналистнуудтай хөөрэлдөө хэбэ.

Гол удхань хадаа Байкалбанкда мүнгээ нөөсэдэ хэзэн зондо карточканыуд үгтэжэ, тэрээгээр Улаан-Удэ хотын магазинуудһаа эд товар өөрын бодото хэблээ 10 процент хямдаар худалдан абаха аргатай юм на. Мүнөө дээрээ 33 магазин иимэ гуримаар наймаа хэдэг болонхой.

Мүнгэгүйгөөр тоосохо арга дэлгэрүүлхэ, зоной мүншэ банкда хабаадуулха гэхэн хоёр гол зорилго табигдана. Мүнөө Октябрьск, Советск, Железнодорожно районуудта таһагууд нээгдээ. Дүрэлжэшье байһан зондо, пенсионернүүдтэшье тон алтай арга. Ондоогоор хэлбэл, карточка гэжэшмнай авехил кошелетгой ха юм, – гэжэ Байкалбанкые эрхилгэжэ В.Н.Егоров тайлбарилан хөөрөбэ.

Шэнэ энэ гурим үргэн дэлисэтэйгээр нэбтэрүүлгэдэхэ зэргэтэй, энээнэй тулада РПС-эй буюу талануудынь зондоо ойлгуулаа гэжэ пресс-конференци зарлагшад журналистнуудта хандаба.

РПС гэжэшмнай республикын хэмжээнэй гурим, Байкалбанк хадаа Буряад Республикын Правительствын агент банк болоно – иимэ баримта нөөсөлгөшэдтэ найдал түрүүлхэ ёһотой гээд эндэхи нэргэжэлтэд тоолоно.

Г.ДАШЕЕВА.

САЛИН ХЭР ТҮЛЭГДЭНЭБ?

Өөһэдын олзо оршын 40 процентһээ бага бэшыень ажалай салин түлэхэ хэрэгтэ үгэхэ гэхэн зорилго районуудай захиргаануудай урда Буряадай Правительството табинхай. Үнгэрэгшэ июнь һарада 23 районуудай диилэнхи хубинь урдань табигдаһан зорилго дүүргэбэ. Удаадахи аймагуудта: Баргажанай – 38,8 процент, Ахын – 23,9, Сэлэнгын – 33,5, Түнхэнэй – 28 процент, гадна Северобайкальскхотодо – 27,5, Улаан-Удэдэ – 17,9 процент хэмжээндэ ажалай салин түлэгдэжэ, бирагүй дүн харуулаа.

Дээрэ нэрлэгдэхэн нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн захиргаануудай зарим толгойлогшонор бюджетнэ һалбариин хүдэлмэрилгэшэдтэ ажалай салин түлэгые хинадаг правительствын комиссийн заседанида тоосохо болобо.

Нютаг нютагай һан жасые олзо оршын талаар дээшэлүүлгээр өөһэдын хүтэлбэрийн захиргаануудай хүдэлмэрийе эдэбхижүүлгэдэ Буряадай Президентын 1999 оной майн 13-да абһанан 118-дахин номерой Зарлиг ехэ үүргэ дүүргэе.

Жэшээлхэдэ, июнь һарада Яруунада салин түлэгэдэ өөһэдынгөө олзо оршын 75 процент, Зэдын, Кабанскын, Тарбанскын аймагуудта 55 процент дээшэ мүнгэ зөөри хубаарилгадан байна.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Сошордомо дохёо

БОЛГООМЖОЛОГТЫ: БООМ УБШЭН!

Хяагтын аймагта хүн зоной ба аймагтай боом (сибирская язва) үбшэндэ дайрагдаһан ушарнууд үзэгдөө. Тэндэһээ Улаан-Удэ, Сэлэнгын аймаг руу үбшэн малай мяха, арһа зөөхэ ушарнууд дээрлаа.

Байгша оной июлиин 3-4-нэй үдэрнүүдтэ Галуутта Нуур станцида, Сэлэнгын аймагай Хомбоолжоной уурхайн столоводо үбшэлэн 2 толгой үхэрэй мяхан худалдагдан байна. Июлиин 4-ндэ Улаан-Удын Силикатна заводой хажууда УАЗ машинатай наймаашад мүн лэ иимэ үбшэнтэй малай мяха худалдаа. Хяагтын аймагһаа асарһан үшөө нэгэ

толгой малай мяхые Улаан-Удын түбэй ногоон дэлгүүр дээрэһээ 4-дэхэ моделиин «Жигули» машинатай гу, алишье һаа, сагаан үнгэтэй «Комби» машинатай хүн худалдажа абаа.

Боом үбшэнтэй малай мяхан, арһан, хадагааламжын байра оршон тойрондо ехэ аюултай гээшэ. Тиймэһээ гүрэнэй санитарно-эпидемиологическа албан хүн зондо хандана: гансал наймаанай тусхай газарһаа мяха худалдажа абыг. Ондоо тээһээ абахада аюултай.

Июлиин 3-4-нэй үдэрнүүдтэ дээрэ нэрлэгдэхэн газарнуудта мяха худалдан гу, али худалдажа

абажа байһан зоние хараһан хүнүүд таһал үбшэ нэргылын тула 33-25-98, 35-19-71 номероор ветеринарна албанда хонходохыгтай гуйнабди.

Мүнөө дээрээ Хяагтын аймагта ажаһуудаг эрхэтэн боом үбшэнһөө наһа бараа, энэл аймагай 11 хүн боомой хорлодо дайрагдаа.

Худалдажа мяхая нарин шалгалтада оруулагты, мэдэг-дээгүй газарһаа мяха худалдажа абахаяа болгоомжологты гээд дахин һануулаа.

Республикын санитарно-эпидемиологическа албанһаа корреспондент Е.ЦЫБЕНОВА энэ мэдээсэл абаа.

Унгар (Венгри) гүрэнэй эртэ ургын түүхэ абажа харахада, уг гарбалайн эхиндэ мадыар ба хүнүүд гэхэн аха дүү хоёр араг байһан юм гэдэг. Тиймээхэ унгарнуудай түүхэ монголшуудай түүхэтэй дүтэрхи юм.

УНГАРАЙ МОНГОЛШО ЭРДЭМТЭД - УЛААН-ҮДЭДЭ

Унгар (Венгри) гүрэнэй эртэ ургын түүхэ абажа харахада, уг гарбалайн эхиндэ мадыар ба хүнүүд гэхэн аха дүү хоёр араг байһан юм гэдэг. Тиймээхэ унгарнуудай түүхэ монголшуудай түүхэтэй дүтэрхи юм.

Энэ угаа Будапештын эрдэмтэн шэнжэлэлгын университетэй багшанар, эрдэмтэй докторнууд Агнеш Бирталан Шаркози Элисе хоёр Аппила Ракос, Силаади Жагт аспирантнуудтайгаа хамта Буряад орон зорижо ерэнэ байна. Тийгээд манай сониной түүхын музей соо республикын олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүдэй сурбалжалашадтай уулзалга үнгэрлэбэ.

Энээнэй урга эгэнэр шэнжэлгын ажалаар Монгол орон хэды дахин ерэнэ ааг, харин манай Буряадта айлшалаж үзөөгүй байһан юм. Уулзалгын эхиндэ Будапештын университетэ монгол ба буряад хэлэ заадаг эрдэмтэй доктор Агнеш Бирталан Буряад орон тухай нанамжануудаараа хубаалдаа.

АМЕРИКЭНЭЭ - ТУҢАЛАМЖА

Америкийн Улаан Хэрээнэй бүлгэм «1998-99 оной үбэл» гэхэн программын ёһоор Буряад орон руу эдэе хоолой гуманитарна туһаламжа эльгэбэ. Тус туһаламжа байгша оной июль нарада Улаан-Үдэ ерэжэ, таможниин шалгалта найн гаража, Буряадай Улаан Хэрээнэй бүлгэмэй мэдээлэ оробо. Хамта дээрээ Америкэнээ 900 тонно шэнийсын талха, 350 тонно рис, 350 тонно горох, 240 тонно ургамалай тоһон эльгэгдэ. Энэ эдэе хоолой зүйлүүдээр компект бүридхэгдэжэ, аймагуудай хүн зоһиисе социальна талаар хамгаалгын таһагуудаар, үншэн хүүгэдэй, наһажаал зоной гэрнүүдээр хубаарилагдаха, эмшэлэлгын, хүүгэдэй колонинуудаар тараагдаха. Мүн энэ ерэнэ эдэе хоолой нэгэ хэды тонно хүршэ Шэтэ хото эльгэгдэхэ юм. Удааахи гуманитарна туһаламжа сентябрь нарада ерэхээр хараалагдана. Буряадай Улаан Хэрээнэй бүлгэм ажаябуулгадан ехэ туһа хүргэдэг Буряад Республикын МВД-дэ, Буряадай таможнидо, АО «КамАЗцентртэ», ОАО «Плодоовощ» зургаануудта үнэн зүрхэнһөө баярые хүргэнэ. Е.ЦЫБЕНОВА.

МЕДИЦИНЭДЭ - ШЭНЭ ТЕХНОЛОГИ

Эмнэлгын элдэб янзын эмхинүүдтэ зүрх-хүданаһанай, нюдэнэй, гинекологиин болоһ бусадшые үбшэнүүдые аргалхын талаар шэнэ технологи нэбтэрүүлэгдэнэ. Бүхэдэлхэйин банкын урьһаламжын ашаар республика доторнай 2,8 млн. американ долларто шэнэ техникэ абтанхай. Гэбэшье элүүрые хамгаалгын халбариин урда үшөөл ехэ ажал байна. Тиймээхэ Буряад Республикын Правительствоо «Дээдэ технологиин медицинэ» гэхэн тусхай программа баталан абаба. Тус программа 1999-2007 онуудта хоер шагаар бэлүүлэгдэхэ юм. Түрүүшын шатада (1999-2002 он) Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын болон хүүгэдэй республиканска консультационно-диагностическа түбэй дэргэдэ дээдэ технологитой хирургийн түб байгуула, республикын түрүү эмнэлгэ-һэргылгын эмхинүүдэй материальнотехническэ баазые шэнэжэлгэ, хайжаруула, хүгжөөлгэ болон. Харин 2-дохи шатада (2003-2007 он) республиканска хүүгэдэй олоһ шэглэлэй больницые барыжа дүүргэхээр, шэнэ медицинскэ оньһон техникээр дүүрэнээр хангахаар хараалагдана. Борис БАЛДАНОВ.

«ЖОЛООГҮЙ» АРХИ, «ЖОРООДО ОРООГҮЙ» КАССОВА АППАРАДУУД ТУХАЙ

Улаан-Үдэ хотын Советскэ районной гүрэнэй 2-дохи налогово инспекци кассова аппарадуудые хэрэглэлгэ болон архи худалдалга тухай асуудалаар пресс-конференци үнгэрлэбэ. Байгша оной түрүүшын 6 нарын туршада хиналтын-кассова машина хэрэглэлгээр 276 шалгалта хэгдэжэ, 173 ушарта хуули буса ябадал элирүүлэгдэ. Хуули хазгайруулагшад 791 мянган түхэригэй яла түлэһэн байна. Буряад Республикада Правительствата хаяхан баталагдһан тогтоолой ёһоор нээмэл түхэлэй «Горкоопторг» акционернэ бүлгэмэй түбэй болон «Крестьянский» дэлгүүрнүүдһээ бэшэ бүхы худалдаа наймаанай газарнуудта августын 1-һээ заатагүй иимэ аппарат хэрэглэхэ ёһтой. Тийхэдэ маршрутна таксинууд соо хэрэглэгдэдэг болонхой. Шалгалтын дүнгүүдээр 72 олзын хэрэг эрхилэгшэд аппарадуудые хэрэглээгүй байба. Зүгөөр зарим жолоошод аппарат абажа, налогово албандэ бүридэлдэ оруулбашье, тэрэнээ хэрэглэнгүй. «Маршрутна такси тухай» Правительствын тогтоолой гуримаар маршрутна таксинуудай тодо 20-һоо үсөөн нууритай бага түхэлэй автобусууд оруулагданхай. Тиймээхэ тэдэнэй эздэ бүхыдөө кассова аппарадуудые хэрэглэхэ зэргэтэй. Архи худалдадаг 247 газар шалгагдаад, хуули хазгайруулан 116 ушар тохёолдоһон байна. Тийн 1220 шэл архи худалдаанһаа абтаа. Гол түлэб архи наймаалдаг газарнууд зүбшөөлэй саарһа дансагүйгөөр худалдаагаа эмхидхэхээр гээд налогово албан тэмдэглэнэ. Энэ хөөрэлдөөе шагнаад, «жолоогүй архи, жороодо ороогүй кассова аппарадууд» гээд юупдэһеб хангагдаа хэн. Борис БАЛДАНОВ.

Президент тоосоно

ХУНГАГШАДАЙ ЗАХЯАНУУДААР
Президентын хунгалтын урда тээхи хэмжээ ябуулгануудай үедэ Л.В.Потаповта элдэб гүйлтатайгаар болон захяануудтайгаар 227 хүн хандаһан байна. Жэл үнгэрөөд байхада, хунгагшадай захяануудай 70-ниинь шийдхэгдэ, 143-ниинь шийдхэгдэжэ шатадаа оронхой, Президентын ерээдүйдэ бэлүүлхэ түсэбтэ оруулагданхай. 130 хунгагшадай захяанууд нютагай өөһэдые хүтэлбэрийн зургаануудай зүйл мүүрөөр шийдхэгдэ дамжуулагданхай гэжэ Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албанай хүтэлбэрилэгшэ Татьяна ЧИКОВИНСКАЯ мэдээсэбэ.

Буряад Республикын Президентын ЗАРЛИГ

ОРООНОЙ БОЛОН ТАЛХАНАЙ НӨӨСЭНҮҮДЫЕ ГУРИМШУУЛАХА САГ ЗУУРЫН ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

Орооһоной болон талханай зүйлүүдэй нөөсын доошолонһоо уламжалан, тэрэшэлэн республикын хүн зоной эрият хэрэглэмжэдэ шухала хэрэгтэй талханай нөөсэтэй байхын тула иигэжэ тогтооноб:
1. Саг зуура, шэнэ ургасын таряанай бэлдэгдэхэ болзор хүрэтэр Буряад Республикын харьяата газарһаа гадуур орооһо талханай болон тэрэнэй продуктнуудые гаргалгые хорихо.
2. Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдэе хоол болбосоруулгын министерство (П.М.Болонев) «Заудинский мелькомбинат» нээмэл түхэлэй акционернэ бүлгэмдэ орооһоной болон талханай шухала хэрэгтэй нөөсөнүүдые байгуулгаар хэмжээнүүдые абаха.
3. Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерство (И.И.Калашников), Буряадай тамуужан (Г.В.Епифанцев), Наушкын тамуужан (А.С.Кулешов), Мондын тамуужан (С.М.Юрченко), Россин транспортна инспекциин Буряадай отделени (В.И.Баранов) энэ Зарлигай 1-дэхи пунктые дүүргэлгые хангаха.
4. Тус Зарлигые дүүргэлгын хойроһоо хиналта бэлдүүлхыень Буряад Республикын Президентын Хиналтын управленидэ (Н.М.Белоколодов) даалгаха.
5. Тус Зарлиг тусхайта ёһоор хэблэгдэнһэй удаа хүсэндөө орохо.
Буряад Республикын Президент А.В.ПОТАПОВ.
Улаан-Үдэ хото, Правительствын байшан. 1999 оной июлийн 12. № 155.

НЮУСААР ХУНГАЛТЫН ДУНГУУДЭЭР

Июныин 24-дэ Буряад Республикын хунгалтын комиссиин эмхидхэлэй заседани болоо хэн. Индэ Буряад Республикын хунгалтын комиссиин Түрүүлэгшые, тэрэнэй орлогшые болон секретарице хунганан байна. Нюусаар хунгалтын дунгуудээр Буряад Республикын хунгалтын комиссиин Түрүүлэгшээр Владимир Григорьевич Ларионов, Түрүүлэгшын орлогшоор Нина Тожиллова Дашиева, секретаряар Людмила Иннокентьевна Дегюхина гэгшэд томилогдобо. Түрүүлэгшэ В.Г.ЛАРИОНОВ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННА ТЕЛЕГРАММА

Хүндэтэ Владимир Григорьевич, Нина Тожиллова ба Людмила Иннокентьевна!
Россин Федерациин хунгалтын Түбэй комисси Буряад Республикын хунгалтын комиссиин хүтэлбэрилэгшын тушаалуудта хунгагданан ушараар үнэн зүрхэнһөө амаршала. Ажалдаа дүй дүришэл ехэтэй, зондоо хүндэтэй хүнүүдһээ бүридхэнэ Буряад Республикын хунгалтын комисси ороо асуудалуудые шийдхэгэ шадаха бээ гэжэ найданабди. Ажалдатнай амжалта, бээдэтнай элүүр энхые хүсэнэб.
Россин хунгалтын Түбэй комиссиин Түрүүлэгшэ А.А. ВЕШНЯКОВ.

ТОБШОХОНООР...

Хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министерствын гүрэнэй техникескэ хиналтын инспекци Буряад Республикын Гүрэнэй техникескэ хиналтын управлени болгогдобо. Хүдөө ажахын машина болон түхээрлэгэнүүдэй техникескэ байдалые хинаха, тэдэниие ашаглаха дүримүүдые сахиха гэшээ шэнэ управлениин гол зорилгонууд болоно.
«Буряад Республикада бага олзын хэрэг хүгжөөлгые мэдээсэлэй талаар хангалга» гэхэн республиканска конференци июлийн 23-да үнгэрэгдэхэнэ. Республикын бага олзын хэрэг дэмжэдэг жасын болон Промышленностиин министрствын дэргэдэхи бага олзын хэрэг дэмжэхэ ба хүгжөөхэ талаар Комитедэй хүтэлбэрилэгшэд энэ конференцие эмхидхэнэ.
Буряад Республикын Президент А.В.Потапов республикын бага олзын хэрэг эрхилдэг субъектүүдээр реестр байгуулаха Зарлиг абаба. Реестртэ захи хэгшээр Буряадай Правительство, харин бүри-эрхэтэ түлөөлэгшөөр Буряад Республикын бага олзын хэрэг дэмжэлгын жаса тодорхойлогдоо. Энэ реестр тухай дүрим баталагдаа. Бага олзын хэрэг эрхилдэг субъектүүдэй байгуулые хубилаһые, мүн хүдэлжэ байһые, усадхагдаһые болон шэнээр байгуулагдаһые бүридхэлдэ абажа байха зорилготойгоор энэ реестр байгуулагдаа.
Республикада ипотеchnэ аргаар гэр байра абалгада урьһаламжа үгэхэ агентство байгуулагдаа, тэрэ хадаа нээмэл түхэлэй акционернэ бүлгэм болоно. Тэрэнэй эмхидхэн байгуулагдаһан жасадань 20 миллион түхэриг тоологдоно.
Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

АГУУ БАРИЛГАЯА ДУРСАН АЯНШАЛААД...

Байгал-Амарга түмэр замай 25 жэлэй ой

Байгал-Амарай түмэр замай барилгын эхилхээр 25 жэл үнгэрөө. Тус барилга түгэсэнхэй гэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэгүйбди, үшөөл саашаа хүгжөөгдэхэ ёһотой.

Би ааяма халуундашье, зуурама хүйтэндэшье эрэлхэг баатарар хүдэлхэн түмэр замай ажалшан Е.И.Белов, хүүргэсэн Н.Е.Шпаков болон бусад зон тухай хануулха хүсэлтэйб.

Зүгөөр түрүүшын ажалшадай ерэхын холо урид Ю.П.Гусев нүхэдтээ эндэхи хада, тайгануудаар ябажа, түмэр замай гараха ёһотой газар шэнжэлхэн байна. Гартга хүхэ

БАМ-ай Буряадай газартахи барилгын гол эмхи байһан «Нижеангарсктрансстрой» трестын парткомой секретаряар хүдэлхэн, мүнөө тус ойн баярые тэмдэглэхэ хэрэгтэ бэлдэлгын ажал ябуулһан Ратмир Мухаров бидэниие суглуулаа. Улаан-Удын түмэр харгын вокзал дээрэ м и т и н г үнгэргэнэй удаа харгы замдаа гарабабди. Тиин хоёр сүүдхын туршад а поездоор ябажа, БАМ-ай түүхэтэй дахинаа танилсаа бэлэйбди...

Братска далай. Хэды шэнээн тала дайда, Ангарай алтан нарһадые уһаараа булааб! Зүгөөр энэ «ногоон-алтан» мүнөөшье гам хайрагуйгөөр отологдоно. ГРЭС-эй плотина (хаалта) хахад час шахуу сагай туршада гаталжа гараабди. Ямар

(ингендант) хүдэлхэн Скрябиков бидэнтэй харгыгаа ниилүүлээ. Усть-Кут, удаань Ния, Улькан, Звездный гэхэ мэтын станцинууд хубарижа эхилбэ. Эрхүүгэй газарай һүүлшын станци болохо Кунермэ дээрэ зогсолто хэбэбди. Станци бүхэндэ

бидэниие түмэр замай хүдэлмэрилэгшэд угтажа, ВСЖД-гэй Северобайкальскын таһагые даагшын орлогшо

гэхэдэ, тэндэ олдоһон Чинейгэй түмэрэй болон титано-ванадиева рудагай хэбтэшэ хари гүрэнүүдэй инвесторнуудэй һонирхол татаһай.

Поезд 6688 метр утатай Байгалай туннель гаталба. Тойроод... байгаалин баялиг. Тэрэниие гүрэмнай хосороохо ёһогүй. Бүхыдөө түмэр замай Северобайкальскын отделениин утань - 1327, Буряадай газар - 544 километр. Эндэ 23 станци, 47 развезд, 17 һуурин, хоёр хото. Локомотивуудай, вагонуудай хэдэн депо, вагон заһабарилдаг цехүүд, 23 предприятия, 8 туннель. Энэ тоодо Северомуйска туннель оролсоногүй - барилгань түгэсөөдүй.

1974 онһоо 1989 он болотор ямар ехэ ажал

хэбтэшэ, Голбонско кварц, синниритскэ минеральна үтэжүүлгэнүүд, аршаанууд... Мүн тойроод нэмжылхэн тайга.

Удангүй Тья гол харагдажа, поезмнай Северобайкальскын вокзалай перрондо дүтэлбэ. Эндэһээ адаглахада, Курлы хушуун дээрэһээ залуу хотын шарай ямар үзэсхэлэн бэ. Москвагай байшангуудтай жэшэхээр.

Баяр ёһололой үдэшэ дээрэ Правительствын Түрүүдэгшын Нэгдэхэ орлогшо В.К.Агалов амаршалгын үгэ хэлэхэдэ, БАМ-ые «Ерээдүй руу зам» гэжэ дэмы

мэтын зэр зэмсэг баряашьегүй һаа, БАМ-ай барилгада горитой хубитаяа оруулһан хүнүүд «Бурятэнерго» акционериз бүлгэмэй генерална директор С.В.Лысцев түрүүтэй агуухэ барилгын ойн баярта ерээ һэн. Тэрэ үедэ партиин Октябрьска райкомой нэгдэхэ секретарь байһан И.А.Антакинова: «БАМ-ай барилгада эдихэ юумэ, хубсаһа, барилгын материалнуудые эльгээгшэ һэмди», - гэжэ хөөрөө бэлэй. Эдэнэр булта намтай суг Северобайкальск ошолсоо юм.

ехэ гээшэб! Харин Братск хотын удахы шанар, гоё һайхан тухай хэлэлтэгүй ааб даа. Иимэ хото Буряадтамнай үгы.

Зүгөөр Яхад руу ашаануудые эльгээдэг Ленэдэхэ ехэ гэгшын порт мүнөө шууяагүй, уһанииньшье гүйхэнөөр үзэгдэхэдэл гэнэ. Ленэ станциһаа партиин Усть-Кутгай горкомой нэгдэхэ секретарь байһан И.А.Панчуков поездоо һууба. Энэ хүнэй хэһэн ажал баһал ехэ. Тиинхэдэ үшөө Братск хотоһоо түмэр замай Буряадай газарай ахамад бэлдэхэлшээр

В.Никелинских тэдэниие амаршалаад, шангуудые барюулдаг байгаа. Энэ хүнэй аша габыаа баһал ехэ.

Бүхыдөө сэдхэл хүдэлгэмөөр, уярма байбашье, ямар бэ даа гуниг түрэхэ юм. Гоё гэгшын вокзал, станциин албанууд хоһон, хүнүүд олоороо ондоо тэшээ нүүнэ. Кунермэшье хаагдажа магадгүй. Гэбэшье поездууд үсөөншье һаа, ябаһан зандаа. Гадна Эрхүү, Шэтын талануудта ажал ябуулагдажа эхилхэн. Юуб

барилга дэлхэй оройдоош үзөөгүй юм. Гэбэшье бидэнэр шэнгээр хайша хэрэгээр баялигтаа хаанашье хандадаггүй. БАМ-да бусахабди, тэндэ ашагта малтамалай баян хэбтэшэнүүд хадагалаатай. Нэрлэбэл, Шэтын областыдо Удоканай гуулинай хэбтэшын, Чинейгэй түмэрэй болон титано-ванадиева рудагай, Апсадай нүүрһэнэй хэбтэшэнүүд. Эрхүүгэй областыдо - Ковыктинскэ газ. Буряадта - туулган, цинк полиметаллнуудай Холодинско

хэгдээ гээшэб! Иимэ мантан ехэ

барилга дэлхэй оройдоош үзөөгүй юм. Гэбэшье бидэнэр шэнгээр хайша хэрэгээр баялигтаа хаанашье хандадаггүй. БАМ-да бусахабди, тэндэ ашагта малтамалай баян хэбтэшэнүүд хадагалаатай. Нэрлэбэл, Шэтын областыдо Удоканай гуулинай хэбтэшын, Чинейгэй түмэрэй болон титано-ванадиева рудагай, Апсадай нүүрһэнэй хэбтэшэнүүд. Эрхүүгэй областыдо - Ковыктинскэ газ. Буряадта - туулган, цинк полиметаллнуудай Холодинско

бэшэ нэрлээ ёһотой.

Угөөдэрьнь Байгалай эрьсэдэ болоһон Сурхарбаан угаа дэбжэлтэтэй, һонирхолтой байгаа. Дурсалганууд, дурдалганууд, уярал... Сэдхэлэй ехэ ханамжатайгаар Хойто-Байгалһаа, агуу барилгаһаа бусаа һэмди.

Павел НАТАЕВ, «Бурятия» сонинной корп. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: БАМ-ай ветерануудай уулзалгын һайдэрэй үедэ. Сергей БАДДУЕВАЙ фото.

Буряад Республикын Арадай Хуралда

ПАРЛАМЕНТСКА ШАГНАЛГАНУУД ДАХИНАА МАНАЙДА ҮНГЭРГЭГДЭХЭНЬ

Россин Гүрэнэй Дүүмын аграрна политикын талаар Комитедэй дуралхалаар сентябрь һарада мал ажахын Хуулин проект эүбшэн хэлсэгдэхээр хараалагана.

Ушар тиимэһээ манай республикадахи мал ажахын байдалтай танилсаха зорилготойгоор тус Комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Сергей Ничков, аграрна фракциин тэшүүн Светлана Найчукова болон Комитедэй эксперт Виктор Ушаков гэгшэд Улаан-Удэ ерэнэн байна. Тэдэнэр Арадай Хуралай депутатуудтай, хүдөө ажахын болон эгээ хоолой министрствын хүтэлбэрлэгшэд мэргэжэлтэдтэй, ажахынуудай түлөөлэгшэдтэй уулзажа, һанамжануудые ажалалтада абаха зорилготой. Энэ делегаци Арадай

Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.Семеновтой уулзажа, аша үрэтэй хөөрлөгөө үнгэргөө.

Хуулин проект зохёохо материалнууд бэлэн шахуу болонхой, гэбэшье олоной һанамжануудые хараагаа абахын тула бэлдэхэлэй ажал үргэнөөр ябуулаха гэжэ оролдонобди. Гүрэнэй Дүүмын үшөө арбаад депутатууд, тэрэ тоодо Сибириин түлөөлэгшэд, манай республикын мал ажахын байдалые шудалхаар ерэхэ юм, - гэжэ айлишад мэдүүлбэ. - Тэдэнэрэй хүдэлмэридэ танай эндэхи шэнжэлгын институтуудтай эрдэмтэд, ажахынуудай мэргэжэлтэд хабаадалсаха гэжэ найданабди. Мал ажалай асуудалаар танай эндэ һаяхана һонирхолтой конференци үнгэргэнэн юм байна, зүгөөр бидэнэр тэрэнэй ажалда хабаадалсаха үрдэггүйбди. Конференциин

шигдхэбэринүүд бүхыдөө бэлүүлэгдээ һаа, ехэ аша үрэтэй байха һэн гэжэ һананабди. Продукци буйлуулха һалбаруе хүгжөөхэ асуудалда конференциин илангаяа ехэ анхаралаа хандуулануиһнь һайшаалтай. Юуб гэхэдэ, манай республика хадаа гол түлэб мал ажахын үйлдэбэрлэтэй ха юм.

Хөөрлөгөөндэ хабаадалсаһан Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын ба эг хэрэглэгын дэлгүүрэй талаар Комитедэй түрүүлэгшэ Баянжаргал Шаралдаев шгэжэ хэлбэ:

- Энэ асуудал бүхы Сибириин нотаг газарнуудта хамаатай. Хуулин бэлдэгдэжэ байһан проект хадаа үмсын хамнабаруин ажахы тухай Хуулинтай тааралдуулагдаха ёһотой гэжэ һананаб.

- Тон зүб, - гэжэ Гүрэнэй Дүүмын депутатууд энэ дуралхалые гэмжэбэ.

Гэхэ зуура Б.Шаралдаев тоо, баримтатайгаар манай республикын мал ажахы тухай айлишадтаа хөөржэ үгөө.

- Бүхы Россигашье шимэрхүү байдал ажаглагана, - гэжэ В.Ушаков хэлээ. - Хүдөө ажахы Россин бусад 57 үйлдэбэрлэгшын ажалаар хангана гэжэ олондо ойлгуулха ёһотойбди.

Хэрбээ парламентска шагналанууд үрэ дүнтэйгөөр үнгэрөө һаа, Гүрэнэй Дүүмын үшөө энэ зарлалай болзор дүүрэтэр мал ажахы тухай Хуули баталжа болохо гэжэ айлишад мэдүүлбэ.

Валерий БАДМАЕВ.

НАЙХАН ҮРГӨӨ ХОТЫН НАЙНДЭР

ТҮРЭЛ дайдымтай үндэр үргөө – хүн бүхэнтэй зүрхэ сөдхэл татадаг Улаан-Үдэ хото 1666 ондо Үдэ мүрэнэй эгсэ эрбейээ эхи абаа бэлэй. Мүнөө эсэл түрэл хотомнай 333-даху түрэнэй үдэрөө тэмдэглэбэ. Июлиин 3-да үглөөнэй 7 сагнаа үдэшын орой болотор хаа хаагуур тус найндэртэ зориулагдаһан элдэб янзын хэмжэээ ябуулганууд үнгэргэгдөө бэлэй.

11 саг. Сөведүүдэй талмай. Хотын шарай хэзээнэйхихээ эсбэр гоёор харагдахадал гэжэ: үнгэ бүриин сэгсүүд, гоёлтонууд, хүгжэм, хүүгэдэй хүхюун эгсэлдээн... Тиин түүхэмнай яаралгүйхөнөөр ирагдан, талмай дээрэ хотын хүндэтэй эрхэтэд, түрэл гуламтынгаа хүгжэлтэдэ горитойхон хубитаяа орууланзон П.П.Николаев, М.Л.Шуикова, Б.З.Поздеев гэшид уригдаба.

Улаан-Үдэ олон нүхэдтэй, анда хотонуудтаяа холбоо барисаатай юм. Тиин найндэрөөрнай амарилхана айлшад ерээ; Дарханнаа (Монгол орон) Дархан-Уул аймагай губернатор Ендон Вандансүрэн, Эрхүүнээ мэрэй орлогшо, хотын ажалануугшадай хэргүүдэй талаар комитедэй түрүүлэгшэ С.И.Дубровин, Шэтэнхээ хотын мэр А.Ф.Сенин, Нерюнгринээ (Саха-Яхад Республика) хотын захиргаанай аппаратай хүтэлбэрлэгшын орлогшо З.С. Логинава, Якутскнаа (Саха-Яхад Республика) хотын захиргаанай толгойлогшын орлогшо В.П. Доржиев, Манжуурнаа (КНР) хотын вице-мэр Жан Ши Чуань, Москваһаа академик П.Р.Атутов, мүн республикын аймагуудһаа түлөөлэгшэд. Тиихэдэ Москва хотын мэр Ю.М. Лужковһоо, анда хотонуудһаа амарилганууд ерэнэ байна.

Тус найндэртэ «Хотын хүндэтэй эрхэтэн» гэһэн нэрэ зэргэ ашагабьяна үзүүлэн хүндэ олгогддог заншал тогтохой гэшиэ ааб даа. Энэ эсэл Бурядай арадай поэт, Буряад Республикын гимнын автор Д.З.Жалсараев бусадһаа шэлэгдэжэ, Геннадий Архипович Айдаев диплом барюулаа бэлэй.

Зүгөөр эгсэл һонин юумэн гэхэдэ, американ эрхэтэн велосипедээр аяншалжа ябатараа, манай найндэртэ туд алд ашаһан байна. Тиин бидэниие амаршалаад, Эпридэс Бридэс хүндэлэлэй дүхэригтэ уригдажэ,

тэрэ Владивосток руу тэсүүлээ.

Ямаршые найндэр зүжэг наадаггүйгөөр үнгэрдэггүй ха юм даа. Бурядаймнай бэлигтэй дуушад, хатаршад бидэндэ дуу хатарнуудаа бэлэглэжэ, энэ үдэр

хүн бүхэнтэй шахуу гар гарга барисалдан мэндэшилсээ бэлэй. Фото-зураг буулгуулта дуратайцуушые олон байгааһэн. Тиин

эһотой найндэр болоо. Жэлһээ эсэлдэ хүсэтэй, гоё, ехэ боложол байгыш, түрэл Улаан-Үдэмнай!

ДЫЖИТ МАРХАДАЕВА.
Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ,
Гомбо САМБЯЛОВАЙ
фотонууд.

НАМЖАА СҮЛӨӨТЭЙ НААДАН

«333 наадан» гэжэ нэрэтэй үхибүүдтэ зориулагдаһан хэмжээ ябуулгаар хүүгэдэй хотын парк найндэрэй үедэ нээгдэбэ.

Хэдэн жэл хон-жэн байһан хуушан порсад тэрэ үдэр ехэ найханаар үзэгдөө: фонтан уһаа сэсэрүүлэн, һэрюун амисхал тараагаа, олон аттракционууд хүдэлжэ, эндэ-тэндэ бүлэг зон сугларжа, ээлжээгээ хүлээн зогсоо юм.

Шаповаловой хотын мэр байха үедэ горсадай талмай хүршэ оршодог хүмүн мэдэлдэ байһан юм. Нүүлээрнэ нэгэ хэды болоод гэр-байрын ажахыда үгтөө. Мүнөө нээгдэһэн хүүгэдэй парк-түмэр хорёолоор үнэн алдарту хүмүн газарһаа таһалагданхай. Фонтан Октябрьска районной гэр-байрын ажахын мэдээнэй, бусад аттракцион, байшануудай талмай, Л.О.Нестеругай хүтэлбэрийн ажахын тоосооной предпрятида хабаатай.

– Үхибүүдые хамгаалгын үдэр, хотын найндэрэй үедэ олон зон дуратайгаар наашаа ерэдэг, теэд бидэ үсөөн аттракционтой гээшэбди, тиймэһээ кассадашые, аттракционой хажууда ээлжээгээ хүлэһэн зон олошорно. Үхибүүдэй этгээл дуратай «Кодессо обозрения» эбдэрэнхэй. Энээнине заһаха мүнгэн үгы, задалха

аргатай «Вторчермет» нэгэдэл мүн лэ энэ ажалһаа арсана, – гэжэ үхибүүдэй паркын ахамад инженер А.Г.Нестерук хэлэнэ.

Тиигэбэшые хотын найндэрэй үедэ 8 аттракцион хүдэлжэ, зоние баясуулаа. Сугларагшадай анхаралда В.Серовой нэрэмжэтэ соёлой байшанай үхибүүд концерт наада харуулаа, «Байкальские волны» гэжэ Эрхүүгэй арадай инструменттүүдэй ансамбль, «Наран Гоохон» гэжэ фольклорно ансамбль уран бэлигээ харуулаа. Хотын мэр Г.Айдаев, Советскэ районной захиргаанай толгойлогшо А.К.Малиновский гэгшэд амаршалгын үгэнүүдые хэлээ. Хүгжэм наадан эдэлжэ, хүүгэдэй дунда Улаан-Үдын түүхээр викторина үнгэргэгдөө. Олон хүүгэд сугларбашые, онсо шалгарха хүн тэдээн соһоо олдоогүй, тиймэһээ барандаа багахан урмашуулгын шан-бэлэгтэ хүртөө.

«333 наадан» ехэ найр зугаа болошыегүй һаа, найндэрэй амисхал этгээл найханаар үзэгдөө. Арбагархан платитай басатад, тоомгүйхэн хүбүүд эндэ сугларжа, баташуулнай этгээл намжаа сүлөөтэйгөөр сэнгээ.

Е.ЦЫБЕНОВА

ХХ ЗУУН ЖЭЛЭЙ ҮҮЛШЫН СУРХАРБААН

ИЮНЬ харын хүүл багаар республикмын аймаг бүхэнд Сурхарбаанай найндэрнүүд үнгэргэгдэж, шоль харын түрүүшын амаралтын үдэр бүх-республикын түгэсхэлэй Сурхарбаан заншалта ёһоороо ипподром дээр болобо. Эгээл энэ үедэ хүдөөгэй ажабайдалга бага сага сүлөө забнар биц боложо, зунай найндэр үнгэргэгдэг байһан бэлэй. Энэшье удаа Улаан-Үдын ипподром дээрэ зон олоор сугларһан байна.

Найндэр нээлгын ёһолоые Правительствон Түрүүлэгшын орлогшо Е.К.Ханхалаев хүтэлбэрилөө. Буряагай суута спортсменүүд С.Гомбожапова, Б.Будаев, О.Алексеев, С.Леонов гэгшд Буряад Республикын туг үргөө. Гэхэтэй хамта энэ үдэр республикын Президент А.В.Потаповай, суута спортсменүүд В.И.Бараников болон В.Н.Ивановой түрэхэн үдэр байгаа юм.

Мүн тиихэдэ найндэр нээлгын үедэ хэдэн хүнүүдтэ республикын шангууд барюулагдаа. Энээнэй удаа найр наадан нээгдэ гэжэ тоологдоог, одоол һонирхолтой, хэдэн мянгаад зоной анхарал дууһан татаха үйлэ хэрэгүүд эхилэ абса. Нэн түрүүн зоной гол анхарал татаһан хүдэр шамбай бэстэй баатар хүбүүдэй барилдаан тухай хэлэхэ дуран хүрэнэ. Жэлэй туршада эдэ хүбүүднэй али олон мурьсөөнүүдтэ хабаадажа, амжалта илалтанууды туйлаһан байха. Тэгд минии һанахага, тэдэнэй һанаанда Сурхарбаанай бүхэ барилдаан жэлэй эгээл шухала, гол мурьсөөн болоно ёһотой. Тиимхээ тэдэнэр үншнэй бэээ эһэжэ, үдэр бүхэнэй хоригло хэжэ, энэ мурьсөөндэ бэлдэхэн байха.

Шэгнүүр бүхэндэ шанга гэгшын тулалдаанууд үнгэргэгдөө. Эгээл хүнгэн 56 килограммай шэгнүүртэ Сэлэнгын аймагай түлөөлэгшэ С.Бармаев Улаан-Үдын Э.Базаровые шүүжэ, Сурхарбаанай чемпиной нэрэ зэргэдэ хүртөө. Б.Банзаракцаев энэл шэгнүүртэ гурбадахи хуурига гараа. Буряад барилдаанай һонирхолтой талай гэхэдэ, абаһаар илажа магадгүй хүниие таахын аргагүй, дүршэл, нэрэ зэргэнүүд мүн энэ гэдэ гол хуури эзэлдэггүй гээшэ. Энэшье удаа 64 килограммай шэгнүүртэ Хурамхаанай В.Раднаев түгэсхэлэй уулзалгада

чемпион боложо шадаа. Хурамхаанай Б.Монголов энгэ оройдоол гурбадахи хуури эзэлхэ баатай байшоо. 100 килограмм хүрэтэр бэеын шэгнүүртэй баатарнуудай дунда Зэдын аймагай бүхэ С.Пашинский эрхимлэжэ, аймагайнгаа Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой шанда хүртөө. О.Болонев (Улаан-Үдэ) Ж.Шаганов (Хурамхаан) хоёр шангай удаадахи хууринуудта гараһан байна. Эгээл томо бэстэй, 100 килограммаа дээшэ бэеын шэгнүүртэй баатарнуудай дунда тулалдаан сугларгадаг гол анхарал татаһан байха.

Удаань заншалта ёһоороо Сурхарбаанай «Абарга бүхье» элирүүлхын тула мурьсөөн үнгэргэгдөө бэлэй. Эндэ нэгэ уулзалга дээрэ тогтохо дуран хүрэнэ. Жээрэбэй ёһоор, түрүүшын уулзалгада мурьсөөнэй чемпиной нэрэ зэргэдэ хүртэжэ магадгүй гол мээрхэлдэгшэд Ж.Элбенев С.Федосеев хоёр бэе бэстэеэ тулалсаха баатай байшоо. Үшөө һонирхолтойнь гэхэдэ, хоёр үдэрэй туршада эдэ хоёр гурбадахия хоорондоо уулзаба гээшэ. Түрүүшын хоёр уулзалгада Ж.Элбенев шүүжэрхихэн байһан юм. Харин энэ удаа Зэдын бүхэ «үһөөгөө» дүүрэнээр абажа шадаа гэхээр. Бусадшые уулзалгануудай тои

республика дотор эгээл түрүүшын спортын мастер болоһон Д.Р.Эрдышев ветерануудай дунда түрүүшын хуури эзэлээ. Харин эхэнэрнүүдэй дунда В.Б.Базарова чемпиной нэрэ зэргэдэ хүртэхэн байна. Нур харбалгаар командын тоосоогоор Сэлэнгын аймагайхиг түрүүшын хуури эзэлээ.

ХАРБААН годлинуудгаа дутахагүй хурдан хүлэгүүд урилдаанай урга захата гарахаар бэлэн, халуун наранһаа могоной һүүдэртэ хоргодонхойнууд удаан зогсожо байгаа бэлэй. Одоол тэдэнэйшье хүсэ шадалаа харуулаха саг ерэжэ, мори урилдаашад Сурхарбаанай найндэрые ёһотой түгэсэжэ шадаа гэхээр. Энэ үдэр 11 янзын урилдаанууд үнгэргэгдэхэн байна. Илангаяа хүдөө аймагуудай түлөөлэгшэдэй хабаадалгатай урилдаанууд уладай һайшаалда хүртөө гэжэ тэмдэглэлтэй. Тиигээд булта урилдаануудай дунгүүдээр Яруунын мори урилдаашад түрүүшын хуурига гараа. Зэдын болон Мухар-Шэбэрэй түлөөлэгшэд шангай бэшэ хууринууды тус тустаа хоорондоо хубааһан байна. Эгээл залуу мори урилдааша, Сэлэнгын аймагай ХХ партсезэдын нэрэмжэтэ колхозой 12-той Очир Дашиев «Амта» гэхэн кондитерска фабрикын тусхай шанда хүртөө.

Бултаһан тухайлаар гирь үргэлгөөр Сергей Леонов түрүүтэй Загарайн хүсэтэйшүүл бултаһаа бэрхэ байһанаа үлүү дахин гэршэлээ. Харин С.Леонов өөрөө 32 килограммай хоёр гирь 56 дахин үргэжэ, мурьсөөнэй гол чемпион болоһон байна. Зэдын шамбайшуул хоёрдохи ба сэлэнгынхиг гурбадахи хууринууды эзэлээ.

Бүхэ дүрбэн зүйлүүдэй түгэсхэлэй дунгүүдээр командын тоосоогоор Зэдын аймагай эбтэй команда 1999 оной Сурхарбаанай чемпиной нэрэ зэргэдэ хүртэбэ гэхэн шийдхэбэри найндэрэй ахамга судья В.Н.Иванов нэрэмэ алыг ташалган доро сугларһан хэдэн мянган зондо дуулаа бэлэй.

Нэгондо жэлэйхитэй эгээл адли Загарайн команда баһал хоёрдохи хуури эзэлээ. Сэлгээ һайхан Сэлэнгээхэ ерэхэн спортсменүүд хүндэлэлэй ендэрэй гурбадахи хуурига гараа.

Иигэжэ 20-доху зуун жэлэй һүүлшын Сурхарбаанай найр наадан түгэсэжэ, түүхэдэ оробо гээшэл. 21-дэху зуун жэлэй түрүүшын Сурхарбаан болотвор байртай гэхэл үлэнгэ даа.

Лопсон ГЕРГЕНОВ,
Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ
фото.

уласхоорондын классай спортын мастер Нима-Жаргал Нимаевые (Мухар-Шэбэр) бүдэрүүлжэрхөө. Харин гурбадахи хуури А.Мантыков эзэлээ. 72 килограммай шэгнүүртэ

Хурамхаанай бүхэ Жаргал Элбенев түгэсхэлэй уулзалгада Зэдын аймагай ёһотой баатар Сергей Федосеевые шүүжэ, буряад барилдаанай эгээл хүндэтэй шэгнүүртэ илалта туйлаа. Гэсэриадын «Абарга бүхэ» Мүнхэ Мункожаргалов гурбадахи шангай хуурига

хоёр уулзабад. Хэдэн сагай үнгэрхэн хойно дүршэл ехэтэй, мүн наһааршые холо аха, бэеын шэгнүүрээршые үлүү хүндэ Сергей Пашинский Дмитрий Балдаевые хибэс дээрээ унагаажэ, арбан зургаан жэлэй үнгэрхэн хойно хоёрдохиёо республикын Сурхарбаанай «Абарга бүхэ» боложо шадаа. Зэдын аймагай захиргаанай гулаа А.Ц.Идамжапов нотагайнгаа хүбүүндэ морин шан бэлэглээ. Ветерануудай дунда үнгэргэгдэхэн барилдаанда баһал Зэдын аймагай барилдаашан түрүүлээ. Н.Гомбоев Ц.Аюшеев хоёр өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ бултаһиие бүдэрүүлжэ, чемпинууд болоһон байна.

Барилдаанай хажуугаар хурша номоор харбагшад мэргэн годлинуудаараа агаар зүхэн байгаа һэн. Тиихэдэ эрэшүүлэй дунда Сэлэнгын аймагай түлөөлэгшэ С.Лодоевой харбаһан годлинууд эгээл онсо мэргэнтэй байгаа гэхэн шийдхэбэри мурьсөөнэй судьянар абаа. Харин эхэнэрнүүдэй дунда С.Халудорова бултаһаа мэргэн байһанаа тодоор гэршэлээ. Нур харбалгаар

Железногородно аймагы түлөөлхэн Б.Дашиев В.Санжикаповай (Хурамхаан) шорга шоройдуулжа, түрүүшын хуурига гараа. Д.Бальжинмаев (Улаан-Үдэ) энгэ шангай гурбадахи хуурига хүртөө. 80 килограмм бэеын шэгнүүртэнэй дунда уласхоорондын классай спортын мастер Очир Дамдинов (Улаан-Үдэ) түрүүлжэ гараа. Д.Балдаев (Улаан-Үдэ) Б.Цыренов (Баргажан) хоёр шангай бусад хууринууды эзэлээ. Б.Дагбаев (Хэжэнгэ) 90 килограммай шэгнүүртэ Советскэ район түлөөлхэн Дагестанһаа уг гарбалтай Ш.Ахматдиновые мэхэдэ оруулац, шоргыень шоройдуулжа,

В ОКЕ ПАЛЬМЫ НЕ РАСТУТ

Несколько лет подряд именно в это время года я езжу на автомашине из Орлика в Улан-Удэ, пересекая территории пяти районов Бурятии и одного района Иркутской области.

Раньше такое путешествие вызывало какое-то потаенное чувство гордости за свою республику. А в эту поездку путешествие вызвало несколько грустных ассоциаций. Дело в том, как я узнал, в готовящемся проекте документа о северных и приравненных к ним районах Окинский район не включен в этот перечень. Хотя до этого он был там. Исключив Оку, в этот перечень включили Еравнинский и Прибайкальский районы.

Я не против этого, но зачем было исключать Окинский район. Ведь в Прибайкалье и Еравне вызревают хлеба, а в Оке в редкий год родится картошка. Бывший директор института земной коры, член-корреспондент АН СССР географ С.Солоненко писал, что природно-климатические условия Окинского района идентичны территориям расположенных в 800-1000 км. севернее Оки. К тому же Ока расположена в высокогорье, окинцы проживают в среднем на 1000-1700 м. над уровнем моря.

Очень трудно включить район в перечень районов, приравненных к северным, а на это ушли десятки лет. А вот исключить из этого перечня оказывается очень просто. Возможно какой-то чиновник забыл или не захотел это сделать, а страдать будут окинцы, которым и без того нелегко жить в суровых Саянских горах.

Клим ТУЛУЕВ.

ОТ ПУНКТА «Б» ДО ПУНКТА «А»

(Быть ли поезду «Бурятия - Ага?»)

Агинцев, проживающих в Улан-Удэ и республике, очень много. У каждого из них то ли дело возникает потребность съездить на историческую родину, а агинцев, желающих посетить Улан-Удэ, республику, тоже немало. И перед теми и другими всегда стоит транспортная проблема. Автобусный маршрут между двумя субъектами еще не освоил четкий график, а маршрутные такси не всем по карману.

А если пустить пассажирский вагон от Улан-Удэ до ближайшей к поселку Агинское станции Могойтуй, то проблема была бы решена. Остается арифметическая задача определить стоимость проекта и окупаемость маршрута от пункта «Б» (Бурятия) до пункта

«А» (Агинский автономный округ). Руководство Восточно-Сибирской и Забайкальской железной дороги откликнулось на просьбу представителей и исполнительных властей двух субъектов и рассматривает возможность пассажироперевозки. Их компетентные представители участвовали в переговорах парламентских делегаций Народного Хурала РБ и окружной Думы, состоявшихся на днях.

А почему только один вагон, угодливому ли он потребностям пассажиропотока, нельзя ли прицепить почтово-багажные вагоны?! Словом, есть над чем задуматься. Главное - лишь бы воз пронулся...

Николай НАМСАРАЕВ.

АРШААНДА АМАРХАДАА...

Байгуулагчааар 75 жэлэйнгэ ойе хая тэмдэглээн Түнхэнэй аймаг сэдьхэлдэмни дүтэ, ажабайдалдамни хараатай хуури эзлэн, зарим ушарта мартагдашагүй үйл хэрэгүүд, үзэгдэлүүд тохёолдогон, дайралдаганыше байна.

Багшанарай гээдэ хургуулин оюутан байхагаа, (1964-1968 онууд), хүнгэлэлтэтэй лүтевкого хүртэжэ, тэндэ амархаяа хоёр дахин ошоон байнаб.

Уужам тала дайраатай Хэжэнгэ тоонтотой намда Аршаанда түрүүшээр аргагүй уйтан шэнгээр үзэгдөө бэлэй. Тиигэбэшые шуун-шааян хүүен-хааян байһан Хэнгэргэ голоор маша ехээр һонирхошье, гансаараа эрьдэнь хуухагаа, заримдаа айдаһамни хүрөөд, тала тээшэ гүйшээ дуран хүрдэг хэн. Харин олоороо шуужа ябахагаа, ехэл хүхиюутэй гоё бэлэй.

«Аршаан» курорт гээрэ манай институтдай багшанар ехэ олоороо амаржа байгаа. Е.Е.Тармаханов, У-Ж.Ш.Дондуков, В.И.Золхоев болон бусадгай жэрьжэ ябахыеня холоһоо харамсаараа, би, оюутан, саашаа харайдаг бэлэйб. Теэд нэгтэ, буряадуудай хамтаржа, шарууһа эдилгэн гээрэ, тэдэнтээ балшыса уулзашабаб. Яахын аргагүй байдалһаа боложо, хамта байха ушартай бологдобо. Хори гаран хүн соо арбаад эхэнэр байһан аад, хэнишыше гэдгэ аршажа шадахагүй байба. Минишые тиигээрээ аршаан юумэ юун байха хэм даа, харин гэртээ харадаг байһан гээрэһээ хамһабар-ишадгай хамта хониндой гэдгэ аршажа, «Хэжэнгын гэдгэһээ басаган» гүүлээгшэ хэм.

Хожомын «Шэнэ Үгэ» газетын редакцияда (Хориин аймаг) хугэлжэ байхагаа, нүхэртээ хоюулаа Аршаан амархаяа ошоо һэмди. Тиихэдгэ «зэрлигээр». Нэгэ үбгэжөөлэйгэ байрлабабди. Тезби таабай хоёрой харташа гээшэнь амаргүй байба. Ехэнхи сагаа тэдэнтэй буура наадажа үнгэргөө хэн хабди.

Энэ угаа хонишые эдэггүйбди. Харин Хэнгэргын эрьдэ бээ шаража, хүрин болотороо хуудаг һэмди. Гэрэй эзэн үбгэжөөл айхабтар хайханууд үрээл хэлдэг хэн. Ямар гоё үрээлүүдые хэлдэг үбгэн гээшэб гэжэ гайхахадамни, «Түнхэнэйши нохой хүртээрөө үрээшэ юм гүб даа» гэжэ нэгэн хэлэжэ, бури гайхуулаба намайе.

АЖАЛЛАХА, АМАРХАШЬЕ ЭРХЭТЭЙ НЭМДИ

1965 он. Аршаанда баһал амаржа байбаб. Август нара. СССР-эй түрүүшын эхэнэр космонавт Валентина Терешкова Англии Николаев нүхэртээ Монгол орон ошоһон аад, бусаха замдаа Буряад орон оор

гарахань, тиихэдгэ Аршаанда ержэ амархань гэнэн хураг суу гэнтэ сахилгаан түргэнөөр тарабал даа.

Августын 6-да курзал соогоо үдын хоол эдижэ хуунарнай, радиогоор сонскол буугаад, бултадаа үдэн гээрэ түлхисэлдэжэ мэдгэбди. Харгыда гарахадамнай, хүн зон гээшэ исалшоод, милици дүүрэн байба. Хараһаар байтарнай хара «Чайка», «Волгонууд», мотоциклистүүд үнгэршэбэ. Нэгэнэй сонхоор Николаев энебхилэн дохию, гараашье үргэнэ. Харин В.В.Терешкова сэхэ урагшаа харанхай, халташые хажуу тээшээ хазайхаар бэшэ, хянгсагар юумэ хууна. Эй, халаг, түрүүшын эхэнэр космонавт яахадаа шимэ зүрюю зан харуулбаб, худалааршые һаань, энебхилхэе яагааб даа гэжэ һанаагхибаб.

Космонавтүүд курзал соомнай үдын хоол бариба. Арбаад хүн даханхай. Бидэ, курортнигууд болон оршон тойронхи ажаныуудһаа зориута асаргаһан хүдөө

нютагаархид, курзалай гэшхүүрие тойронхойбди. Тиигэһээр байтарнай космонавтүүд гаража ербэ. Тэндэ байһан бүхы хүнүүд тэдэнтэй хамта зурагаа абхуулбабди. Гоё даа! Нэгэ минута һамбаашалан, би уншажа ябаһади ном гээрээ хоюуланайн гар табюулжа үрдибэб. Космонавтүүдгай хойноһоо дахажа, нилээд ябаа һэмди, зурагуудшые эндэ-тэндэ абтаа. Амиды космонавтые хажууһаань хараха гээшэ тэрэ үедэ ехэ аза талаан байгаагай бэлэй. В.Терешковатай зэргэлээд байхадам, юу хэдгээрни һонирхоо хэн. «Оюутанби» гэхэдэмни, «Жаргалтай хаһа» гээ бэлэй.

Удаань «Буряад үнэн» сониндой редакцияда хүдэжэ байха үедгөө ээлжээтэ амаралтадаа үбэл гараад, обкомой Аршаанда оршодог гачада ошоогшо бэлэйб. Амарангаа бага сага бээ аргалууһан хэбэртэй болоходо, зохидла хэн. Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ажалшан Тумла Лобановна Шобоева гэжэ эхэнэртэй хамта амаржа, ехэ нүхэсэһэн, хожом хойно болотор холбоотой байһан зомди. Тэрэмни ехэ хошон үгэтэй, зугаатай, хүхию абари зантай ехэ зохидхон эгшэ нүхэр байһан юм.

Эндэ амаржа байһан үедэмни Мүнхэ Сарьдагай нэрэмжэтэ бүлгэмэй бэшээшэ, зохёолшо хүбүүг Хэрэһээ ержэ, курортнигуудгай уулзалгануудые хээгшэ бэлэй. Тэдгэнэй дунда Балдан Ябжанов, Владимир Тулаев, Ардан Ангараев болон бусад нүхэд ябалсаа хэн. Уулзагшадай сэдьхэлдэ тэдгэнэр мүр сараа үлөөһэн лэ байха. Тиихэдэ эдэ хүбүүг залуунуудшые, дорюунуудшые ябаал даа. Балдан Насанович Ябжановы хөөрүүлэ һаа, хошон үнжэншые хөөрэхэ зугаагай нөөсэтэй шэнгээр һанаа хэмди. Дуу дуулаха, хатаралдагшадые абьяастай, бэлиг түгэс энэ нүхэрэймнай сагнаа эртэ ябашананын харамтай юм даа. Владимир Тулаев аалиханаар аад, һөөл зохидхонор, һөөл

энеэгдтэйгээр зугаалжа, шатажа байһан бигдэшые уһа шодон болоторнай энеэлгэхэ шадалтай байгаа хэн. Харин гурбадахи нүхэрэйнь - Ардан Ангараевай - энеэб-энеэб гээд лэ, үе-үе ташаганаса энеэжэрхөөд, философско гүн удхатай боголнуудые шэдэлээд хуухадам, юуныше гэжэ харюу үгэхэнь бэрхэтэй шэнгээр үзэгдөө хэн.

БАЯН УРГАСАТАЙ ЖЭЛДЭ

Албанай хэрэгээр далаад гаран онуудаар Түнхэнэй район ербэб. Редактор Р.Б. Гармаев голоон хоног үгэнэн байгаа. Хэрэн хүртэр самолет тэрэ үгдэр "ниигдэбэргүй. Гэртээ бусалтай гү, али яалтайб гэжэ һанажа байтарни,

Түнхэнэй аймагай нэгэ дарга ушаржа, «Та заабол Түнхэн орохо хэрэгтэй һаа, хүлээгты. Нэгэдгэхи секретарьнай, республикын Верховно Советгай депутат Слюдянка хүртэр вагон эрхэеэ түмэр харгын вокзалай даргада ошобо», - гэбэ. Анхаралдань баярлан, хүлээбэб. Уданшыегүй поездоор Слюдянка хүрбэбди. Слюдянка гээрэ машинанууд уртаад абаа. Үндэр сэдэр бэетэй, шэг шарайгааршые бараг, зөөлхэн зохидоор дуугардаг нэгэ хүн хүнгэн машинанань хуулсахыемни дурадхаба. Һүүлдэнь мэдгэхэдэмни, тэрэ хүмни аймагай райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В.Д.Таханов байһан байгаа.

Тэрэ жэлдэ Түнхэнгэ тарьяан һая наашада үзэгдөөгүй һайнаар урһан байгаа. Тиимэһээ юм гү - бүхы ажаныууд хоорондоо полинуудаа ябажа харалсаха, ажалайнгаа гүй дүршэлөөр андалдажа, гараха ургасынгаа хэмжээнүүдые багсаамжала

гаргашалха ёһотой байгаа. Аймагай ажаны бүхэнэй дарганар, аһамад мэргэжэлтэд болон аймагай ноёд тус хэмжээ ябуулгада бултадаа хабаадаа. Суута «Сибиряк» колхозой хоёр Павловичууд (түрүүлэгшэ Ю.П.Сегов, партком А.П.Цымбалюк), Саяанай совхозой парткомой секретарь Саян Санданов, агроном Валерий Холхоев гэгшэдые сохом һанааб. Бэшыень тухайлашые, нэрэ, ооогыень мартаһхай хэбэртэйб. Арбаад машинанууд бүхэлү үгдэр полинууд гээгүүр гүйлгэлдэб. Түнхэнһөө бусахадаа, бүхэлү һара соо һанаа амархан хуужа бэшэхэ баян материалтай ерээгшэ бэлэйб. Аймагай олон ажаныуудаар ябагшаа, олон тоото ажалай түрүүшүүд, ветеранууд, залуушуул тухай «Буряад үнэн» бэшэгдээ хэн.

1980-яад онуудаар Түнхэнэй районой Хуурай-Һубаг нютагта ажаһуудар хүдөө бэшэгшэ Бато Жалсанович Бирбаевы редакциянгаа зүгһөө 60 һаһанайн ойгоор амаршалһаяа, тухайта түлөөлэгшэ боложо, тиишэ ошоо бэлэйб.

Нютагай хургуулин багыше түрэл коллективын уриг амаршалһан байжа, районой редакциян хүдэмэрлэгшэтай хамтаржа, Хуурай-Һубаг ошоходомнай, Бато Жалсанович Мария Галсановна нүхэртээ бигдэшые ехэ дулааһанаар угтажа абаа хэн. Редакциянгаа зүгһөө юбилярта Хүндгэлэй грамота болон мүнгэн шан барюулбаб. Нүхэр Б.Ж.Бирбаев хургуулияа, кабинетгээ болон түрэл нютагаашые харуулаа хэн.

Иигэжэ хүдөө бэшэгшэтээ нютаг гээрэнь уулзаад, шэнэ һайн нүхэдтэй, шэнэ һонинуудгай бусаһамни, өөрынни хүдэжэ байһан түрэл коллективэй найдалье үндэр хэмжээндэ бэлүүлхэ гэнэн үнэхэ зүрхэнһөө һабагшатай бэлэй.

В.ТОКТОХОЕВА. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: космонавт В.В.Терешкова гараа табина; В.Терешкова А.Николаев Аршаанда.

(Окончание. Начало в номерах от 3 и 10 июня 1999г.)

Концептуальное содержание этого подхода, на котором мы не будем останавливаться, автор подробно разрабатывает в разных статьях своей книги (см. например "Наука и технология в XXI веке"). И эти теоретико-философские идеи в своем практическом приложении у него трансформируются в понятие "технология". «Очевидно, пишет он, древние связывали науку с талантом. Значит, чтобы понять, что такое технология, нужно говорить о науке, изучающей талант человека. Уместно говорить уже об особом видении человеческой деятельности в связи с природой».

По мере исчезновения с исторической арены западной традиционной науки на ее обломках - на основе синтеза ее восточной, буддийской культурой - возникает новая наука - наука о внутренних механизмах саморазвития (самосовершенствования) человеческой духовности (сознания, или по терминологии К.А.Никифорова - таланта), впервые для всего человечества устанавливающая "генетические закономерности природных изменений как основы теории технологических процессов".

"Бурятия не случайно оказывается, - считает К.А.Никифоров, - в центре новых идей, именно в ней сохраняется высокая интеллектуальная среда, в создании которой немалую роль играет буддизм. Отсутствие консерватизма - главное качество этого учения - способствует развитию фундаментальной науки. С другой стороны... философская направленность на многостороннее рассмотрение жизни ставит это учение наравне с самыми передовыми научными воззрениями... Труды великих ученых выходят за рамки традиционного мировоззрения и воспринимаются в методическом отношении как натур-философские... Ни Вернадский, ни Чижевский, ни Циолковский - не буддисты, но их труды во многом переключаются с основными положениями буддизма".

"В современном мире", пишет К.А.Никифоров, стали «отходить от понимания технологии как реализации результатов фундаментальной науки». Новая технологическая наука как "инструмент познания природы" в ее внутреннем системном саморазвитии "призвана быть посредником между фундаментальной наукой и производством", ибо "фундаментальные открытия направлены на познание природы, а технологические - на использование природы при взаимодействии людей друг с другом". Иначе говоря, фундаментальная наука от технологических (про-

мышленных) воплощений своих результатов переходит теперь в плоскость социальной реализации, сливаясь со сферой социальной технологии - возникающей ныне науки о внутренних законах саморазвития субъектных образований вообще (человека в том числе) и общества, в частности.

технологии организации социальной жизни - ее основополагающих сфер материального производства, образования и науки. Одновременно эта Программа придает деятельности законодательных и исполнительных органов власти стратегическое направление их взаимосогласованного функ-

адаптированные к нашим условиям варианты технологии духовного самосовершенствования личности из богатейшей традиции буддийского Востока.

"Образование" в лице его академического подразделения - Бурятского государственного университета готовит, с одной стороны, научные (и управленческие)

технических (в смысле оборудования) или других трудностей, кроме издания новых по содержанию учебных пособий и соответствующей переподготовки преподавательских кадров. Опыт такой преподавательской работы, в частности, по философии, есть в Восточно-Сибирском технологическом университете на электротехническом и экономическом факультетах. И он свидетельствует, что целесообразно одновременно перевести все обществоведческие дисциплины на новые программы преподавания, чтобы новое мышление стало доминирующим в духовно-интеллектуальной атмосфере учебных заведений. Критерием оценки старых и новых программ является интерес учащихся к содержанию занятий.

Переходу республики на новую "интеллектуальную" технологию мышления и деятельности благоприятствует не только признание его участком Мирового Наследия регионом эколого-безопасного и человеко-сберегающего (устойчивого) воспроизводства жизни, но высокий уровень грамотности населения, известный из статистики, а значит - и творческого потенциала, и нереализованных резервов их духовного становления.

Реализация этого потенциала требует организации Координационного Центра при Президенте (Правительстве или Народном Хурале) Республики, ориентированного на выработку Программ инновационной деятельности всех подразделений и уровней исполнительной власти и сфер материального производства, научных, учебных и воспитательных учреждений, согласующихся по направлению и содержанию деятельности и, что особенно важно, временным ритмам циклического функционирования, ибо только временные "единицы" социальных обновлений задают механизмы управляющегося саморазвития их отдельности и совокупной целостности системной самоорганизации.

Только в этом случае можно быть уверенным, что новое мышление III тысячелетия станет приоритетным для всего населения республики, а старшее поколение - те, кому за 45 - может быть спокойным за будущее своих детей и внуков. Поскольку это мировоззрение дает паразитическое по своей глубине и жизнеутвержденную картину будущего человечества.

При этом не забудем, что Япония, Корея и др. страны свое восхождение к новым социально-экономическим высотам начали с создания новой духовно-интеллектуальной атмосферы, культивируемой в обществе через сферу образования, т.е. с подготовки кадров с кардинально новым мышлением правды, они шли к западному мышлению, а мы по своей программе идем к восточному, буддийскому на Западе, в рамках постнеклассической науки, называемым холономным или холотропическим.

С.УСКЕЕВ,
кандидат философских наук,
доцент.
А.ЯНГУТОВ,
профессор, доктор
философских наук.

ЧЕЛОВЕЧЕСТВО НА ПОРОГЕ НОВОГО ТЫСЯЧЕЛЕТИЯ

(По материалам книги К.А. Никифорова «Наука. Технология. Проблемы современного общества» - г. Улан-Удэ, 1997-145с.)

Только таким образом - став внутренним механизмом развития общества - наука, оказываясь, может быть востребована в полном объеме самим обществом. Только в случае такой непрерывной и постоянной востребованности друг другу они выступают фактором взаимного обогащения, самосовершенствования - представляют саморазвивающимися феноменами! (см. статью: "Проблемы науки и образования в конце XX столетия"), а учреждения образования переходят к концепциям и программам непрерывного саморазвивающего обучения, о которых безрезультатно толкуют чиновники Российской академии и министерств этой сферы все последние 15 лет. Наука, производство и образование сливаются, интегрируются, в единую, целостную технологическую цепочку, теперь становясь сферой производства личностных человеческих индивидов, реализующейся в их собственном самотворчестве. По мере совершенствования представления о целостности человека - того, что называется "жизнь", сразу же апробируемого адептами на практике, это "цепочка" - сфера материального производства, все более наполняемая содержанием духовно-интеллектуального развития растворяется в феноменах жизни, жизненной судьбы конкретных индивидов: только в таком новом обществе, в котором и производственная жизнь, и образовательные программы (включающие Науку) ориентированы на Человека, на его внутреннюю духовную гармонию - чего не скажешь о существующих ныне их представительствах, - человеческие индивиды могут стать полноправными "властелинами", «творцами», "строителями" собственных судеб!

Вне сомнения, здесь налицо слияние "личных" интересов отдельных индивидов с нравственными, экономическими и политическими интересами общества.

К.А.Никифоровым, по пути, дана целостная программа перевода региона (и Бурятия в том числе) и страны на новую

ционирования с определенной перспективой вывода общества из беспросветной ностальгии о лучшей жизни. Детальная проработка ее реализации в Бурятии по основным сферам ее жизни и деятельности теперь требует кропотливой, во многом рутинной работы с людьми, творческими коллективами из различных сфер социальной жизни. Она, при этом, должна органически вписываться в структуру формирующейся рыночной системы (см., например, статью "Наука. Технология. Бизнес").

Дело в том, в этой Программе главным "действующим лицом" является не столько обычный, рядовой "труженик" из массы народа, желающий прожить свою жизнь с гордостью, достойного имени своих предков, Отечества, но, сколько развивающийся и самосовершенствующийся

кадры, ориентированные теперь всецело на "производство" новых технологических решений в соответствии с направлениями направлений деятельности подразделений БНЦ, а с другой стороны, - педагогические кадры, предназначенные для превращения средних и средне специальных учебных заведений в "очаги" распространения нового технологического мышления среди подрастающего поколения и молодежи. Восточно-Сибирский государственный технологический университет с его уникальными специализациями и статусом крупнейшего в Сибири и на Дальнем Востоке вуза готовит специалистов-технологов, нацеленных на работу с новыми промышленными технологиями через ознакомительное прохождение практики в соответствующих отделах и экспериментальных лабораториях подразделений БНЦ, благо, имеющиеся учебные лаборатории закладывают базовое знание о специфике технологических процессов по отраслям производств.

А Восточно-Сибирская академия культуры и искусства в соответствии со своей профориентацией готовит кадры по социальной технологии - специалистов по реформированию сферы культуры с возникшей новой наукой (мышлением и мировоззрением) технологии (теории и практики) самосовершенствования и саморазвития личности (сознания и психики), т.е. "человеческого" в себе, и знакомых, помимо прочего, с рецептурными азами буддийской теории и практики субъективного развития при помощи "Института буддологии, монголоведения и тибетологии". Для Бурятской сельскохозяйственной академии приемлемо, видимо, готовить специалистов по новой технологии с опорой на инженерную генетику.

Главное же во всех этих начинаниях - приобщение к философии и психологии нового мышления - содержанию изложенной в статье новой, пост-неклассической науки, т.е. работа с людьми, вернее - с их мышлением. Перевод, например, программа преподавания обществоведческих и гуманитарных дисциплин в вузах и школах на новое мышление практически не требует ни финансовых, ни

Бурятия — центр новых идей

вместе с окружением человек. Именно их интеллектуально-нравственные качества являются основополагающей ценностью, так сказать "товаром", нового общества. Именно эти качества личности приоритетная ориентация на них - в странах, где традиционно нет природно-сырьевых ресурсов (Япония, Корея, Тайвань, Сингапур и др.), явились тем, что обеспечил невиданный приток к ним зарубежного общемирового капитала.

Зная теперь тайную пружину колоссального социально-экономического рывка наших восточных соседей остается только спросить. А чем хуже их? У нас, при нашей территориальной и людской компактности, есть все, прежде всего высочайший интеллектуальный потенциал. В частности, "наука" в лице естественнонаучных институтов БНЦ СО РАН, в особенности Байкальского института рационального природопользования", разрабатывает новые, экологически "чистые" технологии, готовые к внедрению в производство, тогда как "Институт буддологии, монголоведения и тибетологии" предлагает

РОЖДЕНИЕ ДИНАСТИИ

(Штрихи к портрету ученого)

Владимир Цыдыпович Будажапов - представитель поколения, которому пришлось с малых лет познать все тяготы военного лихолетья, рано возмужать, научиться брать на себя ответственность и за свои решения, и за свои поступки. Он родился 12 июля 1934 года, как пишет в своей автобиографии: «... в улусе Кусота Мухоршибирского района Бурят-Монгольской АССР восьмым ребенком в семье Цыдыкова Эрдыни. Меня в возрасте 8 месяцев отдали бездетной семье Цыдыпова Будажапа Санжиевича, который впоследствии меня усыновил. Он жил в селе Галтай того же района.

В 1946 году пошел учиться в 1-ый класс Галтайской трехлетней школы, начальную школу, т.е. четвертый класс, уже заканчивал в Сутуйской семидесятке. В пятый класс я пошел в городскую школу - в Бурятскую республиканскую среднюю школу №18, впоследствии школа-интернат №1. Окончив среднюю школу в 1956 году поступил на агрономический факультет Бурят-Монгольского зооветеринарного института...»

В автобиографии, как и положено документам подобного рода, только скупые строчки: поступил, окончил, работал, был избран, назначен и т.д. Но за ними угадывается биография целого поколения - учился, работал, избирался, отвечал за определенный участок работы. Примерно теми словами написали бы, да и писали, ровесники Владимира Цыдыповича. Но мне думается - рано повзрослев, его поколение, в большинстве случаев, и в выборе будущей профессии подходило ответственно, может быть на первых порах и, не осознав, до конца, чувствуя

необходимость своей востребованности именно в сфере выбранной профессии.

Вот почему, встреча представителей которого в стенах родной «буршколы» я начала свой рассказ, так много преуспевших в своей профессии специалистов: инженеров, врачей, учителей, зоотехников, агрономов, строителей. Среди них и ученый-агроном, доктор сельскохозяйственных наук, декан агрономического факультета БГСХА, действительный член (академик) Академии агрономического образования России, автор 73 научных работ, среди которых монографии, и книги, которые стали настольными книгами для специалистов по защите растений, Владимир Цыдыпович Будажапов.

Когда я в беседе спросила у Владимира Цыдыповича, почему он выбрал специальность агронома, он сначала отшутился: «в дипломе о высшем образовании в свое время специальность нашу писали: «ученый-агроном», наверно, хотелось иметь звание «ученый». Конечно, я оценила шутку, но поняла, что в данном случае оправданы слова о том, что в каждой шутке есть доля правды. Может быть, не доля, а правда.

Это доказывают и строки биографии Владимира Цыдыповича, которые я процитирую: «... Будучи студентом третьего курса, занимался в мичуринском кружке, проводил опыты по изучению сортов и межлинейных гибридов кукурузы на урожай зеленой массы. А на четвертом курсе - предпосевную обработку семян кукурузы инсектицидом (ААТ) с целью защиты семян и ее всходов от повреждений проволочниками и на урожай зеленой массы...»

Вот, на мой взгляд, истоки будущих научных изысканий талантливого ученого, ныне академика РАО В.Ц. Будажапова. Начав (впрочем, занимаясь этим и сегодня), с химических способов

защиты растений от вредителей, научные изыскания Владимира Цыдыповича приводят к еще более актуальной проблеме изучения видового состава сельхозвредителей региона, их биологии, биохимическим основам разработки интегрированной защиты сельскохозяйственных культур в условиях Забайкалья. Если вдуматься, то за этими специфическими терминами, проглядывает, в общем-то, мудрая и потому простая истина «не повреди» - заповедь медиков. И еще - нет в них слова «борьба», а везде - «защита».

И вот в 1993 году по итогам многолетних научных исследований Владимира Будажапов выпускает книгу «Защита растений от вредителей в Забайкалье» (28,6 п. л.), которая Главным управлением сельхозхозяйственных вузов России допущена в качестве учебного пособия для студентов высших учебных заведений по агрономическим специальностям. Это одно из признаний высокого авторитета ученого В.Ц. Будажапова. Авторитета не только у студентов, ведь им за 33 года работы - преподавателем, заведующим кафедрой, деканом и руководителем дипломных работ совместно с профессорско-преподавательским коллективом факультета подготовлено более 2700 высококвалифицированных ученых - агрономов, которые сегодня работают в Забайкалье, Восточной и Западной Сибири, на Дальнем Востоке. Под его научным руководством подготовлены два кандидата сельскохозяйственных и один кандидат биологических наук. Сейчас он является консультантом двух соискателей докторских степеней и руководителем трех аспирантов.

И еще одну строчку из автобиографии Владимира Цыдыповича хочу привести: «Когда я еще учился на последнем курсе, в январе 1961 года в Бурятской

сельскохозяйственной опытной станции был открыт отдел защиты растений. Деканат агрофака по предложению научного руководителя, доцента Л. Нестеровой рекомендовал меня заведующим данным отделом».

Комментируя этот факт своей биографии, Владимир Цыдыпович снова пошутил: «Видите, я пришел к руководящей, ответственной должности еще со студенческой скамьи». И снова в этой шутке огромная доля правды. Ведь сумел же юный студент проявить самые лучшие черты характера своего поколения: самостоятельность, трудолюбие, целеустремленность, ответственность. Впрочем, можно очень долго перечислять достойные настоящего восхищения черты личности Владимира Цыдыповича. Но одну я просто обязана хотя бы назвать - это широта взглядов, мышления, щедрость души. Несмотря на свои шестьдесят с лишним лет, Владимир Цыдыпович подтянут, выглядит молодо и спортивно. Как многие питомцы «буршколы», он сохранил любовь к спорту. В молодые годы успешно занимался легкой атлетикой, ходил на лыжах. Эту любовь к спорту, к физической культуре ученый сохранил и по сей день.

Порадовалась и знанию литературы, как мировой, так и родной бурятской, любви к поэзии. Владимир Цыдыпович всерьез пишет стихи, печатался в газете «Молодежь Бурятии», «Буряад үнэн», в журнале «Байкал». Он настоящий интеллигент в широком понимании этого слова.

У Владимира Цыдыповича прекрасная семья: его жена Дулма Цыреновна - агроном, по стопам родителей пошел их средний сын Лубсан. А вот кандидат биологических наук, доцент кафедры растениеводства и луговодства, завершает работу над докторской диссертацией. Младший сын Жалсан избрал профессию врача. А вот внучка Майя продолжает дело бабушки и дедушки. Она студентка факультета агрохимии, почвоведения и экологии Московской сельскохозяйственной академии им. Тимирязева.

Пока неизвестно, какую профессию выберет третье поколение Будажаповых: десятиклассник Вова (в честь деда), внучка Жения - семиклассница и внук Владик - второклассник. Но, несомненно, талант их будет востребован, как и у родителей, как у бабушки Дулмы и деда Владимира, удостоенного ученой степени доктора наук и ученых степеней профессора и академика, избранного действительным членом РАО 29 декабря 1998 года.

Когда я спросила, не считает ли себя Владимир Цыдыпович основателем зарождающейся династии ученых-агрономов, он ответил впервые без тени шутки: «Да, возможно, в моем роду и по приемному отцу и по отцу по рождению, не было ученых. Во всяком случае, очень хотел бы верить, что зарождается династия».

Что ж, в этих словах весь Владимир Цыдыпович Будажапов - ученый, хороший человек, достойный представитель своего поколения.

Галина ЗАНАЕВА.

САБСАЙН СУБАРГА

(Гарма) Сабсай японтоноор дайдалсаһан хасаг хүн байгаа. Сабсайн бэрээдүүд, хүбүүдтээ табиһан баяр баярхалантай хэтын юрөөлүүд бодото дээрээ түгээсэдг юм гэлсэдэг байгаа. Тийгээд 40 хүбүүд, 40 бэрээдүүдэйн үүсхэлээр нютагай түшэмэлүүд, түрэлхид, нютагархид Сабсайнгаа хүндэтгэ нэрье мүнхэлжэ, бултанайнгаа омогорхол болгон бурханайхид адли тосо һайхан субарга үндэр дээрэ гэсээрлиг табсанда бүтээһэниинь мүнөө олоной анхаралда яларжа һуудаг. Би мүнөө өөрөө далан зургаан наһанайнгаа 43 жэлынь арадай гэгээрэлдэ зорюулааб. Зургаан үхибүүдэйм гурбанин багшанар, бухгалтер, соёлшон, МВД-дэ хүдэлдэг. Тэдэмна ашанар, зээнэр, гушанартайгаа хамта гуша гаран болоо, булта намайгаа аба гэжэ нэрлэдэг юм.

Би бүгэдэ бурядад түрүүшын съезддэ делегат байһан тула сартуул изагууртанай эртэ урдаһаа хүтжөөжэ, хүндэлжэ ябаһан ёһо заншалые жэшээ болгон, бүгэдэ бурядауд нэгэн дали ёһо заншалтай болоёл гэгэн статьяем «Үнэн» газетэдэ толилоо һэн. Энэһиһээ гадна сартуулуудай үмдэжэ ябаһан гоёлтын хубсаһа, алта, мунгэн, хэтэ хутага, гоё һайхан угалзатай гуу, һийхэ, шүрээ, бугага бэһэлэгг.м шэмэглэлүүд хэрэглэгдэхээ болёод, худалдаанда гаража барагдахала байхадань, аза болоһондог, 1968 ондо республикада Зэдын аймагай соёлой хүтжэлтын харалга болоходо, хубсаһынь ансамблин хатаршадай костюм, зүүдхэлынь шэмэг болгожо

шадан хүм. Тэрэнээ бүгэдэ буряад ороной соёлой эртэ урдын гэршэ болгожо, бүхы дэлхэйн арадуудай һонирхол эзэлүүлжэ шадандаа сэдхэлжэ хананги ябадагби. Энэһиһээ гадна Чингэс Богдо хаанайнгаа хүшөөдэ Гуучигалтда барлагдаһан мүнхэ дурасхаалай бэшгэй үдхые тодорхойлон тайлбарилха тушаа һанамжыемни олоной анхаралда «Дүхэриг» газетэдэ толиһондотнай эхэ баяртайб. Мүн Гэсэр Богдо хаанай 1000 жэлэйн ойн тэмдэглэхэдэ, Зэдын аймагай гэрэй эзэн байжа, сартуул изагууртанай эртэ урдын ёһо заншал дэлгээжэ шаданьемни гэжэ хоёрдохи һуури гэршэлээ һэн.

НЮТАГАЙМНАЙ ЗАРИМ ЭДИТЭН ШЭДИТЭН ТУХАЙ

Захаамин болон сартуулай юһэн голдо сууда гараһан зондоо хүндэтэй, ухаамсар бэрхэ бэлигтэй, гайхамшаг урин нарин «алтан гартан», мэргэшэ, тулгэшэ, чойжоноршье байһан юм. Тэдэниие нэрлэбэл: Хачагууд отогын Халтарай Норбын Жалцан гэдэг гэбиһын дамжаа гараһан хүн байгаа. Нэгэдэхээр, дала түлижэ, шоо хаяжа, зурхайн удхаар тулгэ табика, хүнэй хэтын заяа, аюул баршадые заадаг һэн.

Хоёрдохёор, халтарган тэнгэри изагууртан гэгдэжэ, адуу малай «Сахилгаанай» болоо гэжэ үһэниинь ганджа хүйхэршэһэн шэнги хүмэришоод, туража, зүдэржэ, яһан дээрээ арһан үлэһэн малые булаг уһан дээрэ абаашажа, шабхадажа, юушьеб

Нютагай домогуудһаа

шангаар хашхарһанайнь удаа эдээлжэ, уданшьегүй таргалшадаг һэн гэлсэдэг. Гурбадахаяр, Маарамба ламын хургаалаар хүнэй худал барика, үбшэ таниха, түбэд эмээр халдабаритайшье - ханяада (туберкулез), яра (сифилис), зүрхэнэй болон бэшшье үбшэнтэниие эмшэлжэ, шуһан баанха табика, худал ханаха, төөнэхэ, шамбаран үбшэ гараараа абажа халһандал, эдэгэжэрхидэг байгаа. Мүн яһаа хухалжа, үеэ гараһан хүнүүдые тон һайнаар бариадг һэн. Дүрбэдэхээр, сартуул угсаатанай бэеын шэмэг, угалзатаһан гоё хэтэй, алта мунгөөр шүрээ, субад холбоһон хонхын дуугаар жэнхирһэн гуу, һийхэ, хэтэ хутага, бугага, бэһэлэгг, тобшо жэнжэ, шэхэнэй шэмэг, холбоо гариха Жалцан убайн лэ уран гараараа ухаалан бүтээһэн эдлэлүүд байха юм. Табадахаяр, Жалцан убай өөрынгөө орондо хүниие хургажа табяа, тэрэнэ Бүхөөнэй Харайн Хутогой Гуньин Очирой Доржын Сосор гэшэ. Сосор бол Захаамин аймагта удаан ажаһуужа, алта мунгөөр үргэнзондо гоё һайханэдүүдые бүтээжэ, мунгэн Сосорой солодо хүртөө юм. Мүнөө мунгэн Сосорой хүбүүн Сергей гэдэг Буряад Республикынгаа уран нарийнай байшанда абьнгаа эртэ соло дахуулан амжалтатай һайн ажаллажа байна.

ЧОЙЖОНШО ЛАМА

Мүн чойжоншо хүн байгаа гэлсэдэг. Тэрэ бол баһа хачинууд отогой Халтарай Дансаранай Ногооной Нохоньин Осорой Вандан (6-дахы үе) юм. Минии

зургаатайхан байжада һэн. Би өхө айһанаа мартагуйб. Сагаалган дээрэ нэгэ амаараа шун хөөһе гоожууһан хүн орожо ерээд, «уух», «уух» гэжэ дуугараад, эгээн дээрэ һууһан үбгэниие забилаатай занһан угза татан дээрэ үргөөд табижархёод, «уух» гэжэ дуугараад лэ гарашоо һэн.

Тэрэмнай Вандан лама чойжонгоо оруулаад ябаһан байгаа. Чойжонгоо оробол, хурганай зэргэ бүдүүн шлээбэр түмэр ташаа дээрэ тулажа нуга даража, тангадүзэг болгожо, һэллэ хутага түхэрээн болгожорхиһонийн мүнөө хадагалаанда Зэдын аймагай нилээд олон айлуууда бии.

БАРИЛГАШАН

Гансаараа 10x15 метртэй гэр баридаг Бааслайн Емын Цагаадайн Банзарацын Бато гэшэ байгаа юм. Худалаар хэлэнэ гэмээр бээ. Угы, үнэн юм. Газарта таранхайгаар тэрлэдэг байгаа юм, хэдэ гээшын углуунуудай, шкантинуудай зурлаа гараха ёһотойб, тийгээд бодхооходонь, нэгэшье углуу, нэгэшье шантат хазайнгүй, таһаняалдан таарашадаг байгаа юм.

Мүнөө тэрэ гэрнүүдтэнь үхибүүдэнь ажаһууна. Энэ хүн баһа алта мунгэнэй, түмэрэй ёхэ һайн дархан байгаа, Ивалгын дасангай ганжарнуудта алта гүйлгэхэдэ, шарахада хабаадалсаа. Модон мори, бэшшье гоёлтонуудые бүтээһэниинь дасанда байдаг.

Ц.САБСАЕВ.

Зэдын аймагай Алцаг нютаг.

19 ПОНЕДЕЛЬНИК

ОРТ
 16.00 Новости
 16.15 «Гарри-снежный человек»
 16.40 Мультсеанс
 16.55 Звездный час
 17.30 До 16 и старше
 18.00 «Во имя любви»
 19.00 Новости
 19.15 Любовь и корона в много-серийном фильме «Графиня де Монсоро»
 20.15 Мы
 21.00 Детективный сериал «Мисс Марпл»
 22.00 Время
 22.40 XXI фестиваль на ОРТ. Фильм «Достучаться до небес»
 00.15 Футбольное обозрение
 00.45 Новости
 01.00 XXI фестиваль на ОРТ. Фильм

«Знакомьтесь, Балуев!»
БУРЯТСКОЕ ТВ
 17.00 Мультфильм
 17.15 Ералаш
 17.55 «Наран Гоохон» дурадхана: «Тоонто арюулга», «Улгыдэ оруулга», «Нэрэ үгэлгэ»
 18.25 «Родники». Ансамбль «Забава» на селе
 19.00 Байгал
 19.15 Буряад орон
 20.00 Республиканские новости
 20.25 Рек-тайм
 20.35 «Первый успех-99». Концерт детской эстрадной песни и танца
 20.50 Рек-тайм
 20.55 Музыкальный калейдоскоп
РОССИЯ
 21.00 Вести
 21.30 Подробности
 21.45 Любовь с первого взгляда

22.10 Время кино. Боевик «Мужская компания»
 23.35 Акуна Матата
 00.40 Дежурная часть
 00.55 Вести
 01.25 Русское лото
ТИВИКОМ
 18.30 Прогноз погоды
 18.35 Телемаркет
 18.50 Муз.поздравления
 19.30 «Стриж и другие»
 20.00 «Титаны рестлинга на ТНТ»
 21.00 «Из жизни женщины»
 21.30 Ток-шоу «Момент истины»
 22.00 Прогноз погоды
 22.05 Телемаркет
 22.30 Сериал «Досье инспектора Лавардена», 5с.
 23.30 НХЛ: «Короли и свита»
 00.00 «Мировой футбол»

АРИГ УС
 16.00 Т/с «Готовы или нет»
 16.30 Те кто
 16.45 Звезды о звездах
 17.15 Т/с «Грейс в огне»
 17.45 Дорожный патруль
 18.00 «Победоносный голос верующего»
 18.30 ТСН-6
 18.40 Музыкальный подарок
 19.00 Шесть новостей недели
 19.25 Формула успеха. Нон-стоп лист
 19.40 Т/с «Просто Мария»
 20.30 Метеопрогноз
 20.35 Шоу Бенни Хилла
 21.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
 21.45 Метеопрогноз
 21.50 Обозреватель
 22.45 Формула успеха. Нон-стоп лист
 23.00 Катастрофы недели

23.50 Радиохит
ОТБ
 Профилактика
РАДИО
 6.12 «Земля родная» Отчет о работе Аграрного комитета Госдумы зам. председателя комитета С.Г.Непкоева и члена комитета С.И. Найчуковой
 6.37 Информация, объявления
 6.45 - 7.00 - Передача «Будни энергетиков Бурятии»
 7.12 Информация, объявления.
 7.17 Утренний концерт
 7.25 - Радиостудия «Биракан»
 12.00 - 12.10 - Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
 19.12 Республиканские известия (на бур. яз.)
 19.27 Передача из фондов радио
 19.37 Объявления
 19.40 Республиканские известия (на рус. яз.)

20 ВТОРНИК

ОРТ
 7.00 Доброе утро
 10.00 Новости
 10.15 «Во имя любви»
 12.15 Смехопанорама
 12.50 Домашняя библиотека
 13.00 Новости
 13.15 Добрый день
 14.00 «Ставка больше, чем жизнь», сериал
 15.05 «Фантом - 2040»
 15.30 Вместе
 16.00 Новости
 16.15 «Гарри - снежный человек»
 16.40 Счастливый случай
 17.30 До 16 и старше...
 18.00 «Во имя любви»
 19.00 Новости
 19.15 «Графиня де Монсоро»
 20.15 Как это было. Запрет каратэ в СССР. 1984 г.
 21.00 «Мисс Марпл»
 22.00 Время
 22.40 Фильм «Два Фёдора»
 00.15 Сериал «Самозванцы»: «Алексей1»
 01.50 Новости
 01.40 «Темные небеса»: «Враждебное слияние», 7 с.
РОССИЯ
 8.00-10.45 Доброе утро, Россия!
 8.20 У всех на устах
 8.45 Программа передач

10.15 Дежурная часть
 10.45 Товары почтой
 11.10 Миледи
 12.00 Вести
 12.35 «Маленький бродяга»
 13.30 Моя семья
 14.30 «Магазин на диване»
 15.00 Вести
 15.30 «Антонелла»
 16.25 «Богатые и знаменитые»
БУРЯТСКОЕ ТВ
 17.15 «Ералаш»
 17.45 «Первый успех-99»
 18.00 «Мүнхэ дуран». Эрдэни Батсук
 18.20 «Улгур» Бакалдыр улгурин
 18.45 И дым Отечества
 19.00 Байгал
 19.15 Дела деревенские
 19.35 Азбука СПИДа
 19.50 Рек-тайм
 20.00 Республиканские новости
 20.15 Рек-тайм
 20.20 «Призвание строить корабли». К 70-летию ОАО «Судостроительный завод»
 20.55 Музыкальный калейдоскоп
РОССИЯ
 21.00 Вести
 21.30 Подробности
 21.45 Аншлаг представляет
 22.20 Время кино. Детектив «Убить Шакала»
 23.50 Урмас Отт с ...
 00.55 Дежурная часть
 01.10 Вести

01.40 Дневник фестиваля «Славянский базар в Витебске»
 01.50 «Автомотоспорт: летнее кольцо»
 02.40 «Магазин на диване»
ТИВИКОМ
 9.00 Прогноз погоды
 9.05 Сериал «Шалуныя»
 10.00 М/ф «Небылицы»
 10.30 М/с «Новые приключения Пинокио»
 11.00 Телемаркет
 11.25 Прогноз погоды
 11.30 Удивительные животные
 12.00 Сериал «Сан-Тропе»
 13.00 «Из жизни женщины»
 13.30 Сериал «Досье инспектора Лавардена»
 14.35 Х/ф «Стук в дверь»
 16.20 М/ф. «Мышка у воды»
 16.30 Сериал «Дом Уимзи»
 17.00 М/с «Приключения Рекса»
 17.30 Сериал «Марисоль»
 18.30 Прогноз погоды
 18.35 Телемаркет
 18.50 Музыкальные поздравления
 19.30 Сериал «Боисься ли ты темноты?»
 20.00 Сериал «Сан-Тропе»
 21.00 «Из жизни женщины»
 21.30 «Национальный интерес» с Дмитрием Киселевым
 22.00 Прогноз погоды
 22.05 Телемаркет
 22.30 Х/ф «Стук в дверь»
 00.10 «Глобальные новости» (астрол. прогноз Павла Глобы)

00.15 Сериал «Судебный процесс»
АРИГ УС
 16.00 Т/с «Готовы или нет»
 16.30 Те кто
 16.45 Юмор. программа «БИС»
 17.15 Т/с «Грейс в огне»
 17.45 Дорожный патруль
 18.00 Победоносный голос верующего
 18.30 ТСН-6
 18.40 Музыкальный подарок
 19.00 Скандалы недели
 19.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
 19.45 Т/с «Просто Мария»
 20.35 Метеопрогноз
 20.40 Т/с «Династия II»
 21.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
 21.45 Метеопрогноз
 21.50 Народно-политическая забава «Президентские гонки»
 22.40 Формула успеха. Нон-стоп лист
 22.55 В мире людей
 23.25 Х/ф «Повелительница молний»
 01.05 Диск-канал
ОТБ
 16.00 Т/с "Убийство первой степени"
 16.50 Рек-парад
 17.00 Т/с "Дилл и Паско"
 18.40 Т/с «Виновость»
 19.35 Рек-парад
 19.45 Т/с «Ложь во спасение».
 20.35 ОТБ представляет: «Железно-

дорожный колледж» в рубрике "Выбираем профессию" (повтор)
 20.55 Т/с «Я покорю Манхэттен»
 21.55 Рек-парад
 22.05 Т/с «Омерта, или кодекс молчания» (В перерыве "Новости" 22.55)
 23.20 Х/ф "Инкассатор"
РАДИО
 6.12 - 7.00 Программа «Утро Бурятии»
 7.12 Новости «Короткой строкой». Объявления
 7.27 - Передача «Номын хүрдэ» - «Колесо учения»
 7.32 - «Гуламта». Передача на бур. яз.
 7.50 - 8.10 «Как живешь ветеран?» - беседа с министром социальной защиты населения и труда республики С.Г.Ефимовым (новые постановления правительства)
 12.00 - Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
 12.10 - 13.00 Музыкальная волна радио Бурятия.
 19.12 Республиканские известия (на бур. яз.)
 19.27 «Радиобиблиотека». Памяти поэта С.Захарова (ЛВРЗ - «Олимп»). Стихи поэта и слово о нем
 19.37 - Объявления
 19.40 Республиканские известия (на рус. яз.)

21 среда

ОРТ
 7.00 Доброе утро
 10.00 Новости
 10.15 «Во имя любви»
 11.15 Каламбур
 11.50 Мультсеанс
 12.00 Домашняя библиотека
 12.10 «Звездные воины»
 13.00 Новости
 13.15 Телеканал «Добрый день»
 14.00 «Ставка больше, чем жизнь», сериал
 15.05 «Фантом-2040»
 15.30 Вместе
 16.00 Новости
 16.15 «Гарри-снежный человек»
 16.45 Класная компания
 17.05 Зов джунглей
 17.30 До 16 и старше
 18.00 «Во имя любви»
 19.00 Новости
 19.15 «Графиня де Монсоро»
 20.15 Человек и закон
 21.00 «Мисс Марпл»
 22.00 Время
 22.40 XXI фестиваль на ОРТ. Комедия «Действуй, сестра»
 00.25 Сериал «Самозванцы»: «Алек-сей 2»
 01.00 «Темные небеса»: «Мы преодолеем», 8 с.
 01.50 Новости
РОССИЯ

8.00-10.45 Доброе утро, Россия
 8.20 У всех на устах
 8.45 Программа передач
 10.15 Дежурная часть
 10.45 Товары почтой
 11.10 «Миледи»
 12.00 Вести
 12.35 Фильм «Маленький бродяга»
 13.30 Моя семья
 14.30 «Магазин на диване»
 15.00 Вести
 15.30 «Антонелла»
 16.25 «Дикий ангел»
БУРЯТСКОЕ ТВ
 17.15 Мультфильмы
 18.05 «Музыкальная жемчужина». Ученик лица-интерната №1 Дымбрыл Цыренов
 18.15 Тоонто. Жаргалма Сангадиева
 18.35 «Эрьесэ». Унгэтэ юртэмсын эрьесэ. Бальчин Цыбиков
 19.00 Байгал
 19.15 Бамбаахай. «Хонхымнай айлшад»
 19.30 «Дорога к счастью» из цикла «Философские беседы»
 19.50 Рек-тайм
 20.00 Республиканские новости
 20.20 Рек-тайм
 20.30 Селенгинский ЦКК: Живем, а не выживаем
 20.55 Музыкальный калейдоскоп
РОССИЯ
 21.00 Вести
 21.30 Подробности

21.45 Сам себе режиссер
 22.15 «Славянский базар в Витебске». Открытие фестиваля
 23.55 «Площадь звезд-99»
 01.00 Дежурная часть
 01.15 Вести
 01.45 Дневник фестиваля «Славянский базар в Витебске»
 01.55 Автошоу
 02.25 «Магазин на диване»
ТИВИКОМ
 9.00 Прогноз погоды
 9.05 «Шалуныя»
 10.00 М/ф «Небылицы»
 10.30 М/с «Новые приключения Пинокио»
 11.00 Телемаркет
 11.25 Прогноз погоды
 11.30 Удивительные животные
 12.00 Сериал «Сан-Тропе»
 13.00 «Из жизни женщины»
 13.30 Сериал «Досье инспектора Лавардена»
 14.30 Х/ф «Путевка в жизнь»
 16.30 Сериал «Дом Уимзи»
 17.00 М/с «Приключения Рекса»
 17.30 Сериал «Марисоль»
 18.30 Прогноз погоды
 18.35 Телемаркет
 18.50 Музыкальные поздравления
 19.30 Сериал «Боисься ли ты темноты?»
 20.00 Сериал «Сан-Тропе»
 21.00 «Из жизни женщины»

21.30 Ток-шоу «Момент истины»
 22.00 Прогноз погоды
 22.05 Телемаркет
 22.30 Х/ф «Шелковый путь»
 00.30 «Глобальные новости» (астрол.прогноз Павла Глобы)
 00.35 Сериал «Судебный процесс»
АРИГ УС
 16.00 Т/с «Готовы или нет»
 16.30 Те кто
 16.45 Диск-канал
 17.15 Т/с «Грейс в огне»
 17.45 Дорожный патруль
 18.00 Христианская программа: Победоносный голос верующего
 18.30 Музыкальный подарок
 18.50 Те кто недели
 19.10 Формула успеха. Нон-стоп лист
 19.25 Т/с «Просто Мария»
 20.15 Метеопрогноз
 20.20 Т/с «Династия II»
 21.10 Формула успеха. Нон-стоп лист
 21.25 Метеопрогноз
 21.30 Юмористический сериал «Мистер Бин»
 22.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
 22.45 В мире людей
 23.15 Х/ф «Блондинка из Пекина»
ОТБ
 16.00 Т/с "Убийство первой степени"
 16.50 Рек-парад

17.00 Т/с "Дилл и Паско"
 18.40 Т/с «Виновость»
 19.35 Рек-парад
 19.45 Т/с «Ложь во спасение».
 20.35 Мультфильм
 21.00 Т/с «Я покорю Манхэттен»
 22.00 Рек-парад
 22.10 Х/ф «Потоп» 1.серия (Польша) (В перерыве "Новости" 22.55)
РАДИО
 6.12 - 7.00 Программа «Утро Бурятии»
 7.12 Новости «Короткой строкой». Объявления.
 7.27 - «Выбор». Встреча с людьми, которые выбирают активный отдых.
 7.50 - 8.10 - Программа «Тоонто нутаг». Говорят участники международного симпозиума «Традиционная культура народов Байкальского региона: возрождение и развитие» (на бур. яз.)
 12.00 - 12.10 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
 19.12 Республиканские известия (на бур. яз.)
 19.27 - Передача из цикла «В гостях у сказки»
 19.37 - Объявления
 19.40 Республиканские известия (на рус.яз.)

22 четверг

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Во имя любви»
11.15 Джентльмен-шоу
11.50 Мультсеанс
12.05 Домашняя библиотека
12.15 «Звездные воины»
13.00 Новости
13.15 «Добрый день»
14.00 «Ставка больше, чем жизнь», сериал
15.05 «Фантом-2040»
15.30 Вместе
16.00 Новости
16.15 «Гарри-снежный человек»
16.45 Возможно все!
17.00 Улица Сезам
17.30 До 16 и старше
18.00 «Во имя любви»
19.00 Новости
19.15 «Графиня де Монсоро»
20.20 Чтобы помнили... Алексей Эйбоженко
21.00 «Мисс Марпл»
22.00 Время
22.40 XXI фестиваль на ОРТ. Комедия «Это не я, а он!»
00.20 Сериал «Самозванцы»: «Алексей 3»

00.50 Сериал «Темные небеса»: «Последняя волна» 9 с.
01.40 Новости

РОССИЯ

8.00-10.45 Доброе утро, Россия
8.20 У всех на устах
8.45 Программа передач
10.15 Дежурная часть
10.45 Товары почтой
11.10 «Миледи»
12.00 Вести
12.35 «Маленький бродяга»
13.30 Моя семья
14.30 «Магазин на диване»
15.00 Вести
15.30 «Антонелла»
16.25 «Дикий ангел»

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.15 Мультфильмы
18.00 «Детский мир». Концерт детских фольклорных коллективов
18.20 Концерт оркестра бурятских народных инструментов Гостелерадио
18.35 Сагай хурдэ. Наһажаал зоной жэл
19.00 Байгал
19.15 Хүхэ мүнхэ тэнгэри. Бөө мургэл
19.30 Бодолнууд. Кандидат исторических наук С.Ангаева

19.50 Рек-тайм
20.00 Республиканские новости
20.25 Рек-тайм
20.35 Семейный круг
20.55 Музыкальный калейдоскоп

РОССИЯ

21.00 Вести
21.30 Подробности
21.45 Два рояля
22.35 Время кино. Агата Кристи. Пуаро. «Корнуэльская тайна»
23.40 Слушается дело
00.35 Дежурная часть
00.50 Вести
01.20 Дневник фестиваля «Славянский базар в Витебске»
01.30 «Магазин на диване»

ТИВИКОМ

9.00 Прогноз погоды
9.05 Сериал «Шалуныя»
10.00 М/ф
10.30 Тележурнал «Европа сегодня»
11.00 Телемаркет
11.25 Прогноз погоды
11.30 «Стриж и другие»
12.00 Сериал «Сан-Тропе»
13.00 «Из жизни женщины»
13.30 Сериал «Досье инспектора Лавардена»
14.30 Х/ф «Моя любовь»
16.30 Сериал «Дом Уимзи»
17.00 М/с «Приключения Рекса»

17.30 Сериал «Марисоль»
18.30 Прогноз погоды
18.35 Телемаркет
18.50 Музыкальные поздравления
19.30 Сериал «Боишься ли ты темноты?»
20.00 Сериал «Сан-Тропе»
21.00 «Радар-Спорт»
21.30 «Национальный интерес» с Дмитрием Киселевым
22.00 Прогноз погоды
22.05 Телемаркет
22.30 Х/ф «Любовь со смертью»
00.10 «Глобальные новости» (астрол.прогноз Павла Глобы)
00.15 Сериал «Судебный процесс»

АРИГ УС

16.00 Т/с «Готовы или нет»
16.30 Те кто
17.15 Т/с «Грейс в огне»
17.45 Дорожный патруль
18.00 Победоносный голос верующего
18.30 Музыкальный подарок
18.50 Армия любимчиков
19.10 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.25 Т/с «Просто Мария»
20.15 Метеопрогноз
20.20 Т/с «Династия II»
21.10 Формула успеха. Нон-стоп лист
21.25 Метеопрогноз

21.30 Я сама:
22.30 В мире людей
23.00 Т/с «Зов убийцы»
23.50 Диск-канал

ОТБ

16.00 Т/с «Убийство первой степени»
16.50 Рек-парад
17.00 Т/с «Дилл и Паско»
18.40 Т/с «Винновость»
19.35 Рек-парад
19.45 Т/с «Ложь во спасение».
20.35 Мультфильм
21.00 Т/с «Я покорию Манхэттен»
22.00 Рек-парад
22.10 Х/ф «Потоп» 2 серия (В перерыве «Новости» 22.55)

РАДИО

6.12 - 7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.12 - Новости «Короткой строкой». Объявления.
7.27 - Православная программа «Дорога к храму»
7.33 - Разговор на актуальную тему
12.00-12.10 - Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
19.12 Республиканские известия (на бур. яз.)
19.27 - Актуальное интервью
19.37 - Объявления.
19.40 Республиканские известия (на русск. яз.).

23 пятница

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Во имя любви»
11.15 Маски-шоу
11.40 Смак
12.00 Мультсеанс
12.10 «Звездные воины»
13.00 Новости
13.15 Добрый день
13.55 XXI фестиваль на ОРТ. Фильм «Саженыцы»
15.30 Вместе
16.00 Новости
16.15 Фестиваль на ОРТ. Фильм «Путешествие Нетти Ганн»
18.00 «Во имя любви»
19.00 Новости
19.15 «Графиня де Монсоро»
20.20 Док. детектив. «Дневник убийцы. Дело 1996 года»
20.45 Ералаш
21.00 Поле чудес
22.00 Время
22.40 Коломбо в детективе «Двойной удар»
00.10 «Женские истории»
00.40 Новости
00.55 Ночной кинозал. «Шепот»

8.20 У всех на устах
8.45 Программа передач
9.15 Тысяча и один день
10.15 Дежурная часть
10.45 Товары почтой
11.10 «Миледи»
12.00 Вести
12.35 «Маленький бродяга»
13.30 Моя семья
14.30 «Магазин на диване»
15.00 Вести
15.30 «Антонелла»
16.25 «Дикий ангел»
17.15 Музыка, музыка
17.25 «Первые поцелуи»

БУРЯТСКОЕ ТВ

18.00-21.00 Информационно-музыкальная программа «В пятницу вечером».
19.00 Байгал
19.15 Криминальная хроника
19.50 Рек-тайм
20.00 Республиканские новости
20.15 Рек-тайм
20.25 Концерт, посвященный 70-летию ОАО «Судостроительный завод»
20.55 Музыкальный калейдоскоп

РОССИЯ

21.00 Вести
21.30 Подробности
21.45 Городок
22.15 Время кино. Фантастическая

комедия «Земные девушки легко доступны»
00.10 Подиум Д'Арт
00.45 Дежурная часть
01.00 Вести
01.30 Дневник фестиваля «Славянский базар в Витебске»
01.40 Магазин на диване

ТИВИКОМ

9.00 Прогноз погоды
9.05 Сериал «Шалуныя»
10.00 «Титаны рестлинга на ТНТ»
11.00 Телемаркет
11.25 Прогноз погоды
11.30 Мультфильмы
12.00 Сериал «Сан-Тропе»
13.00 «Из жизни женщины»
13.30 Сериал «Досье инспектора Лавардена»
14.30 Х/ф «Итак»
16.30 Сериал «Дом Уимзи»
17.00 Мультсериал «Приключения Рекса»

22.00 Прогноз погоды
22.05 Телемаркет
22.30 Х/ф «Итак»
00.15 «Глобальные новости» (астрол. прогноз Павла Глобы)
00.20 Сериал «Судебный процесс»

АРИГ УС

16.00 Т/с «Готовы или нет»
16.30 Те кто
16.45 СВ-шоу
17.15 Т/с «Грейс в огне»
17.45 Дорожный патруль
18.00 Победоносный голос верующего
18.30 ТСН-6
18.40 Музыкальный подарок
19.00 Нью-Йорк. Нью-Йорк
19.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.45 Т/с «Просто Мария»
20.35-Метеопрогноз
20.40 Т/с «Династия II»
21.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
21.45 Метеопрогноз
21.50 ОСП-студия
22.45 В мире людей
23.15 Т/с «Вавилон-5»
00.05 Диск-канал

ОТБ

16.00 Т/с «Убийство первой степени»
16.50 Рек-парад

17.00 Т/с «Дилл и Паско»
18.40 Т/с «Винновость»
19.35 Рек-парад
19.45 Т/с «Ложь во спасение».
20.35 Мультфильм
21.00 Т/с «Я покорию Манхэттен»
22.00 Рек-парад
22.10 К 100-летию Э.Хемингуэя Х/ф «Снега Килиманджаро» (США) (В перерыве «Новости» 22.55)

РАДИО

6.12-7.00 - Программа «Утро Бурятии»
7.12 - Новости «Короткой строкой». Объявления.
7.27 - Программа «Встречи». «Депрессивное село: экономика и перспективы (Кабанский район)»
7.50 - 8.10 «Юность республики». Об итогах социологического исследования в рамках борьбы с молодежной наркоманией. Рассказывает зав. кафедрой социальных работ ВСГУ С.П.Ангаева (на бур. яз.)
12.00 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
12.10 - 13.00 «Час вашего письма». Музыкальная программа по заявкам радиослушателей.
19.12 - 20.00 - Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра».

24 суббота

ОРТ

8.55 Авантюрная комедия «Слуги дьявола на чертовой мельнице»
10.25 Слово пастыря
10.45 Домашняя библиотека
11.00 Новости
11.15 Программа «100%»
11.45 Утренняя почта
12.20 Каламбур
12.50 Смак
13.10 Возвращение Третьяковки
13.35 Экстренный вызов
14.05 Фильм «Мы двое мужчин»
15.30 Цивилизация
16.00 Новости
16.15 «Мама, это я!»
16.45 В мире животных
17.25 Мировой футбол на ОРТ. Чемпионат мира 1998 года. Сборная Германии - сборная Хорватии.
19.00 Новости
19.15 Тема
19.55 Ералаш
20.05 XXI фестиваль на ОРТ. Фильм «Операция «Святой Януарий»
22.00 Время
22.35 Сериал «Секретные материалы»
00.15 Коллекция 1-го канала. Фильм «Фейерверк»

9.00 Мультфильм
9.05 Детское кино. «4:0 в пользу Танечки»
10.30 Мультфильмы
11.00 Доброе утро, страна
11.35 Сам себе режиссер
12.05 Сто к одному
12.50 Любовь с первого взгляда
13.15 Золотой ключ
13.30 Хорошие новости
13.45 Мультфильм
14.05 «Тарзан. История приключений». «Тарзан и амтораны»
15.00 Вести
15.30 «Улитки». Худ. фильм для детей
15.50 Мультфильм

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.15 Мультфильмы
16.55 Концерт оркестра Гостелерадиокмпании
17.10 Арадай дуунуудһаа. Ансамбль «Жаргал» с.Галтай Мухор-Шибирского района
17.30 Памяти А.Б.Соктоева
17.55 Примите поздравления

РОССИЯ

19.00 Моя семья
20.00 Старая квартира. Год 1990-й. Ч.1.
21.00 Вести
21.30 Досье. «Сеанс дрессуры с ее полным разоблачением»

22.00 Фантастический боевик «Войны роботов»
23.45 «Славянский базар в Витебске». Ночь юмора
01.00 Звуковая дорожка

ТИВИКОМ

9.30 Прогноз погоды
9.35 Сериал «Золотые крылья Пенсаколы»
10.30 М/фильмы
11.00 «Наполним музыкой...»
12.00 Телемаркет
12.25 Прогноз погоды
12.30 М/фильмы
13.00 М/с «Кутерьма в мире зверья»
13.30 Сериал «Очевидец-2»
14.05 Х/ф «Мой первый друг»
15.20 М/ф
15.50 Д/ф «Открытые небеса»
17.00 Сериал «Пытливые умы»
17.30 Музыкальные поздравления
18.00 Христианская программа «Актуально-насушно»
18.25 Прогноз погоды
18.30 НХЛ: «Короли и свита»
19.00 Сериал «30 случаев из жизни майора Земана»
20.00 Суэта вокруг рояля
20.30 Сериал «Легенда о Вильгельме Телле»
21.30 Телемаркет
21.55 Прогноз погоды
22.00 Х/ф «Все любят Реймонда»
22.30 Сериал «Прикосновение ангела»

23.30 «Титаны рестлинга на ТНТ»
00.30 КВН-99. Международный турнир в Киеве

АРИГ УС

9.00 Мультсериал «Сказки братьев Гримм»
9.25 Сериал «Марко Поло»
10.15 Нон-стоп лист
10.20 Т/с «Робин Гуд»
11.15 Юм. шоу «Чердачок»
11.40 Путешествие с Нац. Географическим Обществом
12.35 Мое кино
14.10 «Это Жириновский»
14.35 Наше кино: Инна Чурикова в фильме «Плац Казановы»
16.15 Сериал по выходным: «Флиппер II»
17.00 Пейзаж перед битвой
17.30 Жизнь в Слове.
18.00 Т/с «Найтмен»
18.45 Музыкальный подарок
19.00 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.15 СВ-шоу
19.45 Формула успеха. Нон-стоп лист
20.00 Наше кино: «Виват, гардемарины». 1-2 с.
22.25 Формула успеха. Нон-стоп лист
22.40 Обзор
23.30 Звездная ночь

00.00 Плейбой

ОТБ

13.40 Рек-парад
13.45 На караул!
14.00 «Петровка, 38»
14.20 Сериал для детей «Дик Торпин» (Великобритания)
14.45 Детский канал
15.30 Мультсериал «Лаборатория Декстера»
15.55 Рек-парад
16.05 Архитектурная галерея
16.20 Клип-презент
16.45 «Странные люди Василия Шукшина»
17.10 Х/ф «Супермэн-IV. В поисках мира» (США)
18.45 Зарубежная мелодрама «Чистое золото» (США)
20.40 Рек-парад
20.50 Х/ф «Ясный ангел» (США)
22.30 Х/ф «Набери номер помощи» (Италия-США) (В перерыве «Новости»)

РАДИО

7.12 - Информация, объявления
7.17 - 8.00 - Программа «Мэндэ амар, минии Буряад орон».
8.10 - 9.00 Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра»
19.02 - 20.00 «Степные мелодии». Радиожурнал.

25 воскресенье

ОРТ

9.00 Мультсеанс
9.15 XXI фестиваль на ОРТ. Фильм «Новый Гулливер»
10.30 Дисней-клуб
11.00 Новости
11.15 Непутевые заметки
11.30 Пока все дома
12.10 Утренняя звезда
12.55 Служу России!
13.30 Играй, гармонь любимая!
14.00 Крестьянские ведомости
14.35 Сериал «Все путешествия команды Кусто»
15.25 Смехопанорама
16.00 Новости
16.15 Здоровье
16.45 Клуб путешественников
17.35 Дисней-клуб
18.30 Колесо истории
19.20 «Я пришел дать вам волю». К 70-летию Василия Шукшина
20.05 Золотая серия. Фильм «Калина красная»
22.00 Время
22.35 XXI фестиваль на ОРТ. Фильм «Русский отдел»
00.45 Футбольное обозрение
01.15 «Абажур»
01.45 «Золотые годы Стивена Кинга», закл. серия

РОССИЯ

9.00 Мультфильмы
9.30 Служу Отечеству
10.00 Сельские вести
10.30 Почта РТР
11.00 Доброе утро, страна
11.30 Аншлаг представляет
12.00 Городок
12.30 Устами младенца
13.00 Русское лото
13.40 Мир книг с Леонидом Куралевым
13.55 «Славянский базар в Витебске»
15.00 Вести
15.30 Федерация
16.10 «На здоровье!». Ток-шоу
17.10 Закон и порядок
18.00 Диалоги о животных
19.00 Фестиваль солдатских песни «Виктория»

20.35 «Криминальный квартет»
22.15 «Славянский базар в Витебске»
00.20 К-2 представляет
01.15 Дежурная часть

ТИВИКОМ

9.30 Прогноз погоды
9.35 Сериал «Полицейский во времени»
10.30 М/фильмы
11.00 Игра «Дом с привидениями»
12.00 Телемаркет
12.25 Прогноз погоды
12.30 М/фильмы
13.00 М/с «Приключения Педдингтонского медвежонка», 1с.
13.30 Сериал «Очевидец-2»
14.05 Х/ф «Мужской разговор»
15.50 Д/ф «Открытые небеса»
17.00 М/ф. «Сказки для больших и маленьких»
17.30 Музыкальные поздравления
18.00 «Кино, кино, кино»
18.30 Мировой футбол
19.00 Сериал «30 случаев из жизни майора Земана»
20.00 Авторская программа А.Караулова «Ворованный воздух»
20.30 Сериал «Легенда о Вильгельме Телле»
21.30 Телемаркет
22.00 Х/ф «Все любят Реймонда»
22.30 Сериал «Прикосновение ангела»
23.30 Триллер «Маньяк»

АРИГУС

9.00 М/с «Обезьянки и грабители», «По следам бременских музыкантов»
09.30 Т/с «Марко Поло»
10.20 Нон-стоп лист
10.25 Т/с «Робин Гуд»
11.15 Пальчики оближешь
11.40 Наше кино: «Небесные ласточки» 1-2с.
13.55 М/ф «Жил-был пёс», «Карлсон вернулся», «Это что за птица?»
14.35 Звёзды о звёздах: Катя Лель
15.00 Народ представляет: Знак качества
15.50 Юмористическая программа «БИС»
16.15 Радиохит
17.15 Формула успеха. Нон-стоп

лист
17.30 Благая весть
18.00 Вы - очевидец
18.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
18.45 Музыкальный подарок
19.05 Ч.Шин в комедии «Мужчины за работой»
20.45 Формула успеха. Нон-стоп лист
21.00 Наша музыка: «Машина времени»
22.00 Х/ф «Кража 10000 долларов»
23.50 Дорожный патруль. Расследование.
00.00 Ночной сеанс: «Беглецы»

ОТБ

13.45 Рек-парад
13.50 Первосвятытель
14.00 Мультфильм
14.20 Сериал для детей "Дик Торпин" (Великобритания)
14.45 Детский канал
15.45 Мультсериал "Лаборатория Декстера"
16.05 Квадратные метры
16.20 Рек-парад
16.30 21 кабинет
17.00 Х/ф "Адмирал Нахимов"
18.35 Рек-парад
18.45 Х/ф "Волшебные моменты" (Великобритания)
20.30 Московский шлягер
20.50 Час приключений "МакГайвер"
21.50 Кинотеатр "Пять звезд" Роберт Вильямс и Питер О, Тул в комедии "Клуб "Парадиз"" (В перерыве "Новости")
23.40 Х/ф "Полиэстер" (США)

РАДИО

7.12 - Информация, объявления
7.15 - 8.00 - Программа «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии»
8.10 - 9.00 Литературно-художественная программа «Алтаргана»: Радиорассказ об инвалиде-колясочнике, писателе Р.Нимаеве. (Памяти писателя); Знакомство с новой книгой - П.Тиганова «Я влечу к вам птицей».
9.10 - 10.00 Школьный канал.

КУДА ПОЙТИ УЧИТЬСЯ

МОСКОВСКИЙ ИНСТИТУТ ГОСУДАРСТВЕННОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ
Лицензия Госкомитета РФ по высшему образованию 16-214 от 31.03.95 г. Свидетельство о государственной аккредитации № 25-0534 от 24.05.99 г.

Объявляет прием студентов на 1999-2000 учебный год
Институт готовит резерв государственных и муниципальных служащих по направлениям:
- **Юриспруденция.** Принимаются лица, имеющие высшее (любое) и среднее профессиональное юридическое образование. Срок обучения 3 года, форма обучения - заочная.
Также на заочное обучение принимаются лица, имеющие общее среднее образование. Срок обучения - 5 лет.
- **Психология (психолог).** Принимаются лица, окончившие средние профессиональные педагогические и им приравненные (музыкальный колледж, училище культуры и искусств, индустриально-педагогический техникум и т.п.) учебные заведения. **Срок обучения 3 года, форма обучения - заочная.**
Прием в институт без вступительных экзаменов по результатам устного тестирования и собеседования.
Обучение в институте платное, по направлению психология, а также сотрудникам правоохранительных органов и военнослужащим по направлению юриспруденция предоставляются существенные льготы по оплате.
Тестирование, собеседование и прием документов проводятся с 1 июня по 15 июля.
Все обучение, вплоть до государственных испытаний и выдачи дипломов проводится в г. Улан-Удэ.
Адрес филиала МИГА: 670034, г. Улан-Удэ, ул. Пушкина, 17, аудитория 17,18 (в здании училища культуры и искусств, остановка городского транспорта - «Элеватор»).

ПО ВСЕМ ВОПРОСАМ ОБРАЩАТЬСЯ ПО ТЕЛЕФОНУ: 34-57-20.

РУССКО-БРИТАНСКАЯ ВЫСШАЯ ШКОЛА УПРАВЛЕНИЯ
(г. Москва), Гос.лицензия № Б - 986327

Одно из крупнейших в России учебных заведений высшего профессионального и дополнительного образования. Профессиональное обучение и подготовка кадров по следующим специальностям:

Секретарь-референт	(6 мес.)	1560 руб.
Бухгалтер-экономист	(6 мес.)	1560 руб.
Финансовый инспектор	(12 мес.)	2220 руб.

(стоимость обучения действительно до 15.07.99 г.)

Обучение заочное (без выезда). Набор ведется круглогодично. **Этапы учебных программ:** Основы психологии, Делопроизводство, Бухгалтерский учет и отчетность, Экономика и финансовый менеджмент, Основы аудита, Налоги и налоговый контроль. Бесплатно - аудиокурс английского языка. Общий период обучения зависит от успеваемости.
Выпускникам выдаются профессиональные аттестаты и сертификаты государственного образца, оказывается реальная помощь в трудоустройстве.

Прием заявлений по адресу: г.Улан-Удэ, ул. Ленина, 17. Центральная Городская библиотека. По рабочим дням с 15.00 до 17.00, в субботу с 12.00 до 14.00.
Почтовый адрес: 670050, г. Улан-Удэ, а/я 9027.
Справки по телефону: 25-29-54

ИНСТИТУТ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ИННОВАЦИЙ
(г. Москва)
(Некоммерческое высшее учебное заведение, лицензия № 16-002 от 09.09.1996 г.)

Представительство института объявляет набор студентов на заочное обучение по следующим специальностям:
- государственное и муниципальное управление (менеджер);
- юриспруденция;
- экономика: а) финансы и кредит; б) бухгалтер, аудит;
- психология;
- дефектология;
- художественная графика (дизайн).

Профессорско-преподавательский состав г. Москвы.

ИНСТИТУТ ВЫДАЕТ ДИПЛОМ ГОСУДАРСТВЕННОГО ОБРАЗЦА

срок обучения на базе общего образования - 5 лет. средне-специального, и/высшего и высшего - 2,5 года. Прием документов до 1 августа 1999 г. Зачисление по результатам тестирования. Установочная сессия с 1.08-1.09.1999 г.
ОБУЧЕНИЕ НА ПЛАТНОЙ ОСНОВЕ
Льготы: Участникам войн скидка - 15%, Семейным - скидка 15%
Малым народам Севера - бесплатно.
НАШ АДРЕС: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Советская, 30, каб.18.
Тел.: 21-36-44, 21-58-08.

РЕГИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА РБ

сообщает о начале работы программы адресной юридической помощи. Программа рассчитана на юридическое обслуживание граждан по спец. полисам. Владелец полиса находится под защитой Центра, ему предоставляются юридические консультации, представительство в суде, др. учреждениях, любая иная юридическая помощь.
Все проблемы, возникающие в процессе жизни (семейные, трудовые, жилищные, имущественные, уголовные и иные дела) помогут решить юристы Центра.
Владелец полиса лишь частично компенсирует расходы, ежемесячно внося 10 рублей в фонд программы.
ЦЕЛЬ ПРОГРАММЫ - обеспечение граждан доступной юридической помощью, создание эффективной системы защиты прав человека.
Адрес: Ленина 24, каб. 16, Юридическая консультация Центра, (напротив салона электронной техники «Эрдэм»). Тел.: 21-69-23.

Порой трудно найти вариант, при котором
Ваша реклама даст максимальный эффект...

ПУЛЬС РАДИО
PULS RADIO

МЫ ЦЕНИМ КАЖДОГО КЛИЕНТА!..
г. Улан-Удэ, ул. В.Терешковой, 3.
Телефон: 33-66-46.

БРУКК

Бурятский республиканский учебно-курсовой комбинат производит набор на курсы подготовки водителей категории «В», «ВС», экстерном «В» и «С», переподготовку на категории «Д», «Е». Недавно БРУКК приобрел новые ВАЗ-2106, ГАЗ-31029, Honda Civic.
Запись и начало занятий дневных, вечерних групп в каждый понедельник в 18.00.
Лин.: В УВ 03.000016 от 03.11.98 г.

г. Улан-Удэ, ул. Шмидта, 21, тел. 21-18-38.

КУПИМ зерно фуражное,
1р. 10 коп./кг.

«винтовую» - 1 р. 20 коп. ;
СТЕКЛОБУТЫШКУ: «Алку», «Чебурашку» - 40 коп.

Ул. Пищевая, 19, тел.:33-15-61

Вы можете овладеть или улучшить свои знания в английском языке за короткий срок. Тел. 37-78-82.

РЕАЛИЗУЕТСЯ:

Автомобили ЗИЛы, КАМАЗ, ГАЗ-53, КРАЗ
Экскаватор ЭО 51-22

А ТАКЖЕ:
тестомесы, трубы чугунные, квартира, жарочные шкафы, холодильные шкафы, компрессор ЗИФ-55.

Кирпич (дешево) 1р. 04 коп. за 1 шт.

ТЕЛ.37-78-10

АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Красноплотская, 50

КУПЛЮ КОРАЛЛЫ.
ТЕЛ.: 25-70-00.

ЛЕТО, ОТПУСК, ОТАРЫ!

Великолепный отдых на Байкале!

Ждем в любое время года

- Комфорт ⊕ Уют ⊕ Ресторан ⊕
- Бар ⊕ Изысканная кухня ⊕
- Сауна ⊕ Бильярд ⊕
- Спутниковое телевидение ⊕
- Лыжи ⊕ Коньки ⊕
- Прогулки верхом, на русской тройке, летнем фургоне ⊕
- Походы в прибайкальскую тайгу.

Гибкая система скидок!

Энхалук - это значит благодать ...

г. Улан-Удэ, Пос. Стеклозавода, ул. Зооветеринарная, 1.
АО "Бурятнеертелпродукт". Тел. 34-73-26, отдел туризма.

**ВСЕМ, КТО НЕ ХОЧЕТ ПРОВЕСТИ
ВСЕ ЛЕТО В ДУШНОМ ГОРОДЕ!**

Предприятие «Турист» приглашает отдохнуть на турбазах:

- «Байкальский прибой»
- «Котокель»
- «Байкальская» (пос. Тайхой)
- «Максимида»
- «Озеро Шунье»

К вашим услугам - проживание в 2-3-4 местных номерах и домиках летнего типа, 3-х разовое питание, баня, прогулки на лодках и катамаранах, спортивные снаряжения.

У нас очень низкие цены! От 40р. в сутки
Просьба обращаться по адресу: ул. Советская, 28, гостиница «Баргузин», ком. 5. Тел.: 21-07-07.

Пансионат "Верхняя Березовка"

Эффективное лечение и отдых. Врачи высшей и I категорий. Удобные, благоустроенные палаты. Лечебное 4-х разовое питание. Современное медицинское оборудование.

Лечение органов дыхания вне обострения, бронхиальной астмы, неосложненных сердечно-сосудистых, урологических, акушерско-гинекологических заболеваний, больных в астено-невротическом состоянии, стоматологические услуги, зубопротезирование.

Услуги кабинета массажа, лечебной физкультуры, атлетической гимнастики, мануальной терапии, консультация тибетолога.

МЫ ЖДЕМ ВАС!

Обращаться по телефону: 34-43-44 / 34-45-75

КУРОРТ ЛЕЧЕНИЕ КУКА И ОТАРЫ

Много в Забайкалье живописных, удивительных мест, и более 300 минеральных источников. На одном из них расположен курорт «Кука», в горнотатажной местности, на высоте 790 метров над уровнем моря, в 59 километрах от г. Читы.

Основной лечебный фактор - минеральная вода, углекислая, гидрокарбонатная, кальцево-магнезиевая, с минерализацией 3,5 граммов на литр, с нейтральной реакцией среды.

Основные медицинские показания для лечения на климатобальнеологическом курорте «Кука»:

- заболевания желудочно-кишечного тракта: хронические гастриты, гастродуодениты, язвенная болезнь желудка и двенадцатиперстной кишки (в фазе неполной ремиссии или затухающего обострения), болезни оперированного желудка (студия два месяца при остром послеоперационном рубце), колиты и энтероколиты различной этиологии, дискинезия кишечника, остаточные явления вирусного гепатита, гепатиты различной этиологии, холецистит, дискинезия желчных путей и желчного пузыря, желчекаменная болезнь-калькулезный, холецистит (за исключением форм, осложненных инфекцией, частым обострением, требующих хирургического вмешательства), состояние послеоперационного вмешательства на желчных путях не ранее, чем через 2-3 месяца, панкреатит хронический рецидивирующий (без склонности к частым обострениям), спленочная болезнь;

- заболевания органов мочевыделения: хронический пиелонефрит, цистит, мочекаменная болезнь (при наличии камней, не препятствующих пассажу мочи и не требующих хирургического удаления, после операции по поводу удаления камней спустя 1,5-2 месяца), хронический латентный гломерулонефрит, хронический простатит, односторонняя предстательная железа;

- сахарный диабет (I и II тип) только легкой и средней тяжести в стадии компенсации, другие нарушения обмена веществ (ожирение, подагра).

Доехать до курорта «Кука» можно от Читы электричкой до станции Лесная, далее 7 км автобусом санатория (в дни заезда), или от автовокзала рейсовым автобусом «Чита-Дровянная» до курорта «Кука».

Если у вас заболевание почек, мочевыводящих путей или органов пищеварения, побывайте в санатории «Кука», это надолго избавит Вас от этих проблем, и он навсегда останется в вашей памяти.

По вопросам приобретения путевок обращаться:
674025 Читинская область, Читинский район, п. Курорт «Курорт «Кука». АО «Санаторий Кука».
Телефоны: 23-28-48, 27-03-40, 27-03-46, 27-03-25 (круглосуточно)
Факс: 23-28-48, междугородный код города 302-2.

672090 г. Чита, ул. Лейкина 80, Федерация профсоюзов Читинской области, 7 этаж, каб. № 21. Телефон: 32-37-97 (код города 302-2).

Бельевой трикотаж, обувь на лето от российских фабрик для детей и взрослых

Лиц. 245-ОК от 5.09.97 г.

- Колготки эластик от 11 р.
 - Подследники 1 р. 90 к.
 - Носки эластик 4 р. 50 к.
 - Носки детские, мужские х/б от 4 р. 90 к.
- Обувь в ассортименте для девочек и мальчиков.

Ул. Сахьяновой, ба, остановка «ПОШ», Геологический институт, вход с обратной стороны, тел. 33-43-86. Работаем без выходных.

ТУРИСТИЧЕСКАЯ БАЗА «ГЭСЭР» НА ОЗЕРЕ КОТОКЕЛЬ

Уникальный микроклимат, красивая природа, теплая вода озера, уютные номера, внимательный персонал и домашняя кухня создадут Вам хорошее настроение на весь период отдыха.

Для Вас 4-х разовое питание, спортивный и рыболовный инвентарь, разнообразная культурная программа, великолепная сауна.

Мы организуем пешие походы, экскурсии, путешествия по Байкалу на теплоходе с посещением Национального парка.

Наш адрес: г. Улан-Удэ, ул. Ранжурова, 11
(3012) 21-61-51 - администратор, 21-53-33 - служба маркетинга.

Ы
Т ПРОВ
М ГОР

Федосеевна Хара-Шэбэр нютагта олон аша гушанарай хүгшэн эжи болоһон сэбэр сарюун зандаа ажаһуудаг. Шэн габьяатай мэргэжэлтэн байһаниень гэршэлһэн «Ленинэй орден» үбсүүндэнь туяардаг, «Россин габьяата эмшэн» гэжэ үндэр нэрэ солодо хүртэхэй.

реабилитационно түбэй ахмад врач, Нимасу Цыреторова Улаан-Удын медицинскэ колледждо багшална.

1985 онһоо Валентина Санжаевна республиканска онкологическа диспансертэ радиолог-гинеколог хүдэлжэ эхилээ. Москвада, Ленинградта мэргэжэлээ дээшлүүлжэ, дээдэ категориин эмшэн болоһон юм. Хэжэ ябаһан ажалдаа оролдосотой, абьяастай, заабол

ШОКРАДАЙ ТАҢГАРИГ

лина Санжаева гэжэ канска онко-диспансерэй гиолог «Рес-ин габьяата гэнэн үндэр эргэдэ эгэ хүртэбэ. бэрэлтэй уша-шарамдуулжа, на Санжаевна өөрэхэ болоо байна.

хажууда хүн болоһон Вала басаганай эмшэнэй хургуули шэлэжэ, 1956 ондо Шэтын мединститудта ороһонийн гайжалгүй.

Валентина Санжаевна 1963 ондо дээдэ хургуулияа амжалтатай дүүргээд, Могойтын районно больницада врач-фтизиатраар хүдэлжэ эхилһэн юм. «Тэрэ үедэ районно больница 75 хүнэй хэбтэхэ багтаамжатай, оройдоо 3 доктортой байгаа. «Ахмад врач Баяржа Намдакович Намдаков намайе акушер-гинеколог боло гэжэ дурадхана» гээд ханадаг. Найман жэлэй туршада гансаараа районно врач-гинекологоор хүдэлһэн. Эгэмнай ямар ажал гээшэб гэжэ юрын хүн ойлгохошьегүй байха. Хаана ямар гэнтын аюулда эхэнэр хүн дайралдана гү, түржэ ядана гү - тэндэ Валентина Санжаевна тон түрүүн эрэдэг, ами наһыень абаржа шададаг доктор гэжэ суурхана юм. Тэрэ үедэ Валентина Санжаевнагай хүйһыень хүндэжэ, ами наһыень абарһан олохон хүбүүд, басагадай гэртэхин мүнөө хүндэлэн, нэрыень дурдадаг байха. «Валентина Санжаевна шэнги олондо туһатай хүн болоорой» гэжэ басагата үрээжэ, Вала гэжэ нэрэшье үгэһэн айлууа үсөөн бэшэ.

Машинааршье, ябагааршье, хазаар морёоршье, мориин тэргээршье Валентина Санжаевнагай ябаагүй нютаг гэжэ Могойтын район соо үгы гэхэдэ, алдуу болохогүй. Үдэр һүни, үбэл зун, бороо шуурган гэхэгүй, хайшань хүндэ үбшэнтэндэ дууданаб, тишээ-яаран ябадаг иймэ наингин тангаригтаа үнэн сэхэ эмшэн мүнөө болоороо ажаллаһаар зандаа ябана.

1971-1973 онуудта Валентина Санжаевна клиническэ ординатурада нуража гараа. Эндэһээ Петровск-Забайкальскын медучилищида багшаар эльгээгдээ һэн. Училищида гансал багшын ажал хэдэг бэшэ, харин больницада эмшэнэй ажал хэжэ ябаа. Арбан хоёр жэлэй хугасаа соо 720 фельдшерые, 1600 шахуу медицинаын сестрануудые хургажа гаргаа. Эдэ нурагшадаһан эмшэнэй дээдэ хургуули дүүргэһэн мэргэжэлтэд олон байха.

Валентина Санжаевнагай шабинар болохо Антонина Баясхаланова республиканска үхибүүдэй туберкулезно

үбшэниие диилэжэ гараха гэжэ эхэхэн оролдосо гаргадагын мэдээжэ.

Ажал хомор боложо, зоной байдал доошолжо, сэг соонь үбшэнтөө һоргылх гээшэмнай хэлсээтэ болоод байна. Хүн аргаа барагдахадаал эмшэлгын газарта ханддаг болоһон. Үбшэндөө диилэшэһэн хүниие абарха, аршалха гээшэмнай мүнөө үедэ аргалжа байһан мэргэжэлтэдтэ ехэл хатуу хэрэг. Эм домой үнэтэй сэнгэй байхын хажуугаар хүнэй сэдхэл сагааруулжа, үбшэнтэ тэмсэхыень зориг оруулаха гээшэмнай хүнгэн хэрэг бэшэ даа. Хэдышье хүндэ хүшэр байбашье наань, хүнэй элүүр энхын, ами наһанай түлөө тэмсэл хэжэ зоригжоһон Валентина Санжаевна бүхы арга шадабарияа, шэн зоригоо эдэ үбшэнтэдтэ хубаалдажа, 5-10 жэлээр ханыень утадахые оролдожо ябадагын сэнгэй.

...Хаанашье, ямаршье ажалда ябахандаа, эдэбхитэй бэрхэ мэргэжэлтэн гэжэ магтуулахаа гадна, олон тоото Хүндэлэй грамота, дипломуудаар шагнагдаһан, научно-практическа конференци-үүдтэ хабараһан байна.

Эмшэн болоһондоо нэгэшье шаналадгүйб. Энэ минии хуби заяан, зол жаргални. 36 жэлэй хугасаада акушер-гинеколог, медучилищин багша, радиолог-гинеколог гэжэ гурбан мэргэжэл шудалааб. Эрдэм мэргэжэл эхэтэй республикын габьяата эмшэд Перинов А.П., Арбошкин А.О., республикын арадай эмшэн Косоротиков И.И. олон зоноор хүдэлхэ талаантай ябанаб, гэжэ Валентина Санжаевна хөөрэнэ.

Гансашье мэргэжэл эхэтэй эмшэн бэшэ, харин эхын наингин үүргэдүүрэн эдлэжэ, Баир, Батор хүбүүдээ дээдэ хургуулитай болгожо, үнэр баян, гурбан аша хүбүүдые, нэгэ аша басага энхэрэн ябаһан заяатай. «Мүнөө болотороо эжымни намтаяа ажаһуудаг. Хүл хүнгэн, ухаан һонор, ная болотор гушанараа харалсажа байгаа. 87 наһанайнгаа Сагаалгание мүнөө жэл сагаалаа. Эжымни ехэл намдаа туһа хэһэн даа. Хүбүүдыемни урин дулаанаар хүмүүжүүлээ» - гээд, Валентина Санжаевна хөөрэнэ.

Эдэ хоёр эжынэртэ һайн һайхание хүсэжэ, үхи хүүгэдтэнь зол жаргал, дүүрэн хэшэг үрэнэб.

Д.ГАРМАЕВА.

БЭЛИГЭЙНЬ ЭХИН ЭНДЭЛ ДАА

Республика соогоо мэдээжэ уран зохиолшо болоһон Александр Лыгденов түрэл Цагаатай нютагтаа ерээд ошоо

хургуулин шабинар, багшанар, нютагай зон Александрые, мүн баһа тэрэнтэй хамта ерэхэн Буряад Республикын Уран зохиолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ Баяр Сономович Дугаровые, орон соогоо мэдээжэ болоһон поэт, Сартуул-Гэгээтэйн дасанай шэрээтэ Матвей Рабданович Чойбоновые нютагаархин хани халуунаар угтажа абаа.

Александр Лыгденов 1952 ондо Зэдын аймагай Цагаатай нютагта хүүгэдээр үнэр баян бүлэгтэ дүрбэдгэхи үхибүүн боложо түрөө блэй. Ухаансар хүбэлгэн, һонюуша хүбүүн унаган наһанайнгаа ульһан соо эжы абынгаа, аха нүхэдэйнгөө үльгэр, зугаа шагнажа, «шэхэндэ хабшуулжа, ухаандаа хадуужа», хурдан гоё үгэнүүд, хурса һайхан зохиолнууд болгон домоглон бэшэһэниинь эли гээшэ.

Тоонто нютагайнгаа эхин хургуули дүүргэһэнэй угаа хүршэ Дээдэ-Үшөөтэйн дунда хургуули дүүргээд, Номгон далайн флотто алба хээ. Һүүлдэнь Чайковскийн нэрэмжтэ хүгжэмэй училищи, Зүүн Сибириин соёлой институт дүүргээ. Угаань арбаад жэл соо Улаан-Удын хүгжэмэй нэгэдгэхи хургуулида багшалаа. Мүнөө Александр Лыгденов Соёлой министрствын ахмад мэргэжэлтэн.

Александр Лыгденовэй рассказыуд эгээл түрүүн «Байгал» журналда, «Буряад үнэн» газетэд хэблүүлэгдэжэ, гансата олоной анхарал татажа эхилээ һэн. «Морин хуур», «Нюгэнэй аршаан», «Тарбаган», «Унаган» болон бусадшые рассказыудынь Эхэ нютагтайгаа «хүйһөөрөө холбоотой», тон гүнзэгы угха шанартай.

Рассказуудынь үнэн баримтата ушарнуудһаа үндэрһэлһэн тула һонин, гүнзэгы угхатай.

Александр Лыгденов орон нютагаа шэнжэлэлгын ажал ехэ абьяастайгаар ябуулдаг. Нютагай үбгэд, хүгшэд Хандажапов Жамбал-Доржи Цынгуевич, Доржиев Содном Самбуевич, Чагдуров Жамбал Доржиевич, Дымчиков Даши-Нима Шаранович, мүн баһа Гармаева Долгор нагацхайтай хөөрэлдэжэ, уран зохиолшо нютаг голынгоо карта-түсэб табья. Энэ карта дээрэнь голый бүхы зоной тоонто, бууса, бүтээһэн маашнууд,

хада уула, хүнды шугынуудай нэрэнүүд, XII-XIII зуун жэлнүүдһээ хойшо үлэхэн киргизүүдэй хубаг (капана), хуушан хугагууд, малай байранууд тэмдгэлээтэй.

Энэ карта зохион бүтээһын тула гурбан жэлэй хугасаа соо тон нарин ажал ябуулаа. Намтай хөөрэлдэхэдөө, «20 жэлэй саада тээ һаа, үбгэд, хүгшэдһөө бүри һонин мэдээсэлнүүдые суглуулха бэлэйб» гэжэ халагалаа.

Орон нютагаа шэнжэлэгшэ жэл бүри түрэхэн дайдагаа ержэ, хүбшэ тайгаараа, тала гүбээгээрээ аяншалдаг. Оронойнгоо шэмэг болохо Таглиин нуур, түргэн урагхалтай Химнэ гол гэхэ мэтэ үзэсхэлэн һайхан газарнуудаар ябаад лэ ошодог. Миин лэ хараад, амараад ошодог бэшэ, харин экологическа байдалай шэнжые шудалжа, яажа, ямар аргаар Эхэ байгааһаа абархаб, тэрэнгэ бүдүүлиг зэрлигээр хандалгые хорихоб гэхэн асуудалнуудта онсо анхаралаа хандуулдаг, газетэ, журналуудта энээн тухай бэшэдэг.

Тэрэнһээ гадна арадайнгаа соёлдо, хэлэ, бэшэг, ёһо заншалда һанал боголоо шэглүүлнэ. Дээрэ хэлэгдэһэн темнүүдтэ зориулагдана 50-ааг гаран статьянуудые А.Лыгденов хэблүүлээ.

Хэдгэн олон жэлнүүдтэ бэшэгдэһэн шүлэгүүдэйнгээ суглуулбарин хэблэлдэ бэлдэгдэшье һаа, «шүлэгүүдтэ анхаралаа хандуулахгүй, прозоо бэшэхэб» гэжэ уран зохиолшо тэмдгэлээ.

Мүнөө «Нүүгдэл» гэхэн туужа бэшэжэ эхилэхэй. Энэ зохиол соогоо XV-XVI зуун жэлнүүдэй үедэ Доктор Монголдо болоһон «Бошогто» хаанай буһалгаан, Сайн хаанай самаргаан гэжэ нэршэһэн хүлгөөтэ үеһөө эхилээд, монгол угсаатанай хойто зүг руу зөөһэн тухай зураглаха. Тэрэнһээ гадна үшөө нэгэ туужа бэшэхээр хараална.

«Морин хуур» гэжэ рассказыа автор ород хэлэн дээрэ оршуулаа. Мүн бусад рассказыудынь Россия арадуудай хэдэн хэлэн дээрэ оршуулагданхай. «Самсаалтай сэргэ» гэхэн рассказынь «Бурятия» гэжэ шэнэ сэтгүүлэй нэгэдгэхи дугарта толилогдоо. Эгэ бүгэдэ хадаа нютагайннай хүбүүнэй уран бэлигые үндэрөөр сэгнэһэн тэмдэг гэжэ омогорхонобди.

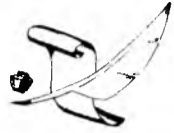
Любовь ДЫМЧИКОВА.

Александр ЛЫГДЕНОВ

ЦАГААТАЙМНИ

Уужам Буряадайм углуухан буланда	Сагаан үнгэһөө сэбэрхэн үнгые
Уняргана хадануудай хототор хойморто,	Сэсэн арадайм ярянда олохогүйт,
Сэбэр аршаанта нугада Сэсэглэн халбарааш,	Сэхэ эндэһээ магад уламжалан
Цагаатай нютагни.	Цагаатай нютагни Зэдэдэ суурхана.
Элинсэгэймнай орхинон эрхим гуламта,	Хүхын донгодоон, булжамуурай жэргээн
Эжынэрэймнай дуулаһан наингин үлгыхэн,	Хүдөөхэн нютагыемни хабартаа хүлгөөнэ.
Эддинхэн талаараа эмнигүүдэ хургажа	Хүлгэһэн хүүхэд ханилһан нүхэдэйнгөө
Эмээллэһэн хүбүүнэй эхин харгыхан.	Халуухан дуранай шэбэнэһнээ һогтоно.
Гэсэрэй харуулан баатар хүбүүдтэл	Дуулим нэрюухэн зунай
Гэнсэн, Сархяагта, Шүлэг, Яргайта -	Удэшые
Дүрбэн ууланууд дүхэриглэн нютагыемни	Дурлаһан бугын дууданан дуунааршье,
Дүрбэн талаһаань дамайгаар халхална.	Сэмхэг хүйтэн саһатай үедэшые
	Цагаатай нютагни сэсэг мэтэшли!

ашаэт отло
не в 2-3-4
типа, 3-х
ках и ката
40р. в сут
ул. Совет
ел: 21-07-
Е Ч Е
О Т Д
е 300 минерал
кой местности,
улекислая, гидр
с нейтральной ре
для леч
не гастриты, гастри
фаза неоплоной
слуха два месяца
иологии, дискине
иологии, хлороцист
-калькулезный, х
ем, требующий х
во на желчных пу
иций (без склонно
нефрит, цистит, м
ажу мочи и не
я камней слуха
иции, аденома пр
жести в стадии к
до станции Лесно
рейсовым автоб
анов пищеварени
м, и он навсегда
даться:
йон, п. Курор
-03-25 (кругл
а 302-2.

Цырендулма ДОНДОГОЙ

АГШАН ЗУУРЫН ШҮЛЭГҮҮД

Таби шахуу жэлдэ үгэ үлхэжэ, шүлэг найруулжа ябахадгаа, поэт хүн өөртөө эрилтэ ехэтэй болохо байна даа. Гэхэ зуура наһатай болоод ябахадга, үнгын жамбын асуудалнууд уураг тархи соогур үйрэлдэн, үнгэ бүришн шүлэгүүд бүрилдэхэ юм байна. Хүүлээ жэлнүүдтэ бүтэһэн, хаанашье барлагдаагүй уран шүлэгүүдэйнгээ заримые уншагшадайнгаа сүүдтэ «тушааха» зуура эды тэдэ тодорхойлолто хэхэ дуран хүрэнэ. Юуб гэхэдэ, агшан зуура гэхэ гү, али уран захёолой томьёо үгэ хэрэглэбэл, экспромтоор зохёогдохон олон шүлэгүүд байха. Жэшээнь, 1993 оной декабрь соо Уран зохёолошодой холбооной правленийн үүсхэлээр «Ульгэр» театр соо Поэзийн үгэшэ зарлагдана юм. «Энэ үгэшэ тухай эрхим экспромт зохёон поэгтэ шан барюулагдана», - гэжэ СП-гэй правленийн түрүүлгшэ, поэт Б.С.Дугаров сонсохо бэлэй. Тайзан дээрээ олон поэгүүд шүлэгүүдэ уншаа-юм нааб даа. Уданы бултыемнай фойе соо урижа гаргаба. Экспромтын мүрысөөн зарлагдажа, поэгүүд Г.Чимитов, Ц.Д.Дондокова болон бусад нүхэд шүлэгүүдэ уншаба. Тухадгээ үнэ зохёогдохон шүлэгүүд уншагдаба гэжэ би анхарбаб. Тухадгээ микрофондо гаража, мэнэ толгой соом бүрилдэһэн шүлэгөө уншажа, олоной найшаалда хүртэжэ, «Сатурн» гэжэ магнитофон шан абанан хүм. Тэрэ шүлэгнэ «Ульгэр» театр соо» гэжэ нэрэтайгээр энэ шоурта барлагдана.

Тухадгээ угаа ехэ эрмэлзэлтэй - угаа дараалан номуудаа хэблүүлжэ ябаһан эдир поэт Амгалан Будаев энэ жэлэй эхиндэ «Ороигодойн долгинууд» гэжэ хоёрдохон номтойгоо танилсуулгын хайндэр И.Калашниковай нэрэмжтэ хотын библиотекэдэ үнгэргөө һэн. Түгсхэлдэнь «Түрүүшын дуран» гэжэ шүлэгөө долгинуулан аялгалжа, энедэгтэйгээр уншахадань, эжэлэнгүй экспромт зохёогоод уншаа һэм. «Гомдоогүй бээш?» - гэжэ хайндэрэй хүүлээр асуухадань: «У-у-гы-ы-ы! Бүрил хайн гээшэ бээ даа», - гэжэ ёһотой захиамнайхяар харюусаа һэн.

1996 ондо Буряадай уран зохёолошодой 16-даху конференци зарлагдааг, түгсхэлдэнь Поэзийн үгэшэ «Ульгэр» театр соо болоһон юм. Залуу поэгүүд ээлжээ ээлжээгээр шүлэгүүдэ уншаха юм, дуун болгоод, гитарын аялга дор дуулахашье зон биш. Зүгөөр наһатай нэгыше поэт гаража, залуушуулда үрээ үгэ хэлэхэ юм бэшэ. Эжэлжэ ядааг лэ, би тайзан дээрэ гаража, Валентина Дугаровада (Цэрэн Шойжинимаевтай хамта үгэшэ угаридажа байгаа) ханджа, үгэ эрибэб. Тэрэмни Цэрэндэ ханджа, үгэ намда үгэхыень дурагдаба. Цэрэн Шойжинимаев нэрэ сольем үлүү гаратар тоолоод, намда үгэ үгэжэрхибэ. Өөрөө эхилэн бэшгшэ ябаһанаа дурдан, зоригоор хээздэгшэ дутахагүй зандаа, зориһоноо хүсэжэ ябахыень үрээгээд, «Хүүгэдни» гэжэ түр зуура зохёон шүлэгтэ ... дуулааг үгөө бэлэйб.

Сэхыень хэлэбэл, эндэ барлагдана шүлэгүүд баранша шахуу экспромтоор зохёо оһон гэжэ нэмэхэ ушарта болоном.

САГААН ДАРА-ЭХЭ
Арьяа-Баалын зүүн мэлмыһээ
Адхархан нулимсын хубилгаан -
Арюун долоон мэлмытэй
Абаралша Эхэдээ мүргэмэй.

Сагаан шарайдань толорһон
Сагаан сэдхэлэйн мэшээнһээ
Сээжым сэдбэг хайлажа,
Сэбэрхэн хүсэл мүндэлөө.

Сансарын зоболонто далайн
Саадахы эрьедэ хүрэхэ
Сарюун хүсэл түрүүлһэн
Сагаан Дара-эхэдээ мүргэмэй!

НАМО ГУРУВЭЭ!
Сагаан «А-һаа» удхатай
Сахюусандаа зальбаржа,
Сансарын далай гаталха
Самсаал дугы гаргаһан
Намхай Норбу багшадаа
Наманшалжа мүргэмэй -
Намо Гүрүвээ!

Аюул баршадаһаа зайлаха
Абарал мандаа олгожо,
Агууехэ Сүлөөрэлэй
Арюун Туяа түхөөһэн
Намхай Норбу багшадаа
Наманшалжа мүргэмэй -
Намо Гүрүвээ!

Сагай сэмүүн амиие
Саран саран заяажа,
Самандабадрын орондо
Саглашагүй хүтэлһэн
Намхай Норбу багшадаа
Наманшалжа мүргэмэй -
Намо Гүрүвээ!

*Намо Гүрүвээ (Намо Гүрүхья-ланза) - Багшадаа мүргэмэй.

ХҮҮГЭДНИ
(Экспромт)
Хүүгэдни, хүүгэдни -
Хүрьһэтэ дэлхэйн сээсүүдни,
Хүхэ мүнхэ тэнгэрийн
Хүбөөгөөр табидаг хүлэгүүдни.

Хүүгэдни, хүүгэдни -
Хүмүүн түрэлэйн шэмэгүүдни,
Хүнгэн бэшэ наһанайм
Хэтэ мүнхын хэшэгүүдни!..

ЭСЭГЭ ТУХАЙ ДУУН
Намайгаа хүлээдэг абамни үгы,
Нарандал яларжа хуунагүй, -
Намжаахан дэлхэйгээ орхинхой,
Наһанайм дурасхаал болонхой.

Намшагхан сагаахан абамни үгы,
Нарадал толоржо хуунагүй, -
Наргама дайдаа орхинхой,
Наһанайм дурасхаал болонхой.

Абамни үгыл аад, үгы,
Агууладал тобойжо хуунагүй, -
Аглагхан Газараа орхинхой,
Арюухан нургаалын үлэнхэй.

ГУНИГДУУН
(Романс)
Үүлэтэйхэн тэнгэрийн шарай
Һүүдэртүүлбэл дайдыем.
Үүдээ юундэ нээжэ,
Үнэншөө нэмбиб шамда?
Намарайми харалган сагта
Намда хэрэгтэй байгааш, -
Намай хайрлаха сэдхэл
шамдамни дутаал,
Наһандам дутаа.

Зүүдэн соогоо дуудалайб
шамай -
Зугаалалдан аятай,
Зүүдэндэм дүтэ байгааш,
Үүдэндэм ершэ мүнөө.
Найдални бадархан зандаал
Аа,
Найдалайм арюун зула
Намай дуудажал байгаа -
наһандам дуудаа,
Наһандам дуудаа!..

«УЛЬГЭР» ТЕАТР
СОО
Үгын эзэдбди гэлдэн,
«Ульгэр» театртаа сугларшоод,
Үдэшөө дүүрэн
Үгэлдэдэжэ,
Үнэн уншагшадайнгаа
Үргэһөө хүрөөд,
Үрхирэлдэн таража,
Үгы болотор,
Өөһэдөө
Өөһэдынгөө шүлэг уншажа,
Өөһэдөө
Өөһэдыгөөл шагнажа,
Өөһэдөө
Өөһэдыгөөл хооршоожэ,
Өөһэдтөөл дурлажа хуудаг
Өөдэгүйхэн ... поэгүүд!

АМГАЛАН
БУДАЕВТА
(Экспромтоор
зохёогдохон пароду)
Түрүүшынгээ дурые
Түр зуура наһажа,
Далашье хүрөөд байхадаа,
Дахин шамдаа дурлажа,
Агта хүлэгтөө мордожо,
Агын тала руу гүйлгэжэ,
Инагни, шамтаа уулзажа,
Ирагуу шүлэгөө уншажа,
Нарһанай хүүдэртэ хуудаг
хайб,
Наһанайм жаргал тэндэл
һэн.

Алтан дэлхэйтээ хохасаха болёод,
Амидаржа мүнхэ хуугаал
наам,
Арюун жаргалаа эдлээл
наам,
Анда нүхэдни, хүлисөөрэйт!..

ХЭН БЭ?
Халаһандаа
Хашархагүйб,
Хаана архиб -
Хашархагүйб,
Хабшуулдан
Хашалгүй
Хабардалдаа гарахаб.

Татаха
Тамхигүйб,
Танайнгаа алшуурһаа
Тахилгүй
Татуужаб,
Таталсуужаб,
Ташажархюужаб** даа!

** Ташажархиха - хармаанлажархиха гэхэн удхатай.

"Таабай, теэбиин заяаһан Таабари нюуса баялигнай..."

Аглаг үндэр Аха нюотаг тоонтотой Баяр Балданов 1996 ондо Буряадай гүрэнэй багшанарай дээдэ һургуули дүүргээ республикын «Буряад үнэн» газетэдэ корреспондент хүүдэлхээ ороо һэн. Журналистын ажалда ульһата шадабаритай байһанаа абайаар гэршэлээ бэлэй. Ушар шимэ редакциян харюусалгата секретаряар томилгодог, уданшьег энэ тушаалһаа Буряад Республикын Президентын болс Правительствын хэблэлэй албанай ахамаг мэргэжэлдэ гэбжүүлэгдээ.

Мүнөө Б.Д.Балданов энэ тушаалдаа ажаллана. Зохёохы бэлигтэй, мэргэжэлэйнгээ талаар ургажа яб залуу нүхэрнай сүлөө сагтаа шүлэгүүдые, расказыудые бэшэ юм.

Энэ угаа хэдэн шэнэ шүлэгыень уншагшадай анхарал дурагдахабди.

ПАТРИОТИЧЕСКА
БОДОЛНУУД
Хэрээгы энэ байдалда
Хүн бэшэ, хорхой шэнгээр
Өөдэлхээ огто мэдэхгүйгөөр
Өөрыгоо мэдэрхэдээ янабиб?
Хүнэй наһан хээздэш,
Хайратай, үнэтэй зүйл хаанаш
Харин мүнөөнэй Россида байгаа,
Хумхиин тоохоншуу болонхой!..
Алууршад, дээрмэшдэй орон гээд,
Агууехэ гүрэниемнай нэрлэнэл,
Хээзэ нэгэтэ эндэһэмнай
Хэрээгы байдал зайлаха гү?
Найдал гээшэ эгээл хүүлдэ
Наһантаяа хахасадаг гэлсэгшэ,
Эхэ орон тухай найдалдам
Энэ бодол хабаатал агша.
Үгы, минии энэ хайн найдал
Үхэхгүйл даа хээздэш, -
Үри хүүгэднай өөр дээрээ
Үзэхэл байха хайн байдал!

ХОЮУЛАА
Туяанадаа
Намарай жэгтэй гоё сагта
Намайгаа тэнэ баярлуулаад,
Наһанайм удхы тайлаа гүш,
Намдаа хүбүү түрэхэдөө?
Эгээл түрүүн минии досоо
Эсэрын мэдэрэл түрүүлһэн
Эрхэ хүбүүнэйми эхэ -
Нангин дураа намдаа үгэшэн
Нарамни гээшэш, Туяанам!
Гар гараа барилсаад,
Гаталхабди наһаа хойулаа,
Бэе бээе дүнгэлсөөд,
Бэрхэшээл дабахабди хойулаа!

ХУБҮҮНДЭЭ
Эрхэ заахан, аляахан
Эрэ хүн гэртэмни
Үдэр бүри жэргэжэ,
Үнгэ нэмээнэ байддалдам.
Хүбүүмни, хүбүүхэйм,
Хэды ехэ сэнтэйбши -
Угым залгааа түрөөлши,
Урма баяр асараалши!
Шуран солбон, ухаатайш,
Эрхэшы наа, бэрхэлши.
Шамдаа гансал хайниие
Эжы, баабайш хүсэнэлди!

НҮХЭН-ДАБААНДАА
ЗАЛЬБАРНАБ
Харбажархиба Гэсэр хаан...
Хадын дундуур
Харбаһан годлинь шууяшаба...

БАЙУУЛХАН ХҮХЫ
Һүни. Шэб-шэбхэн
Һэб-һэмээхэн алханаб

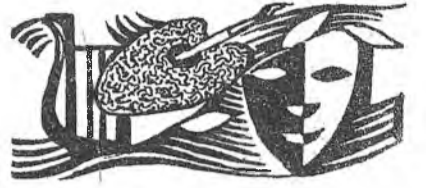
Хойном донгодоно хуһы
Хаяад үндэгөө талинбал
- Хүндэтэ байгаали, шү
Хүхые нигэжэ баһаа нэмэ
- Хүнэй хургаал абахынь
Харлан зэнхыш отгорго
- Янабши иихэдээ?
Жэг-жэгтэйхэн бүрэнхы
Жэхылгэнэ нюргыем хүйтэ

Һүни. Шэб-шэбхэн харан
Һэб-һэмээхэнээр яаранаб

Харлан зэнхыш отгорго
- Янабши иихэдээ?
Жэг-жэгтэйхэн бүрэнхы
Жэхылгэнэ нюргыем хүйтэ
Һүни. Шэб-шэбхэн харан
Һэб-һэмээхэнээр яаранаб

Ормог
ын бе
аатай
аһагай
ан хав
пиво
таад
до ган
ше х
ниие
шуул
удай
нигай
дэгэр
айтай
оной
хан уу
эр ду
дожо:
Столл
крү
лхай с
һула,
ирдажа
наһаа
д үгөө
ниие зу
ни пив
эрыс
й боло
Миг
евич
дэдөө г
Охор
удахынь
онгоо
Оо, с
а, ош
мини, - г
варгэи
ш Оодо
ш, Ох
эр:
сэгэтна
ябаһан
ээ ёбор
Шэлтэ
оошхол
уһа н
- гээд
й пивэ
Эдэ хоё
дан ба
набгар
жэ:
таанада
ужа бэ
ххишгэ
өрөө
ан хоё
удал:
Болонг
- гэлс
бэрлэһ
айн бэ
Лухар Б
бүүүрх
гараа
ба. Энэ
лонг
ндаал ха
ой орм
лһгоо у
үнэй та
энедэ
нодэ
ба. Майе
гэн, М
уулан
ндаа хэ

Ургамт үргэ

Александр ЛЫГДЕНОВ

Элбэг Манзаров

МУХАРДААН УУЛЗАЛГА

(Шог)

Ормог нарин Оодон «Одон» буусын байрада, бууза эдихэ ханаатай хармаан халаанайнгаа оёорхоо хэдэн сагаан хашарна гаргажа, нэгэ шөл пивэ хоёр бууза абанхай, байгаад эдээлдэг түхээрэн столдо гансаараа ошожо, хүн зоние хараашална. Стол бүхэниие тойроод бүлэг, бүлэг эршүүл пивэ уулдажа, хирээ шубуудай үхэнэн малай нэе дээрэ суглархандал, тамхиншайнгаа утаан соо сийдгэр хүхэ хүйтэн шарайтайнууд үзэгдэнэ. Оодоной пивээ шэмэжэ аалихан уун байтар, хажуудань бээр дунда зэргын хүн ойртожо:

- Столтнай нула гү? - гэжэ нэгэ кружка пивэ гартаа баринхай ойртобо.

- Нула, нула! - гэжэ Оодон

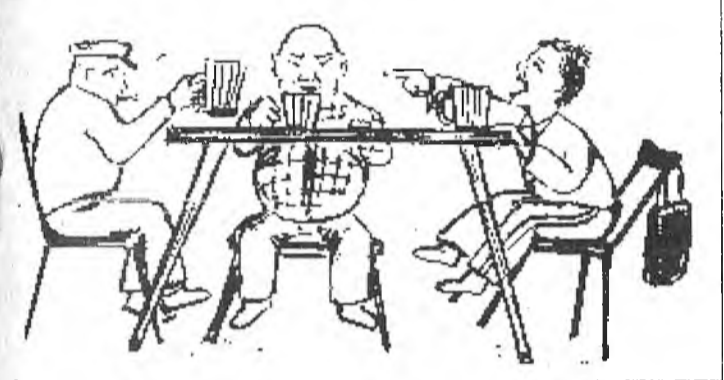
гүйжа, гүйжэ ошоһоор нэгэ хара шэл абаад:

- Энэ уулзалгын түлөө таанадтаа табинаб, - гэжэ шэлэйнгээ амхарые ама руугаа хэжэ таглаадаһыень тайлаһаар:

- Табигты наашань тагшануудаа! Иимэ һонин уулзалгын түлөө, төөлэйш гаргаха байгаа. Ушарынш юуб гэхэдэ, минии нэрэ Охор, нүхэрэймни Оодон, танай хадаа Мухар, нээрэ ханагдаагүй уулзалга болобо, - гэжэ архия аягалжа, байһан хоёртоо харбайба. Мухар ойлогожо ядан, энэ баарма золигшни баһа шоглоно ёһотой гэжэ ханаад:

- Та ехэ шогууша хүн хаяат? - гэбэ.

- Юунэй шогууша байба гээшэби! Үнэн юумэ үнэн дээрэ. Нэрэнүүднай иигэжэ тааралдана, тушаан болоходоо

гансаардажа байһан хүн, хани татаха ханаатай хажуу тээшэ болоод үгэбэ. Үдэрэй хүйтэ пойтоние зугаалдажа байгараа, хүйтэн пивын хүсэн досоонь халуу эрыюулжэ, танилдаха баатай болобод:

- Минии нэрэ Оодон Одобоевич гээшэб, - гээд, нүгөөдөө гараа харбайна.

- Охор Оодонович, - гээд, хажууданинь пивээ ууха зуураа гараа үгэнэ. Оодон городой хүн хадаа онгоо оруулжа:

- Оо, одоо энш һонин байна, ошожо нэгэ пивэ абахамни, - гээд, хоонш шэлээ баринаар гэхэлшэбэ. Шэл пивэ абанан Оодон, онголзуур янза үзүүлэн, Охоройнгоо хажууда ерһээр:

- Эсэгтнай энэ минии нэрые абажа ябанан хүн байна, - гээд, үбсүүгээ ёборосогон:

- Шэлтэй пивэ уужа үзгэ, тэрэ боошхотой пивэши хэдэн дахин уһа нэмэгдэһэн байжа болохо, - гээд, наа - наа энеэһээр шэлтэй пивээ Охортоо хэдэ үгэбэ. Эдэ хоёрой эгээл тааража зугаалдан байтар, хажуудань өөөр набтаршаг халамгай хүн дүгэлжэ:

- Таанадаар суг столдотнай архи уужа болохо гү? - гэхээр хара архиниһаа сагаан таглааень шүдөөрөө тайлаба. Архи хараһан хоёр нүхэд шүлөө найруулан:

- Болонгүй яаха! Болохо, болохо, - гэлсэһээр, столоо бага сага сээрлэнгэдэл болоно.

- Һайн бэлэй! Миниитнай нэрэ Мухар Бухевич, - гээшэб гээд, бүүүрхүү янза үзүүлэн, зүүн гараа байһан хоёртоо харбайба. Энэ һонин уулзалгые ойлгоһон Охор пивээдэ сасаһандал хакан энеэжэ оробо. Городой ормог нарин Оодон Охоройнгоо урдаһаа хаража:

- Хүнэй танилдажа байхада юунэй энеэдэн болоо юм, - гээд, Охороо нодонэйнгөө үзүүрээр хилайба.

- Намайе баһаха нашаатай үрш - гэн, Мухарынш хургаа багонуулан, баруун гараа харһаандаа хэнхэй, шэлээ абаад ондоо столдо ошохоёо забдаба. Охор энеэжэ байһанаа хүлисэл

уулзаһамнай юунээр сэнтэйб. Хэлэлдаа Оодон, - гээд, нүхэртөө хандаба.

- Минии нэрэ нээрээшье Оодон, энэ байгааһаны Охор, теэд юун болоо гээшэб? - гэжэ онигор нодөө онилгон ойлгожо ядан байба. Мухар өөрөөшье тайлбарийень ойлгоһондоо, нүхэдэйнгөө ээм мүрыень альгадажа, арзайгараа энеэн гар гараа барилсабад. Городой Оодондо огтоо хамаагүй дээрэһэ:

- Юугээ зугаалдажа энеэдэнэт, нүхэдэ? Битнай юушые ойлгоногүйб намдаа ухамайла үгыт, - гэбэ.

Охор тодожо абаад:

- Бидэши хуушанай ёһоор эгээл богони хэмжүүртэн ябалабди. Зай Оодон, охор мухар хоёрой алининь ута ехэ гээшэб? - гэжэ хандаба. Оодон Мухар-Шэбэрэй аймагта ба Түхэнэй аймагай Охор-Шэбэр тосхондо ошожо үзэһэн хадаа бодолгото болон, охор мухар гэнэн хоёр үгэнүүдые үни удаан сасуулан, хай даа мухарынш лэ ехэл байгаа ёһотой. Юундэб гэхэдэ, аяар бүхэли аймагые Мухар-Шэбэр гэжэ мин лэ нэрлээгүй байха ёһотой гэжэ бодоһоор:

- Мухарынш ехэшье, уташье гэжэ ханаанаб, - гээд, Мухар тээшэ харашаална. Охор өөрынгөө нэрые үргэхэ ханаатай, охордобошье:

- Байза, һайнаар шүүжэ үзэе. Оодон һүүлтэй үнэн байдаг, охор һүүл гэлсэдэг. Мухар һүүл гэжэ би нэгэтэшье дуулаагүйлби.

- Үгы, миннигаа амитадай һүүлүүдээр хэмжэжэ, ута богонийемнай элирүүлхэ гэжэ бодоо гүш? Мухарынш наа, мандагар ехэ байдаг, - гээд, халамгай Мухар мухар нодаргаараа Охороо нэгэ нодаржа үрдибэ. Оодон хоорондонь түргэн оролсожо:

- Зай, нүхэдэ ута богонёор яахамнайб! Уужа үзэе! - гэн гурбуулан тэндэ ута богонийё ойлгосожо ядан, тулалдажал байгаад һэн.

УНАН ТУЛАМ (БАСНИ)

Туулмаг, Түрсэг, Түйсэ, Түмпэн

Түни түбшэн тэгшэ дүрбэн, Ажалша бэрхэнүүдамбаараар дүүрэн,

Аарса бозотой, мяха шүлэтэй Ажаһуугаа, юу хэлэлтэй. Эдэ дүрбэнэй бэшэ

нүхэдэйнь Энхэ байдалда ороод байхадань,

Талханай тулам талада хэбтэһэнээ

Тажага улаан хамараа һабардан,

Талхан болоһон тархия эльбэн:

- Тайшаатнай болохом! - гэбэ.

- Табаг, шанага, халбагануудтаа

Тараагы минии энэ үүсхэл, - гээд,

Тэрхэгэр гэдэһэ эльбэн, эльбэн

Тэсхьжэ бодобо шэхээ табин.

Амбаараар дүүрэн хэргэсэлнүүд баран,

Альгаа ташалдабад, үүсхэлынь зүбшэн.

Тайшае болобо талханай Тулам.

Тайзанда гараба, үгэ абаба:

- Танингаа битнай байжаахаб, Танихаар бэшэ болохолта.

Тангариг тандаа үгэнэб, Тархияа түмэр харгыда

табихаб, - гээд,

Улаан нодаргаа урдаа барижа, Уршыжа байжа дугтарба:

- Дэлгүүрэй харгы дэлгэр байха,

Дэмы хэлэнэгүйб! Маанадга таараха.

Аргатай наа, амбааргаа байһанаа,

Арга шадалынь оложо барандаа

Худалдажа үзэе! Юун байнаб?

Алта мүнгэ амбаартаа оруулжа,

Альган соогоо бажуужа үзэе, - гээд,

Байха бүхы хэргэсэлнүүдые Баранинь газашань гаргаба,

Наймаа зөөри олохыень, Найман тээшэн тарааба.

Ута, ута гартайшуулынь, Үрдижэ амбаараа хооһолбо.

Туулмаг, Түрсэг, Түйсэ, Түмпэнүүдэй

Тулгардаха сагыншые ерэбэ. Хашарһан мүнгэн харагдахаяа болибо,

Хүхэ долларто диилдэшоо гэлсэбэ.

Хаба шадалтай хэргэсэлнүүд Хэндэш хэрэггүй болобо.

Гүсэ, аяга, табагууд Гуйраншалжа гараа харбайнад.

Талханай Тулам талхааш бараа,

Тогсоной архи намнажа захалаа.

Унан тулам болоод лэ Уршы уршыһаар муудаа.

Баян амбаар байһанаа, Бадарһан болоо ядахадаа.

Удхань эндэ ойлгосотой Унан туламые түргэн Үгы хэхэ хэрэгтэй.

ДАЦА

Энэ ушар горогто болоо һэн. Хоёр габхар могон гэртэ найман үрхэ айл ажаһуугар байгаабди. Нэгэтэ зун гэрийнгээ урга талада багашар газар хорёолжо, ногоон ургамал тариха гэжэ шүүгдэбэ. Энээнше бөлүүлхын тула тэндэ үнэнэй жуужа һууһан улаангирай үмхиржэ байһан гурбан түгсүүл малтажа хаябаб. Нэгэнэйнь доро бага улаан шоргоолжонугай ехэ үүр - байра байжа, яахабши, тэрэниень үгы хэхэл баатай бологдобо. Тэрэ зундаа муу-һайшые наань, огородой ногоон эдегээр болсолдожо, сүлөө сага үнгэргэжэ байбаб.

Харин нүгөө зунинь, намга гэр байраһаа үлдүүлһэн улаан шоргоолжонугуудни дахинаа огород соомни хаанаһаашыеб ершэнхэй нүүг, шэнээр түбхшэжэ эхилбэ. Гэрнай яһала үндэршэг шулуун завалинка дээрэ табянтай байгаа, үшөө тишхэдэ, тэндэһэнь хажуу тээшэ 40-50 см. болохо зайга газараар цементээр шугхаргаатай һэн. Улаан шоргоолжонугууд газартахи цемент хушалта доро байрлажа, би зунай эхин һарада ямар оншотойхоноор огород соохолоо ажаллажа байгаабиб, тон тиимээр лэ, юрэдөөшье дүүрэгжэ-дууһашагүй ажалаа хэжэ, хүл доогуурни хайрайлдаха юумэ г.

Яахамни гээшэб? Эгэ багахан амитадые дахинаа үлдэжэ, үгы хэхэ зүрхэмни хүрэнэгүй. Зарим зон шоргоолжонугууд огородто туһантай гэлдэжэ, нүгөөдүүлынь эдэнэртэй туласалдаха, бута байрыень галдаха, угышые наа, нүхэн рууш солярка, бензин шугхагар байна.

Шоргоолжонугууд бага зэргээр огород соогуур ябажа байгаа наань, яаһаха һэм, харин улаан тажарган болотороо байрлашоог байхадань, нээрээшье яаха бологдоноб?

Нэгэтэ үдгэшэлэн тээ, ажалайнгаа һүүлээр, мүнөөхи ходо харгылдаг болоһон огородтоо ороходомиц, һонин гэшэнь, харшын саанаһаа субаһан томо хара үхэр шоргоолжонугууд хойшоо, гэр тээшэ ошожо байбаб. Дээрэһэ харахада, нэгэ ута зурагар хара юумэн газар дээхэнүүр хүдэлхэдэ боложо, һүрөөтэйгөөр, зэбүүрхэмээр харагдаха юумэ. Эгэ сэрэгэй солдагууд шэнги хоёр-гурбаараа зэргэсэн субаһан эгэ шүүмуулууд яаралтай түргөөр нэмэ зүг барин гүйлдэгдэ. Дахалдаг хойноһоонь ошобоб. О-о, намайе юу хараа гэжэ хананам!!.. Шулуун дорохи гэр-байрынгаа хажууда үхэшэн улаан шоргоолжонугууд обогор болотороо хэбтэнэг. Одоо гээшэ үхэлэй шанга бойн байлдаан эндэ гэшэ боложо байба. Би шимэ юумэ гэшые һанан соогоошье хаража үзөөгүйб, мэдэхэшье үгы байгааб. Гайхамаршые, хайрлахааршые! Бага улаан шоргоолжонугууд гэр байраа хамгаалжа, өөһдгөөнь холо үлүү томо хара үхэр шоргоолжонугуудтай ами наһая хайрлангүй тулалдажа,

байбаб. Эгэ бага амитаг шэнги баатаршалга габьяа гайн байлдаан соогуур хүн түрэлтэн гэшэ гаргажа үзэһэн ха гү? Нэгэ таагүй, һонин жэшэ сасуула хэбэ хаб, теэд огород соохолоо ябаган һуушоог, шимэ гайхамшагта юумэ хаража байхадаа, эгээл шигэжэ бодожо байгаа һэм. Би анги болоһон эгэ амитадай алинганьшые туһа гү, али тойбо хэбэгүйб. Хоёр тээһэн габ-габ гэлсэлдэжэ байһанаа хам шангаар халалсааг лэ, үхэр хара шоргоолжонийе дшилэнэ. Теэд эндэ ехэшье угаан тулалдаан болоногүй. Баарһан шоргоо хуха хазууһан бага шоргоолжон эндэ үхэн үлэжэ, хара шоргоолжонийн дахинаа нүхэнэй захата ерэжэ, ондоо улаан шоргоолжоние досоһоонь татажа наашань гаргана. Хаража байхада, шимэ байдал хаана-яангагүй, олон тоото нүхэнүүдэй амһарта бүхэнгэ боложо байна. Харлажа, обооролдожо байһан хара эгэ шүүмуулууд алууртай ехэ алуур хэжэ, жэжэ шоргоолжонугууд гэр байрыень булимтаран булажа, тэдгэнэй үхэнэн бөөцүүдээр һүрөөтэй ехэ бухал обоолжо байнаб. Бага амитадые наа, баяр жаргалангаар билтарһан богонихон наһая хамта сугтаа үнгэргэжэ, үй гашуудалай гэнитэ гэртэй буужа ершэхэдэ, ганса ами наһая харангүй, гүйжэ ишээ-тишээ арилшангүй, нэгэн доро булта баатарай үхэлөөр унаха гэшэмнай саанаһаа, байгааһаа үгтэһэн ямар ехэ бэхи шанга журам, жама ёһо гээшэб? Ямар олон ан арьяатаг, амитаг шубууд аюулай тохёолдоходо, бэе абаржа зугадажа үгы болошодог гээшэб (зариманинь гүлгэд, гальбараануудаашые орхёог), харин эгэ бага улаан шоргоолжонугууд шэнги барангаа булта сухарыша-гүйгөөр дайсаһангад урдаһаа тэмсэжэ, барангаа булта нэгэн доро үхэхэ гэшэнь арьяатан, амитадай дунда үсөөхэн лэ үзэгдэг хаш. Энэнь намайе ехэтэ гайхуула!

Огород соомни боложо байһан энэ шухата гайн байлдааные хаража би тэндэ харанхы болгобоб. Үлөөдгэринь үгэ багаар ерэхэдэмиц, болохо юумэн боложо дүүрэнхэй, үхэр хара шоргоолжонугууд булимтаржа ээлһэн шэнэ байрадаа орожо-гаража, һүүлшын үхэнэй улаан шоргоолжонугууд бэеме нүхэнһөөнь газашалжа байгаа һэн. Эгэ золигууд завалинтай газарта хэбэтай доро байрлаха бэшэ, сохом гэр доторнай орохо байха гэжэ тухайлхадаа, мүн огород сооһоо эдгэнише зайсуулаа ханангаа, би, юундгэшьеб даа, хэндгэшье-юундгэшье хүлээгдэггүй байһан эгэ «айлшаһаа» бараг түргөөр халашоо һэмби...

АЛЫГДЕНОВ.

«ВЫШЕ ЗВАНИЯ НЕТ, ЧЕМ СОЛДАТСКАЯ МАТЬ»

В ветреный, но по-весеннему теплый день в селе Галбай Тункинского района состоялся слет солдатских матерей.

Это уже второй слет, первый прошел в 1991 году. Инициатором тогда выступила учитель Галбайской средней школы В.Б.Манзарова, основавшая музей Матери, который недавно отметил свое 10-летие.

К слету солдатских матерей готовились тщательно, обратились за помощью в райвоенкомат. Военный комиссар Тункинского района майор Р.Ф.Фархутдинов отправил письма в воинские части, где служат ребята.

К юношам-призывникам, будущим солдатам обратились с наступственной речью военком, майор Р.Ф. Фархутдинов,

бывший военрук школы, капитан в отставке Д.С.Сыренов, солдатские матери, а также зам. главы Галбайской сельской администрации Л.А.Халбазыкова. С интересом слушали ребята Чингиса Шойжелова, который служит в г. Улан-Удэ. Он этой осенью уже вернется домой. По его словам, армия - строгий учитель. Армейское воспитание - суровая, но вполне посильная школа, которую должен пройти каждый мужчина. Да, повезло Чингису, что в его части строгий армейский порядок, и его мама может быть спокойна за своего сына, хотя, вряд ли это возможно. Ведь неспокойно в мире, нет стабильности и уверенности в нашем обществе. Об этом говорила одна из организаторов слета В.Б.Манзарова:

- В одной из радиопередач мать потерявшая сына, мать в отчаянье обращалась к государственным мужам с вопросом: «Почему я должна расплачиваться жизнью своего сына за

бездумную политику властей?» Этот же вопрос могут задать тысячи россиян, сотни матерей Бурятии. Почему никто не отвечает за беспорядки в армии, за смерть солдат в бессмысленной чеченской войне?

Чеченская война унесла жизнь молодого веселого парня Володи Ивахинова. Его мама Софья Доржиевна встречала из армии двоих сыновей Леонида и Доржо, а вот Володю не привелось...

Разве для этого воспитывали его родители, радовались, какой у них ладный, улыбочивый, добрый сын подрастает? Нет, матери рожают сыновей не для войны, а для жизни, чтобы мир пребывал вечно. Каждой матери хочется, чтобы сын катил детскую коляску, а не бежал с перекошенным яростью и страхом лицом в атаку. Но все же уходит служить ребята. И начинают у них учебные и боевые тревоги, а у матерей свои, материнские. Пожелаем же им пережить

и те, и другие, и счастливо встретиться! Сколько душевных сил и терпения нужно матери, чтобы проводить и дожидаться сына! А если это уже второй, третий сын? В.В. Машкинова, мать 4 детей, ждет из армии сына Баира, он служит в Чите. Другому сыну - Эрэнэи уже пришла повестка из райвоенкомата У.М.Д.Хихасовой старший сын Жаргала уже вернулся из армии, Баир служит на печально знаменитом Русском острове, а младшего, Булата, в этом году призывают. Если у Н.Д.Буханасовой сын Жамсаран возвращается домой уже в июне этого года, то С.С.Садыевой придется ждать своего Жаргала долгие месяцы...

Александр Твардовский устами солдата, того, что «убит под Ржевом», в безымянном болоте», так обращался к потомкам:

Завещая в той жизни Вам счастливыми быть. И родимой Отчизне С честью дальше служить.

Пожелаем же всем ребятам, надевшим военную форму, удачи, успешной службы и счастливого возвращения домой. Ведь дома их ждут... Туяна САМБЯЛОВА.

Фото Гомбо Самбялова.

ХҮНДЭТЭ БАГШАМНАЙ

Нютагаймнай эрхим багшанарай нэгэн Елена Арсентьевна Болькина манай бүлэн дүрбэн үринэрийн эрхчин классуудта нургаһан, эрдэм нургаалай дээжые үршөөһэн тон хүндэтэй хүн юм.

Бүри залуухан басаган Улаан-Удын багшанарай училищи дүүргээд, Хорин аймагта хүдэлхөөр заагдаа нэн. Тэндээ хоёр жэлэй туршада багшалаа.

Энэ үедэ Түнхэн найхан нютагнаа манай Нима (Иннокентий) абгай мүн лэ Улаан-Удэдэ багшанарай дээдэ нургуулида орохо хүсэлтэй ошоод, арайл урагшаг үйдэбэ. Тиигээд Хоридо ажануудаг Даабаан хурайхатандаа айлшалан ошоһонаад, леспромхоздо хүдэлхээ үлэшэбэ.

Зунай найхан сагта, зүлгы ногооной хүхэржэ, хүхы шубуунай донгодохо, залуушуулай уулзаха, ушарха үедэ, энэ дэлхэйн жама ёһоор Иннокентий Сыренович Елена Арсентьевна хоёр хуби заяагаа холбоо нэн.

1959 ондо тэдэнэр Түнхэнэй аймагай Таһархай нютагтаа бусажа, гал гуламтаа нэргэжэ, айлай тоодо ороһон юм. Гурбан үринэрөө үбэртөө таалажа, үлгьдөө бүүбэйлжэ, хүнэй зэргын хүн болгожо, ажабайдалай утын замда гаргаа. Ехэ үжин Таяа «Аршаан» курортодо хүдэлнэ. Оля басаганиинь Эрхүүгэй медучилищи дүүргээд, Усть-Ордагай тойрогто айл сэлээн болон түбхинэнхэй, Иринань Эрхүүгэй политехническэ институт дүүргээд, архитектор мэргэжэлтэй, хоёр алтан хубүүдые үргэжэ, нагасанарайнгаа орон дайдада ажанууна.

Саяана, Бэлигтэ, Суржана, Лопсон хүүгэдыемнай эрхчин классуудта нургаһан Елена Арсентьевнагай хэшээлнүүдтэ нэгэтэ бэшэ орожо, шагнаа хүм. Ууртайгаар зандаха, бадашахынь нэгэтэшье дуулаагүйб, хүүгэдтэ түбшэн даруугаар дабтан, дабтан хэлэжэ, ойлгуулдаг лэ нэн даа.

Үнгэрһэн жэлдэ Таһархайн нургуули байгуулагдаһаар 75 жэлэйнгээ ой тэмдэглэе. Елена Арсентьевнагай нургаһан шабинарынь багшдаа бэлэг сэлэг баруулжал байна нэн. Хаража, баясажа нуугаа нэм.

Сэрэн ХУСАЕВА, Эхэ-Герой.

ЗУ АГ ДЭЭРЭ: Е.А.Болькина (зүүн гарһа), Д.Х.Хусаев, Н.Б.Маланханова, Д.А.Шойжолова багшанар. 1969 он.

Сергей ЦЫРЕНОВ

ҮЛЭГШЭНЭЙМ ДУНДА НУРГУУЛИ

Үргэн хотогор нютагайм гунда Уужам сагаан байшан тобойно, Урин хөөрхэн жаахан үхибүүдые Угтажа абадар түрэл нургуулим. Эдир балшар бага наһандаа Эргэм шудалха хүсэл эрмэлзэлтэй, Эргэм бэлигэй алтан гуламтын Эрмэгтэ богоньен алхан ороолби.

Түрүүшын үзэг, түрүүшын хонхо Заяа хэтэгдэ ханаандам үлэхэ, Талаантай бэрхэ багшанарайм нургаал Замаймни тулгуури боложо үгэхэ. Холын ехэ замда ябахадгаа, Ходогоо нургуулияа ханан дурсахаб. Сайбар харуул шарайень ханажа, Сэдьхэл ухаагаа баярлуулхаб.

Захааминай аймаг.

Дыжигма ЖИГЖИТОВА.

ЭЖЫДЭЭ

Харгын хоёр далангаар халбаран урганаал сэсэгүүд. ханаан миний сэсэгт, адли, Хүхн, энээн дууланал. Эгээл ута зунай үдэр Эжым түрөө намайгаа. Эсэн, сусан, хараан, дуулан, Энэ зэргэ болгоогоол. Хорёод наһанай хотор соо Хүхн, баярлан ябах даа, Ханданаб үнэн зүрхэ энөө Хайрата ганса эжыдтэ. Хүн зонойнгоо дунда Ходол хүндэтэй ябы даа. Алтан энэ дэлхэй дээрэ Арюун жаргал эдлыт даа!

ДУРАН

Дуран тухай намдаа туульш, Дуран ябаханаа намдаа хэлыш, Дуранай харгы замаар ябан, Дура зүрхөө намдаа тгыш! Зүүдэн соомни намда ерыш, Зүрхэн соомни халбаран ургыш, Нюдэнэйм галхан бо юн ябыш, Нютагайм эгээл сэбэр хубүүн! Хүбүүн, хубүүн, дура тайм түлөө Хулысьш намай инагни Сүлгэн, наадан зунай үдэшэ Ерыш намдаа нүхэрнэ. Зунай дулаан, үбөлэй хүйтэн Үнгэрэн саашаа ябахал. Гансал шини сэбэр шарай Зүрхэн соомни үлэхэ!!! (Б.Х.В-гэ зориулагдана).

Захааминай аймагын Сагаан-Морин нютагай.

ҮХЭР МАЛАА ХУДАЛДААД...

Нургуули дүүргэгшэдтэ энэ зун гансал байгаагийнгаа уларилар халуун бэшэ, харин саашанхи ажабайдалайнгаа харгы зам шөлэхэ талаар бүрише халуун үе гэхэдэ, заахашье алдуу болохогүй хаяа. Элдэб янзын дунда тусхай мэргэжэлэй, дээдэ нургуулинуудай оролгын шалгалтанууд түлэг дундаа. Хүдөөһөө хото ержэ, хуби заяагаа шийдхэжэ байгшадтаа нэгэ багахан экспресс-интервью үнгэргэбэди.

Арюна: Би Бурядай гүрэнэй университетэ орожо, биологийн багша болохо хүсэлэнтэйб. нургуулияа недондо дүүргээд, жэл соо яһала найн бэлэдхэл хээб гэжэ хананаб.

Люба: Мүнөө жэл мэргэжэлэй 13-дахи училищи дүүргээд, нуралсалаа үргэлжлүүлэхэ ханатайб. Зүүн Сибирийн технологическа университетэ орохо аргын багашье наань, найдал бил даа.

Саяна: Ерэхэшьегүй аад, ерзэб. Ахамни хотогоо хонхоодоо, оруулха арга оложо байнаб гэжэ дуулаа.

Оюна: Эндэ ерэхын тула гэртэжимни хоер үхэрөө унагаажэ, эды-тэды мүнгэтэй болоо хэбэртэйб. Теэд харахадамни, багаханшые саархан мүнгэтэ болошонхой байна.

Ханда: Абгамни хүдоо ажахын академидэ хүдэлдэг. Тэрээндээ найданаб. Ухаанайнгаа хүсоор орохо арга үлөөгүй гэжэ хананаб.

Раджана: Ямар бэ даа училищида оробол, гоё нэн. Дээдэ нургуулинуудта орохо мүнэн үгы. Теэдшье тишэнь данса саархануудаа тушаабалми, танилнуудни «тэнгэрийн нэгэ аха» гэлсэхэл.

Эрдэни: Хаана орохоёо хэлэхэгүйб. Тэрэ машина соо нуугаашада намайе оруулха ёһотой. Хаанашье орохонь намда одоол хамаагүй.

Борис БАЛДАНОВ бэлдэбэ.

Эдир наһан - эхин дуун

«ХҮЛГЭН ДОНОЛОО СЭДЬХЭЛНИ...»

Хэжэнгын аймагай Ушхайтын дунда нургуулийн 11 классай нургаһа Рада Бадмаева манай редакцида шүлэгүүдээ эльгээбэ. Шүлэгүүдэйн удха, түхэл маягаар шэнжэлхэдэ, уран хэлэтэй, тоонто нютагтаа мээхэй найханаар хандадаг, байгаалида дуратай басаган байна.

Бүри жаа байхаһаа уран шүлэгтэй нүхэсэһэн Рада түрэл хэлэнэйнгээ баялигаар ходоодо омогорхон, сэгнэн ябаха гээд найдагдана.

Редакцин залуушуулай таһар.

ТҮРЭЛ УШХАЙТАМ НАНАГДАА

Түнхэнэй үндэртэ ябахадам Түхэрэн Ушхайтам ханагдаа, Утахан хуби заяандам Үргэнхэн Ушхайтам ханагдаа.

Үндэр Саяан хаданууд Хонгёо сууряата абагаар Хэлэн, захин байгаал даа: «Ханилхан Ушхайта нютагшни Ходоодо зүрхэн соош ябаг лэ!»

Холын харгыда ябахадам, Түрэл Ушхайтам ханагдаа. Үндэр Саяан харахадам, нэбхезн хадам ханагдаа.

ТҮРҮҮШЫН ШУБУУД

Холын оронһоо бусаһан шубууа Сэнхир аласай хаяа шэглээ, Сууряатан зэдэлүүлээ уян дуугаа, Хүлгэн доһолоол баяртай сэдьхэлни.

Сэлмэг огторгойн ара хүбоогөөр, Сэлгээ дулаан зунай үглоогүүр Урин сагай түрүүшын шубууд Уянга дуугаар намайе дуудаа.

ХЭЖЭНГЭ

Миний Хэжэнгэ халбарыш даа, найхан дуунуудтай Хэжэнгэм даа. Тэнгэрийн оройдо дуулана шубууа Шиний дээгүүр Хэжэнгэмни.

Хэжэнгэ, түрэл нютагни, шамдаа дуратайб, мэдыш даа. Хэжэнгэ голдоо сэнгэжэ наадагша хонгор наһанай нүхэдни, тандаа дуратайб, мэдыт даа. Залуу наһанай үнгэрхэдэ, холо ябахаб, Хэжэнгэ, холын гүрэнһөө халуун мэндые үнэн зүрхэнһөө шамдаа хүргэхэб.

Бултанда тунхатай буянай зам

халаад байтараа Людмила Сергеевна Щербаковатай уулзаа бэлэй. Тэрэнэй аша тунаар аймшагтай үбшэнтэйгөө тэмсээ. Хүсэ ехэтэй биоэнергетик Л.С.Щербаковагай шаби болоһон Татьяна

АМИДАРАЛАЙ НУДАЛ - ЭХЭНЭРЭЙ ГАРТА...

Хүн түрэлтэнэй энэ юртэмсэдэ ахамидараа сагта үбшэ зоболон тэрэниие үдэшэдэг. Эрдэмтэдэй хэлэхээр, тон түрүүшын эмшэд эхэнэрнүүд байһан юм ха. Яһа баряаша, эм домто ургамалаар аргалдаг эхэнэрнүүдые дундада зуун жэлнүүдэй Европодо «шолмошоо эди шэди абанхай» гэжэ гэмнэдэг, түүдэбшын галда шатаадаг байһаниие ханана ёһотойт.

Манай үедэ саг зөөлөржэ, хүнэй абари зан, эрдэм болбосорол хүгжэн халбараашье хаа, юрын зонһоо илгаатай, экстрасенсорно гайхалтай арга болмжонуудтай хүнүүдые халтад гэбэл, «мэхэшэн» гэжэ нэрлэдэг, али хаа, баһал мүнөөхи хара хүсэнүүдтэй холбодог. «Хургаараа сүмэ харадаг» Роза Кулешова, гараараа капрон бүд шатаажархидга, мүн нүдөөрөө элдэб юумэ нууриһаань хүдэлгэдэг эди шэдитэй Нинель Кулагина, гайхамшагта эмшэн Джуна Давитавили болон бусад байгааалиин үршөөһэн бэлигэйнгээ түлөө хэды зоболон амсаа гэшэб?!

Манай Буриадай талаан бэлигтэй эмшэ эхэнэрнүүдэй нэгэн - Татьяна Очировна Намагуруева тухай хөөрөхэмни. Ага нутагта тоонтотой Таня дайнай ветеран Намогуро Намжилович Очировай, Цырегма Цыденбария дээшэлүүлхын тула Алтайн мединститудта орожо, «Лечебная физкультура» гэнэн мэргэжэл шудалаа. Тэндэ эрхим түрүү мэргэжэлтэдэй, эрдэмтэдэй дүршэл халан абаа.

Эхын талаһаа уг соонь эмшэд, баряшад байһан. Угайнгаа бэлигые даган абанан Татьяна басаган урид медучилици дүүргээд, хүүлээрнь БГПИ-гэй физическэ культурын факультетдэ нуража гараа. Залуу массажист дүй дүршэлтэй болохын, шадбарияа дээшэлүүлхын тула Алтайн мединститудта орожо, «Лечебная физкультура» гэнэн мэргэжэл шудалаа. Тэндэ эрхим түрүү мэргэжэлтэдэй, эрдэмтэдэй дүршэл халан абаа.

- Мигрень гэнэн толгойн үбшэнтэй аад, I бүлэгэй инвалид болоһон, хүнэй гарта ороһон нэгэ хүниие мэдээжэ нейрхирургын массаж хээд, хүл дээрэнь гарганы хоёр нүдөөрөө хараа һэм, - гэжэ Татьяна Очировна хөөрэнэ.

Аюу хубүүниин хабтагар табгайтай (плоскостопи) түрэнэн байгаа. Эжынь хубүүнэйнгээ үбшые өөрөө эмнэнэн юм.

Саг ошохо тума дүй дүршэлын нэмэжэ байгаа. Татьяна Очировна республикын спортсменүүдтэй хүдэлдэг, элдэб харюусалгата мурьсөөнүүдэй үедэ массаж хээдэг, үе мүсөө эбдэхэ, гэмтэхэдэнь, аргалдаг һэн. Боксоор республикын суглуулагдамал командын гэшүүдые хэдэн жэл соо аргалаа. Энэ ажал тухайгаа Т.О.Намагуруева иигэжэ хөөрэнэ:

- Спортсменүүд саг үргэлжэ хэтэрмэ хүндэ эрхэ байдалда (перегрузка) дарагдана, эсэнэ. Бээ амаруулжа шаданагүй. Тиймэхээр бүри залуугаар элдэб үбшэндэ дайрагдана. Спортсменүүдэй реабилитаци тухай хэлсэн үгы. Хухарһан, булгарһан яһанайнгаа хүсэд барилдаагүй, эдэгээгүй байхада, дахин. мурьсөөндэ хябаадана. Хэрбээ залуу спортсменүүдээ гамнаха, бээ махабадайнь түлөө ханаагаа зобохо юм хаа, тэдэниие аргалха массажист - биоэнергетик заал хаа, хэрэгтэй.

Татьяна Очировна массажай бүхы түхэлнүүдые хэрэглэхээр гадна, тон ехэ биоэнергийн хүсөөр эмшэлдэг юм. Иимэ юрэ бусын талаан бэлиг айхабтар хүндөөр үбшэлхэнэйнь нүүлээр тодорoo. Үе мүсэнь үбдэжэ, амин тээрэдэг үбшэн (бронхиальная астма) сарөөд, докторнуудаар ябахадань, I бүлэгэй инвалидность үгэхэ тухай хөөрөлдөөн болоо һэн. Алишьэ аргаяа

баһа юумэ харадаг. Тэрэнэй хэлэхээр, эмшэлгын энэ арга «методика двойного зрения» гэжэ нэрэтэй. Аргалуулхаяа хандаһан хүнэй бэеын органууд багахан монитор (экран) дээрэ харагдажа байһан шэнги үзэгдэдэг. Тийхэдэ орган бүхэн ондо ондоо үнгэтэй, аргалуулхадаяа, үнгэнь хубилдаг.

Гадна Татьяна Очировна зөөлэн гипнозой арга хэрэглэнэ.

Мини хандахадаяа, креслэдэ нуулгаад, баруун гарайм дунда хургые гурбан хургаараа саг зуура баряад байба. Хургануудни шэмшээрээд, халуун долги́н гараарни дээшэ үгсөөд, бүхы бэээрни тарашоо һэн. Татьяна Очировна баруун гарайм альгые дээшэнь харуулаад, өөрынгөө альгаар дээрэхээр хушахадань, баһал тиймэ мэдэрэл түрбэ. Энэ иихэдэ эмшэлхы биоэнерги минии бээын бүхы каналнуудаар шэглүүлэгдэбэ гэшэ.

... Татьяна Очировнагай гарнууд дүмүүхэнээр, зөөлэхэнээр намай эльбэнэ. Бээмни хүндэ ашаанһаа сүлөөрхэндэл болонхой. Бэлигтэй эмшэнтэй үни соо хөөрэлдөөбди, тэрэ ехэ олон тунхатай зүбшэлнүүдые хэлээ. Заримыень лэ дурдаа:

- хэрбээ толгой үбдөөд, нүдэн бүрүүлтээд байбал, хамар дорохи багахан хонхосогой тэгэн дунда дараад, нара зүб 15-30 секундын туршада дарахат;

- ханаагаа, халуураагүй аад, юундэб даа даарадаһан хүрбэл, танай эльгэн үбдэнхэй гээд ойлгооройт. Хүлэйнгөө булшанай ара талаһаа, голоорнь дараха;

- хэрбээ эльгэн соотнай томо шулуунуудай байбал, эльгээ гэртээ «сээрлэнхэнэй» хэрэггүй. Заабол мэргэжэлтэ врачай харууһан, хиналта доро эмшэлдэг. Харин томо шулуу үгы хаа, урид бүдүүн гэдэхээр «сээрлэнхэнэй» удаа, иимэ арга хэрэглэжэ болоно: нарһанай шэлбүүһэ үлтэ сабшаад, 1 стакан дүүргэхэ. Тэрэнээ 1 л уһан соо нуулгаад, 10 минутын туршада бусалжа байһан уһан соо бариха. Долоон хоногой туршада үдэртөө 3 дахин 1 томо халбага иимэ эм уухада һайн. Тийхэдэ хорото дарасанууд (шлаки) бээһээтнай гаргагдаха.

Гансал олон туршалга гараһан, найдамтай аргануудые хэрэглэжэ, бээ эмнэхэ хэрэгтэй гээд, Татьяна Очировна һэргылнэ.

Татьяна Очировна Людмила Сергеевна хоёрой хамтын ажалые «Радар спорт» дамжуулгын редактор В.Мироманов видеокамераар буулгаад, үргэн харагшадай анхараалда дурадхаа һэн. Мүнөөдөө Т.О. Намагуруева эмшэлхэ тусхай байрагүй, гэртээ аргална. Аргалуулха хүсэлтэй зондо адресыень дуулганаб:

УЛААН-ҮДЭ, БОГРАДАЙ ҮЙЛСЭ (ЮЖЛАГ), 62-ДОХИ ГЭР, 25-ДАХИ КВАРТИРА. ТИИШЭ 59-ДЭХИ МАРШРУТНА ТАКСИ, №1 АВТОБУС ЯБАДАГ.

Туяна САМБЯЛОВА. Гомбо САМБЯЛОВАЙ фото.

ҮНГЭТЭ НОМУУДЫЕ «УЛЗЫ» БЭЛЭГЛЭНЭ

Элдэб янзын дээдын шанарай хэблэгдэмэл продукци гаргадаг болоһоор «Улзы» фирмэ үнинэй. «Улзы» гэшэмнай хубийн, предприятия байбашье, түрэл республика соогоо

түрүү зэргэдэ ябадаг, хүн зондо эгээл хэрэгтэй, шухала захилауудые амжалтатайгаар дүүргэдэг болоһон типографи гээд онсолхо хэрэгтэй.

һүүлэй үедэ «Улзы» үргэн дэлисетэйгээр ажал хэрэгээ ябуулжа байһаар. Нарата Буриад ороноймнай ниислэл хото Улаан-Үдын 333-дахи жэлэй ойн баяр үргэнөөр тэмдэглэбэл даа. Ушар тиймэхээр энэ һайндэртэ зорюулан «Улзы» типографи Улаан-Үдэ тухай гоёор шэмэглэгдэһэн, альбом-ном хэблэн гаргаба. Улаан-Үдэ тухай гоё һайхан фото-зурагуудшые үнэхөөрөөл элбэг ааб даа.

Шубуунай ниидэжэ ябадаг үндэрһөө бэрхэ-бэрхэ фотомастернууднай бүхы Улаан-Үдые дээрэхээр дурьнуу буулгажа шадаһан байна. Үдэ ба Сэлэнгын уулзуур дээрэ оршоһон, түргэнөөр түбхинэнэн Улаан-Үдэнай альган дээрэ байһан мэтээр харагдана. Үйлсэнүүд, шэнэ кварталнууд, сагаан молор шулуугаар баригдаһан гэхээр олон дабхартай «Бурятия» гэжэ нэрлэгдэһэн айлшадай буудалай байһан элихэнээр тааигдаха юм. Сэлэнгэ мурэнэй эрье шадархи амаралтын газар, олон тоото дээдэ хургуулинуудай оюутад, олон ехэ туйлалтануудые дабажа гараһан эрдэмтэд, уран зохёолшод, шүлэгшэд, дуушад, суута спортсменүүд, һаял ороод ябаһан багашуул, буурал һамбайтай дайнай ба ажалай ветеранууд - эдэ бүгэдэ бултандаа тус альбом соо оруулагданхай.

Улаан-Үдэнай оюутадай хото болоно. Буриадай гүрэнэй университет, Зүүн Сибирийн гүрэнэй соёлой ба искусствын академи, Буриадай хүдөө ажахын академи болон бусад дээдэ ба дунда тусхай мэргэжэл олгодог хургуулинуудай ажабайдал дүүрэнээр харуулагдаха ёһотой.

Эдэе хоолой индустри Улаан-Үдэнай нилээд хүгжэнхэй гээ. «Титан», «Импульс», «Годли», «Икат» гэхэ мэтэ фирмэнүүд хүн зоние хангаха талаар нилээд ехэ амжалтануудые туйлажа байдаг ха юм. «Улаан-Үдэ мүнөөдэр» гэнэн альбом соо эдэ фирмэнүүдэй ажал хэрэгүүд бодото нууриаа олонхой.

...Буриадай эрдэмэй түб. Энэ үсөөхэн үгэнүүдхээ бүридэһэн гуламта туйлай ехэ хүдэлмэри хэжэ, бүтээжэ байдаг гээд мүн лэ тус альбом сооһоо мэдэжэ абахаар байна.

Гансал Монголой, Буддологиин, тибетологиин асуудалуудые шэнжэлдэг институт олон мянган гон шухаг гар бэшгүүдэй дансануудые хадагалжа, шэнжэлдэжэ, шудалжа байдаг гэхэдэ, хэды урматай гэшэб. Эрдэм-шэнжэлэлгын хүдэлмэри үргэнөөр лэ харуулагдаба гэшэ.

Городто ажаһуугша зоннай Улаан-Үдэ хотоёо үшөө дахин хажуу талаһаань хаража үзэхэ гэжэ һанаһаб.

Манай айлшад бидэндэ адляар Улаан-Үдэдэ дуратай болоһойш гэхэ байһаб. Улаан-Үдэдэнай, морилжо хайрлыт! - гэжэ Улаан-Үдэ хотын мэр Геннадий Айдаев энэ альбом соо бэшэһэн байна.

Тиймэхээр үнгэтэ альбом хаража, «Улзы» фирмын ажал сэгнэт.

С.ОЧИРОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭГЭ: «Улзы» фирмэдэ; һүүлшын бүтээлнүүд.

А.БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

«ШЭДИТЭ ЭРХИ»

ЭХЭ 6 ЗҮЙЛ ХАМАГ АМИТАНАЙ ТҮЛӨӨ

Хамаг амитанай түлөө бурханда зальбархада, өөрын хэрэг бүтэсэтэй байдаг. Тиймэхээр хамаг амитанай тунхын талада энэ 5 мур сээжэлдээд уншажа ябаа һаа, тон ехэ буян олдохо юм гээдэг.

Сэмжан тамжад дэваадай Дэви жудан данбар жүржиг, Сэмжан тамжад дуг гнаа дан дуг гнал жижу данбра бар жүржиг,

Сэмжан тамжад дуг гнаа мэдби дэваа дан ми брал бар жүржиг,

Сэмжан тамжад нерин шагдан нидан бралби дан нёмла найбар жүржиг.

Оршуулгань иимэ:

- 1. Амитан бүхэн жаргал эдлэг,
2. Амитан бүхэн зоболонһоо халаг,
3. Амитан бүхэн жаргал бү алдаг,
4. Амитан бүхэн нэгэн тэгшээр ажаһуу.

Римбүүшын магтаал

- Балдан зайви ламаа римбүүшын,
Даеы енхор бад майн дэншэг лаа,
Гүдин шым баа гүнэй жы сун дээ,
Гүсүн түгдэжын ойдоб залдуу соо,
Сэрэб гүндүү джалваа Зонхаваа,
Тэгшэг шенин ойдоб зодбии той,
Джалваан айвич лансан денид лаа,
Гаджаг замьян дагвар маджур джег!

Диваажанай юрөөл

- Джамбии янджы шиираб даан,
Джан арай сэгдэжын түгдэжын дэн,
Шагнаа Дорджен түдүб джии,
Дивааджан дуу Дживаршоо,
Шарни бүүеы ло ваадан Монгол бүүеы зүмпрэл дэн,
Гунгаа бүүеы тойваа еы Дивааджан дуу Дживаршоо,

- Лудун нимбай шамбаа дан Сарааха еы дугваа дан Бирааба еы нытуу еы Дивааджан дуу Дживаршоо,

- Гоншог сумжы дымбаа дан Санжай жансом жинлаб даан

- Согнии энзог аатан дан Шойнид думбайс дү баршоо,

- Гывинии дылаа рабшаг най

- Молам срай джы хаааог джур

- Дзондуй джанжы мургуу най

- Тарвин лундуу дуу баршоо Бяндаг таршан санжай даан

- Лүндүн дагвини дамбини шой дэи,
Саб джай жансом гэндэн дэи,
Гоншог сум джын даши шонг

А.НАМЖИЛОВ

хүдэлгэх, ехэ уһа гаталха, дошхон газар номгодохо, тангариг үгэхэ, зараһа бариха, агнаха, амитанай ами таһалха, хубсаһа эсхэхэ, замда гараха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, хюмһа абаха мэтын үйлэнүүдые тэбшээлтэй. Бэри тухай, наһа барагшын хэрэг тухай асуудалаар дасанда хандаха шухала.

бүтээхэ, арамнайлаха, ваджрын, пурбын харюулга хэхэ, мори, сар хургаха, хүнэй шуһа ханаха, төөнхэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин бага хүүгэдые гэрлээ ондоо тээшэнэ эльгээхэ, бэлбэһэн эхэнэрэй гэртэ орохо, үһэе угааха, ехэ хэрэг эхилхэ, бурханай ном уншаха, тушаал эзэлхэ, суглаа зарлаха, хурим түрэ хэхэ, гуйраншадта юумэ

хуулгаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, эм залаха, дошхон газар номгодохо, тангаригаа болоулха, дайсание номгоруулха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, ноёной тушаал эзэлхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбшье үһэе угааха, газар хэндэхэ, шулуу шорой хүдэлгэхэ, модо отолохо, тангариг үргэхэ, нүүхэ, бурханда мүргэхэ, сангарил хураха, маани сахиха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, хамга абаха мэтын үйлэнүүдэ хорюултай.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ. **Гарагай 5-да шэнын 9 (июлинь 22).**

Энэ харада 9-нэй үдэр дабхасаддаба. Хүхэгшэн гахай, хоёр хара мэнгын, хиидэ хуудалтай үдэр. Субарга, сэргэ бурхан мэтын мүргэл шүтээнэй зүйлүүдые бүтээхэ, тантрын тарни уншаха, бурхан тахиха, үлзгтэй буянай үйлэ үйлэдэхэ, номой үйлэ эхилхэ, гүйсөөхэ, хубсаһа оёхо, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, ноёной тушаал эзэлхэ, эм найруулха, замда гараха, харин газарта ошохо, холын аяда гараха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, аршаанаар бээ ариуддаха, баярта ушараа тэмдэглэн хайндэрлэхэ, ада шүүхэр зайлуулха, хараал сараха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэ зуура хүнэй шуһа ханаха, төөнхэхэ, уйлаха, хүни ябаха, тангариг үргэхэ, суглаанда сугларха, тээрмэ бариха, наһа барагшые хүдөөлхэ, газар малтаха, бөөгэй хэрэг үйлэдэхэ, нүүхэ, хамга абаха мэтын үйлэнүүдтэ муу.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 6-да шэнын 10 (июлинь 23). Бурхан шүтээнэй ехэ багшанарай тодорхойлоор, энэ үдэр Бадма-Самбаавын ёһотой мүндэлхэн үдэр.

Улаан хулгана, 1 сагаан мэнгын, галда хуудалтай үдэр. Хонин харада хулгана үдэр тохөөлдоходо, модон хохи, тон муу гэгдэдэг. Гэбшье Гүрэ Бадма-Самбаавын үдэр хадаһь,

үргэл мүргэлэйнгээ хэрэг бүтээхэдэнь болохо бээ.

Гарагай 7-до шэнын 11 (июлинь 24).

Улаан мэнгын, шоройдо хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бисалгал хэхэ, хэшэг дуудаха, далага абаха, эм найруулха, буян хэхэ, хээрэ ажал хэхэ, замда гараха, хубсаһа эсхэхэ, гоёлой хубсаһа оёхо, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, үхэр худалдаха, худалдаа наймаа хэхэ, хутага, зэбсэг дархалха, зохёол бэшэхэ, тангаригаа болоулха, эльбэ, ада шүүхэр дараха, гэр байшан заһабариха, шэнэ гэр бариха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин бэрин үйлэ үйлэдэхэ, үри зээлиэ түлэхэ, эд зөөри, мал хүндэ үгэхэ, шуһа ханаха, төөнхэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, бэри буулгаха, хээрэ нүхэ малтаха мэтын үйлэнүүдые сээрлэхээр.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абабал, бэвин юрэнхы тамир найжарха.

Гарагай 1-дэ шэнын 12 (июлинь 25).

Шара бар, 8 сагаан мэнгын, түмэртэ хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, хэшэг буян уриха, далага абаха, сан тахиха, балин гаргаха, үргэл бариса бариха, модо сабшаха, дасан (дуган), субарга, сэргэ бурхан бүтээхэ арамнайлаха, сангарил хураха, маани сахиха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, бисалгал хэхэ, залуу мал эмнихэ, даагадай дэлхэ, һүүл тайраха, абаһанаа бусааха, тарга бариха, айраг халааха, эм найруулха, мори, сар хургаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэтэй хамта хубсаһа, малгай эсхэхэ, гэрэй хуури тахиха, замда гараха, үхэр, мори худалдаха, үхибүү хүдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрлээ ондоо тээ эльгээхэ, хүүгэдые сэрэгтэ үдэшэхэ, хүншүү хөрбөһо гаргаха, бэлбэһэн хүнэй бузарта дүтэлхэ мэтын үйлэнүүдэ хорюултай.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Ц.ДОНДОГОЙ бэлдэбэ

XVII ЖАРАНАЙ ШАРАГШАН ШОРОЙ ТУУЛАЙ ЖЭЛ

ЗУНАЙ ҺҮҮЛ САГААГШАН ХОНИН ҺАРА

Буряад литэ	7	8	9	9	10	11	12
Европын литэ	19	20	21	22	23	24	25
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс Вторник	Лагда Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	хара бишэн	харагшан тахья	хүхэ нохой	хүхэгшэн гахай	улаан хулгана	улаан үхэр	шара бар
Мэнгэ	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан
Һуудал	уһан	уула	модон	хиш	гал	шорой	түмэр

Гарагай 2-то шэнын 7 (июлинь 19).

Хара бишэн, 5 шара мэнгын, Һанада хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, насанай (дуганай), субаргын хуури тахиха, бүтээхэ, помнол хэхэ, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, далага абаха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, хурдг бүрихэ, нүүхэ, шэнэ орон татага түбхнэхэ, шэнэ газарта эр барижа хуурижаха, модо буулгаха, хатар бүжэг эрхилхэ, хайндэрлэхэ, абаһанаа бусааха, түмэрээр уранай үйл бүтээхэ, ном оршуулха, тангаригаа болоулха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгээр балин гаргаха, газар хахалха, малтаха, шулуу шорой

Энэ үгэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шуулан, тэмсэл болохо.

Гарагай 3-да шэнын 8 (июлинь 20). Дүйсэн үдэр. Отошо бурханай, Дара-эхын, Махагалын (Гомбо сахюусанай) үдэр - день Будды медицины (Манла), Тары, Махакалы.

Харагшан тахья, 4 ногоон мэнгын, хада уулада хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тахиха, лусууд тахиха, эм найруулха, лүн абаха (нахил хүртэхэ), үлзгтэй буянай үйлэ үйлэдэхэ, номой үйлэ эхилхэ, гүйсөөхэ, үзэгтэ хураха, зурхай шудалха, дайсание болон ада шүүхэр дараха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлүүдые

үгэхэ, замда гараха, наһа барагшые хүдөөлхэ, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, хубсаһа эсхэхэ, хюмһа абаха, хутага булоудэхэ мэтын үйлэнүүдэ сээртэй.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абабал, наһан ута болохо.

Гарагай 4-дэ шэнын 9 (июлинь 21).

Хүхэ нохой, 3 хүхэ мэнгын, модондо хуудалтай үдэр. Бурхан, лусууд тахиха, бүлэдөө далага абаха, зурхай шудалха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, эм найруулха, хубсаһа эсхэхэ, гоёлой хубсаһа оёхо, тарга бэрхихэ, айраг халааха, балин шатааха, агнаха, модо

Буддын шажан: түүхэ, хургаал, зохёол

НОГООН ДАРА ЭХЫН ТУУЖА

Сайн сагай мянган бурханда мүргэнэм.

Эртэ урда сагта зургаан зүйлэй хамаг амитанай эхэ болоһон энэрхы зөөлэн абаритай, элитэ хурдан абарагша Ногоон Дара эхэ Янгшын сүмэдэ Дунчин Гарбын хийдтэ 10 наһанһаа 77 наһа хүртээрөө хатуужал даланние бисалган хууба. Даяанай бисалгал дүүргээд, зургаан зүйлэй хамаг амитанай эхэ болоһон Ногоон Дара эхэ дээдэ сайн сагай мянган бурханай, Шэгэмүни бурханай, Шорваани бурханай, огторгойн түмэн хубарагуудай орондо дээшээ нийдэн дэгдэбэ. "Мянган бурханай ороние гурба дахин эрьежэ мүргөөд, Би Янгшын сүмэдэ Дунчин Гарбын хийдтэ 10 наһанһаа 77 хүртээрөө хатуужал даланние бисалган хуугааб, теэд одоо гансаараа һэн туладам намда нэгэ үрием заяагыт", - гэжэ хутаг гуйхадань, сайн сагай мянган бурхан зургаан сайн эмие адислан үгэбэ. Тэрэ эм хүртэһэнэй удаа 99 наһан дээрэн Шорвааниһаа үндэһэтэй ургамал наран мэтэ үгэтэй, улаан бимбаа (тоорой жэмэс) уралтай, үндэр тэгшэ хайхан бээтэй, хас эрдэни мэтэ шүдэтэй, галбарбас (энэдхэг модон) мэтэ нюргатай, бодото бурханай дүрэтэй Оюгу нэрэтэй бодисада хүбүүн түрбэ. Тэрэ хүбүүе линхобо сээсгээр хушажа, элдэб зүйлэй жэмэс шөмүүлэн байтарнь, гурбанхоной удаа хүбүүн үгы болошобо. Ногоон Дара эхын дэлгэр хайхан эльгэниинь дээшэ эбхэрэн татаба. Бадарангы харуул сээжэнь бэлэр харанхы боложо, бата түбшэн сэдхэхэлынь долгион хүдэлжэ, юмчин сагаан хүхэниинь шэргэн хатажа, саран сагаан шарайн харлажа, хайхан зандан хульнь

шүүржэ, алтан амаараа шорой үмхэн унаба. Дээдэ тэнгэрийн хүдэлтэр, доодо газарай доһолтор, хубхай хоһон модонһоо наһа сээсгургатар, хонхор газарта уһа тоготор уйлаба. Тэрэ сагта дээдэ сайн сагай мянган бурханай оронһоо Шэгэмүни бурхан өөрөө ерээд, баруун моторһоонь (гарһаань) дээшэн татажа абаад, гурба дахин хургаал табяад, дээшээ нийдэн дэгдэбэ. Зургаан зүйлэй хамаг амитанай эхэ болоһон энэрхы зөөлэн абаритай, элитэ хурдан абарагша Ногоон Дара эхэ алтан жэгүүртэй, мүнгэн һүүлтэй боро эрэн харсага болон хубилжа, мянган бурханай орондо өөдөө нийдэн ошоод, мянган бурхание гурба дахин эрьежэ мүргэбэ: "Би Янгшын сүмэдэ Дунчин Гарбын хийдтэ 10 наһанһаа 77 наһа хүртээрөө хатуужал даланние бисалган хуугааб, тэрэниие түгэсхөөд, сайн сагай мянган бурханай орондо хүрөө бэлэйб. Би гансаараа һэн тула намда нэгэ үри заяагыт гэжэ айладхаданми, 99 наһан дээрэмни наран мэтэ үнгэтэй, улаан бимбаа уралтай, үндэр тэгшэ хайхан бээтэй, хас эрдэни мэтэ шүдэтэй, галбарбас модон мэтэ нюргатай, бодото бурханай дүрэтэй Оюгу нэрэтэй бодисада хүбүүн түрбэн бэлэй. Бадма линхобо сээсг дотор хушажа байтарни, гурбан хоной удаа гансахан түрбэн Оюгу бодисадамни үгы болошобо. һайн заяатай болбол, мянган бурханай

орондо шаби болон түрбэ гү гэжэ наһаад ерээбэ. Гансахан түрбэн бодисада хүбүүемни үзэбэ гү" гэжэ мэдүүлсэдэнь, абай (хатан абгай), зургаан зүйлэй хамаг амитанай эхэ болоһон Ногоон Дара эхэмни, шинии түрбэн ганса бодисадые хараагүйб гэбэ. Тэрэ сагта зар табихын тула бэлгэ тэмдэгы айладханам. Зүрхэнэйнь эхлэндэ 500 сүгсын бэлгэ бүридэһэн бэхэ хара мэнгэ, хоёр дальнь хоорондо субадай дүрөөр бүтэһэн шүрэ улаан мэнгэ бии бэлэй. Тиймэ болохолоор минии хүбүүн, магад, зар табяад, доодо замби түбидэ буужа, арбан найман тамын амитанда түрбэн болобо гү гэжэ сэдхэжэ, тамын амитанһаа ганса түрбэн минии Оюгу бодисадые үзэбэ гү гэжэ асууба. Тэдэ тамын амитан, абай - зургаан зүйлэй хамаг амитанай эхэ болоһон Ногоон Дара эхэ минии, ганса түрбэн шинии Оюгу бодисадые бидэ үзөөгүйбди гэбэ. Мүн Ногоон Дара эхэ арбан найман тамын амитанай алибаа зоболоние арилгаад, замби түби дээрэ хоёр хүлтэ хүмүүндэ, дүрбэн хүлтэ адагуусанда түрбэн болобо гү гэжэ тэдэ амитанһаа баһа асууба. Тэдэ амитан баһа үзөөгүйбди гэбэ. Замби түбин амитанай зоболоние арилгаад, Ногоон Дара эхэ бишхүүр мэтээр уйлажа ябаад, гадаада далайе гурбан харын тураада шүүрдэжэ олонгүй бусажа, бишхүүр мэтээр уйлажа ябатараа, нэгэ хон хирээтэй уулзаба.

Зургаан зүйлэй хамаг амитанай эхэ болоһон Ногоон Дара эхэ али газарта моришжо ябана гэжэ айладхан үзэхэдэнь, Ногоон Дара эхэ 9 наһандээрээ минии наран мэтэ үнгэтэй, улаан бимбаа уралтай, үндэр тэгшэ хайхан бээтэй, хас эрдэни мэтэ шүдэтэй, галбарбас модон мэтэ нюргатай, бодото бурханай дүрэтэй Оюгу нэрэтэй бодисада хүбүүн түрбэн бэлэй гэбэ. "Тэрэ хүбүүмни гурба хоноодугы болоношоо. Тэрэнээ хураглажа, дээдэ сайн сагай мянган бурханай орондо бэдэржэ олоогүйб. Доодо тамын амитанһаа асуужа мүн баһа олоогүйб. Замби түбин хоёр хүлтэ хүмүүндэ, дүрбэн хүлтэ адагуусанда ошожо асуугаад олоогүйб. Гадаада далайе гурбан наһа шүүр-дэжэ олоогүйб", - гэжэ тэрэ айладхаба. Хон хирээ энэрхын' сэдхэлгүй, эльгэлхын' сэдхэлтэй, хайрлахын' сэдхэлгүй, халдахын' сэдхэлтэй болобош наа, харюу мэдэнгүйб гэжэ айладхаад, алтан уулын орой дээрэ долоон үсын номой шанар бисалгаһан, 99 жэлдэ даланние хэһэн, 9 хэлье мэдэхэ огторгойн Мэргэн Сагаан арши (даяанша) хара сагаан шулуу табиха, зуража үзөөд, тэрэ мэдэхэ байха гэжэ хэлэбэ. Ногоон Дара эхэ хирээдэ юрөөл табиба. "Ээ, ши минии замые заажа, мүрые шулууджажа (хүсэ шадалаа алибаа нэгэ үйлэдэ зангидан эршэдэжэ) үгэһэнэй ашаар жабарта тэнгэридэ даарахагүй бээтэй

болооршэ, жаранжалгы нэбтэ хаража нюдэтэй болооршэ, - гэбэ, уһан нюдэнэй орондо бэлигүүн нюдэ үгэн соёргобо. Ногоон Дара эхэ тэндэһээ алтан шуулин оройд гараад, 7 үсын номой шанар бисалгаһан, 99 жэл даянда хууһан, 9 хэлье мэдэхэ огторгойн Мэргэн Сагаан аршые гурба дахин эрьежэ мүргөөд: "Би Янгшын сүмэдэ Дунчин Гарбын хийдтэ 10 наһанһаа 77 наһан хүртээрөө хатуужал даланние бисалган хуугааб. Даланние дүүргээд, одоо гансаараа тулада намда нэгэ үри заяа гэжэ сайн сагай мянган бурханһаа хутаг гуйһанаймини удаа 99 наһан дээрэмни наран мэтэ үнгэтэй, улаан бимбаа уралтай, үндэр тэгшэ хайхан бээтэй, хас эрдэни мэтэ шүдэтэй, галбарбас модон мэтэ нюргатай, бодото бурханай дүрэтэй Оюгу нэрэтэй бодисада хүбүүн түрбэн бэлэй. Тэрэ хүбүүмни гурбан хоной һуулдэ үгы болон ошобо. Дээдэ сайн сагай мянган бурханай орондо бэдэржэ олоогүйб. Доодо тамын амитанһаа асуужа баһа олоогүйб. Замби түбидээрэ хоёр хүлтэ хүмүүндэ, дүрбэн хүлтэ адагуусанда ошожо хураад олоогүйб. Гадаада далайда гурбан наһа шүүрдэжэ олоогүйб. Тиймэ һэн тула би, огторгойн Мэргэн Сагаан арши, таңда бэлгэ тулгэ айладхаданам", - гэбэ.

Монголой "Зуун бэли" гэжэ номһоо Д.ЦЫРЕМПИЛОВА абажа буряадшалаа.

энэрхэ¹ - эльгэлхэ, хайрлаха эльэхэ² - наадлаха, баһаха халдаха³ - үһэрхэ

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

Үгэнь, хүгжэмийн А.Багмаевай

ЕРЫШ НАМДАА ИНАГНИ

Урихан гансахан шамайгаа Уяран напан дууланаб, Уян зөөлэхэн зангаараа Ухаан бодолым зананаш.

Дабталга: Ерыш намдаа инагни Гансал шамдаа дуратайб, Ерыш намдаа дурамни - Яажал шамгүй байхабиб.

Түргэхэн горхоной эрье дээр Тэбэрин шамайгаа баясааб, Талын найхан сэсэгтэл Толорон, яларан байналши.

Дабталга: Нюдэндэм дулаахан шарайшни Наранай туяадал ариуухан, Мойһон хара нодэдшини Минни сэдхэл үргэнэ.

Дабталга: ...

Ауу хүгжэмтэй ханилан хүгжээн бэлиг хэды найхан бэ. Хурамхаан нютаг тоонотой Артем Багмаев шүлэг зохиодог, өөрийгөө үгээр дуу найруулаг гэж зохёохы ажалтанай эстрада продюсерска түбэй, шагнагшадай дунда мэдээжэ боложо байнхай. «Одоншни ошотойгоор бадараг лэ» - гэжэ залуу нүхэртөө хүсөөг, дуу зохёолнуудыень уншагшадай анхаралда дуралдаха.

ЖЭРГЭМЭЛТЭ ҺАЙХАН

ТАЛАНУУДНИ

Урда хадын маряан дээгүүр Уняар аалин дэгдэнэ, Уужам талым дэбисхэр дээгүүр

Дабталга: Булжамуур шубууд жэргэнэ. Жэргэмэлтэ найхан таламни Магтан үргэн шамай

Хараналби, Хойто, урда хадануудтаа Халхалуулан байналши, Хүнтэймни.

Сэбэр найхан агаараар сэнгэжэ, Сэнхир тэнгэри харан хэбтэнэб.

Сэдхэл зүрхэнэй уйдхартайш байхада, Сэлгээ таламни гунигым тараана.

Дабталга: ...

Үгэнь А.Багмаевай Хүгжэмийн З.Шагжиевай БУЯН

Тэбхэр ехэ дэлхэйгээ Тарни мааняар сэбэрлэн, Тужа уула Үндэртөө Тахин доро дохиё.

Дабталга: Мянган һаие ханажа Мүнхэ зулаа бадараабад, Ум маани бад мээ хум Ум дари дудари дури суухаа.

Дасан, дуган, субаргаа Адис аршаанаар сэбэрлэн, Будда дээдэ бурхандаа Буян сагаа асарая.

Дабталга: ...

Үгэнь Д.Жалсараевай Хүгжэмийн А.Багмаевай ЗУРУУЛХАН

Зохидхонууд, зохидхонууд,

Зурагархан модохонууд Зуруул байна урдмни Зохолгооно гарымни.

Дабталга: Абахам гү даа? Үгым гү даа?

Аягтайл багса байна даа, Абаал хаамни буруул ха, Арил саашаа зуруулхан.

Шурд гэжэ носоходоо, Шурахамнайш аймшагтай, Түрд гэжэ хүрэхэдөө Түмэр барихаш, үү татай. Дабталга: ...

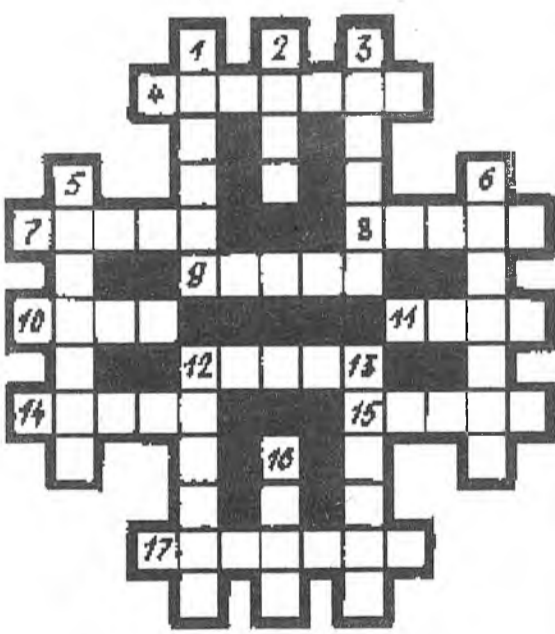
19 хонгоржон наһая тэмдэглэжэ байһан Цыремпилов Будда Мункуевиче үнэн зүрхэнһе амаршалаад, элүүр энхэ, эбтэ дорюун нүхэдтэй, үдэр бэжаргалтай, үнэн сэхэ дурд ябахыень хүсэнэбди. Нүхэдынь болон түрэлхидынь.

ЗЭРЭЛГЭЭТЭНЭЙ ЗЭДЭМНАЙ

Хангай үндэр Хамар Дабанай энгэртэ Хабсагай шулуутай Гунзан уулын хойморто Харьялан урдаа Зэдын годоо Халюуран байнал Зэдэ нюот Уужам торгон дэбисхэртээ Үргэ тала дайдамнай. Үндэр хада ууламнай Урган Зэдээ шэмэглэлэд Сан хэнгэрэгтэй абяан суурятанай Сангай эдээнэй үнэр анхилалтай Сартуул Гэгээтэйн дасанда Сахиюса, Сагай хүрдын хурал болоно Ая гангаар анхилма агаартай Аршаан булаг шэдитэ ундагтай Аба эжын арбан сагаан буантай Алишье сагта мүшэтэн байнал Зэдэмнай Үндэр одо заяатай Үлзы нютаг Зэдэмнай, Үлир жэмэснэй үрмэ хэшэгтэй Үргэн сагаан Зэдэмнай, Орьёл үндэр уулануудтай, Обоо бунхан тахилантай, Оршон дайдаа хамгаалдаг Урдын баян заншалтай. Аяар холын гүүхэтэй, Аба эжын домогтой, Аршаантайхан Зэдэмнай Арад зондоо адистай. Зэлэтэмэ буурал хадагуудтай Зэрэлгээтэ нуга талануудтай, Зэлэ татасан тунгалаг нуурнуудтай, Зэндэмэни минни Зэдэ нютаг Анха түрүүшын эрдэмтэ Банзаров Гармаев Гармаев Ажалай Герой олон баатарнуудтай Аглаг тэнюуп Зэдын нютаг Эрхим хүбүүдээрээ суурхасан Эхэ нютаг Зэдээ Эжыгээ сасуулан магтанаб, Энхэрэн, энхэрэн юрөөнэб. Таряан далай долгилуулсан Талын малшадай эльгэн нютаг Талаан зүрхэнэй домог түүхэтэй Таанар бидэнэй тоонто нютаг Эхэдэл энхэргэн Зэдэмни, Эльгэн дээрээ тэнжээгээш Энэ насанайм элдин байлгынь Эдлэжэ ябахыем үршөөгөөш Абдал анхарагша Зэдэмни Альган дээрээ тэнжээгээш Аажам дайдынгаа байлгыем Ариудхан байхыем бэмэглээш Уураг тархи хэлэгтэй Урдын жэнхэн соёлтой, Буурал тоонто Зэдэмнай Буужа ерээсн айшлаадаа Буряад ёсоороо амаршалнаа Михаил ЦАГАНОВ

ХҮНЭЙ НЭРЭНҮҮД

Хажуу тээшээ: найн (санск.). 7 - ехэ хуби заяан, зол жаргалтай (туб.). 8 - Ц-Д. Дондоковагай «Жаргалай мүндэлөөн» роман соохи Пальпаан үбгэнэй эсэгын нэрэ. 9 - ухаан бодолой хүсэн, эрлэхэг зориг (туб.). 10 - үнэтэ зүйл (санск.). 11 - ...Улаан тэнгэри (үлгэрһөө). 12 - ажана байдал, зол жаргал (туб.). 14 - сэбэр (туб.). 15 - ...Шуумар баатар (М.Н.Хангалов. «Абай Гэсэр богдо хаан» үлгэр соо Гэсэрэй нэгэ баатарай нэрэ). 17 - гайхамшагта мэдэлшэ, мэдээжэ эрдэмтэн (туб.). Дээрһээ доошоо: 1 - толорһон жаргал (туб.). 2 - абарагша (санск.). 3 - хэрэг бэслүүлхэн (туб.). 5 - бурханай хамгаалалта доро; хамгаалдаг бурхан (туб.). 6 - жаргалтай (туб.-Бурханай нэрэ). 12 - Будда багшын нургаануудые дэлгэрүүлгшэ (туб.). 13 - найхан хуби заяан (туб.). 16 - эрхим дээдын, шажан мүргэлэй ажал ябуулагша, багша (туб.).

Б.ГОМБОЕВ зохёобо.

КРОССВОРДЫН ХАРИУЛҮУД: Хажуу тээшээ: 4 - Бадараа, 7 - Галша, 8 - Андай, 9 - Дүдэ, 10 - Манн, 11 - Агтай, 12 - Дэлэг, 14 - Дагба, 15 - Анзан, 17 - Хаймшаг. Дээрһээ доошоо: 1 - Гамбад, 2 - Дарн, 3 - Дайдаб, 5 - Бадаран, 6 - Дашламад, 12 - Дендэр, 13 - Галсан, 16 - Дамба.

ШАРА-ТАЛАМНИ, НОМТО-ГОЛНИ...

Уянгата үгүүлэл

«Басаган хүн харига» нютагжаашье һаа, саг жэлэй үнгэрхэдэ, түрэхэн нютаг яаха аргагүй ханагдаха юм байна даа. Миши бага наһан энэл Шара-Талада, Номто-Голдо үнгэрөөл даа. Үнхөөрөөшье, мүнөө ханахадам, Шара-Таламни шарал үнгэтэй хэн: добо дожонуудынь, хонхор хобоонуудынь - хуул шара. Энэмнай үбэлэймнай байра гэшэ. 2-3 айл мал ажал дээрэ байха, бэе бэһээ холохон даа. Сүлөө ороходоо, бэе бээдээ айлшалжа, аяга сайгаа уужа, амар мэндээ мэдэлсэдэг хэн. Байрамной колхозой түбһөө 5-6 модоний газарта оршодог. Тиихэдэ нютагтамнай 4 жэлэй хургуули байгаа, зүгөөр хамтын байра үгы хэн. Түрэлэйдөө гү, али танил айлда байжал хурагша бэлэйбди. Субботого гэртээ ошохош. Үбэлэй сагта хургуулиһаа таратаршни, шэб харанхы болошохо, айн айн гэхшэлхэш. Зүгөөр гэртээ ерэхэдэш, эжышни томо гэгшын буузануудые хэжэрхөөд, хүлээжэ нууха. Үлгөөрһынь гэртэхи, газрахи ажалаа хэлсээд, туулмаг соо эдихэ юумээс үргэлөөд, һөөргөө ябахаш.

Нажараймнай байра - Номто-Гол түргэн шуууор урагхалтай Эрхүү голэй эрьедэ оршодог. Үбэл-жөөһнөө 2-3 мого зайтай. Одоол зухаландаа нүүхэдээ, налайгша бэлэйбди. Эрхүү голһоо гагна үшөө заахан горхон гэрһээмнай холо бэшэ урдагар хэн. Тэндээшэ уһаа зөөхөш, халуунда ошожо «шихархаш» даа. Нэгэл хотин ушар зүүдэн шэнги ханаанһаам гардаггүй. Тэрэл заахан горхондоо ошожо, арһан дэгэлээ «угаагаа» боложо, арай голтой тэрэнээ шэрээд ерэхэдэмни, тэрэннием хараад, гэртэхимни энэлдэгшэ бэлэй. Иймэл хоёр найхан газарта бага наһамни үнгэрөө юм даа. Шара-Таламни, Шамайгаа ханажа ябагшаб даа. Сээжэ соогоо ходоодо Сэнгэжэ ябаһанаа ханагшаб даа. Номто-Голдо Нажартаа гоё бэлэй даа. Нюсэгэн хүлөөрөө Ногоон соогуурш гүйгдөө даа. Евдокия ГОНЧИКОВА.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редактор А.А. АНГАРХАЕВ. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж.БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), Е.К.ХАНХАЛАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Б.Ц.СЕМЕНОВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, А.Л.Н.ГЕРГЕНОВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш.ХУБИТУЕВ, С.Д.БУДАЕВ, А.Д.ТАПХАЕВ; Д.Д.АНГАЕВ (ахамад редакторай орлогшо), В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор). Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретариин - 21-50-52, секретариатай - 21-50-52, таһагууд:экономикын болон политикын - 21-55-97 (даагшань), 21-63-86, соёлой, түүхын болон спортын - 21-60-21 (даагшань), 21-57-63, залуушуудай, оюутнадай ажабайдалай болон олоннитын хүдэлмэрини - 21-54-93 (даагшань), 21-69-58, мэдээслэй болон захилай - 21-34-05, рекламнын, союсохой болон коммерческэ ажалтай - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-корректорнүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентнүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерини - 21-23-67, вахтын - 21-60-91. Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлгыё хазагайруулан ушарта авторнуудынь харюусалгатай. Редакциин ханамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад. Түлбэритэй материалнууд. Энэ дугаартамнай «АСТА PUBLICA» мэдээслэй агентствын материалнууд хэрэглэгдээ.